ശ്രുതിരേഖ

SRUTHIREKHA

ശ്രുതി യു.കെ പ്രസിദ്ധീകരണം

2022 ~ 1198

Queen Elizabeth II

(21.04.1926 – 08.09.2022)

ആദരാഞ്ജലികൾ

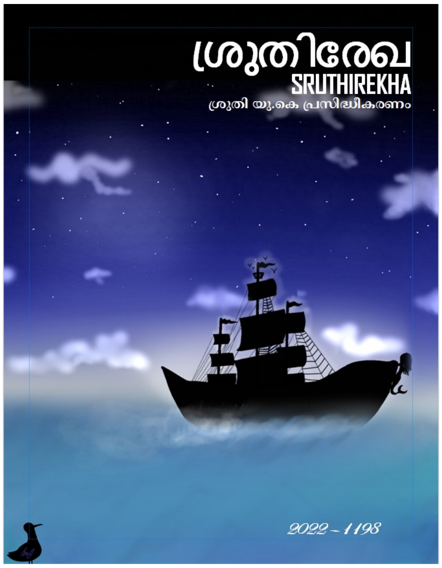

Front Cover
Sketch & Layout : Sivaranjini S
Graphics courtesy
www.vectorstock.com,
https://commons.wikimedia.org
Back Cover
Photo : Suresh Elamon
Verses: Kadammanitta Ramakrishnan
Editor Sethulakshmi S
Illustrations
Anju G
Fasmina M
Manasa S
Sivaranjini S
Sruthi UK Executive Committee
Shameel Mattara
Preetha Kishore
Sojan Vasudevan
Rejani Paul
Deepthi Binuraj
Anagha Vellani
Sathish Sundharesan
Neeraj Cherukunnath
Vimala Sebastian
Ananthapadmanabhan Bharathan
sruthirekhauk@gmail.com
http://www.sruthionline.com

ISSN 2052-3009 (Print)
Publisher:
Sruthi UK
19 Vaughan Road,
Stamford Brook
Altrincham, WA14 5UY

ഉള്ളടക്കം CONTENTS

4	ആമുഖം
5	നെയ്‌വിളക്ക് *ശ്രീ വി.ഡി. ശെൽവരാജ് Sri V. D. Selvaraj*
13	സ്മരണ - ഗുരുവും ശിഷ്യരും *ശ്രീ ഗിരീഷ് സോപാനം Sri Gireesh Sopanam*
18	യാത്രാവിവരണം - Trek to the Valley of Flowers *ശ്രീ സുരേഷ് ഇളമൺ Sri Suresh Elamon*
22	യാത്രാനുഭവം: പാരമ്പര്യങ്ങൾക്കും, സംസ്കാരങ്ങൾക്കും അപ്പുറത്തേക്കൊരു യാത്ര *ശ്രീ മണമ്പൂർ സുരേഷ് Sri Manambur Suresh*
26	യാത്രാവിവരണം - മൺട്രോയുടെ വേരുകൾ തേടി *ശ്രീ പി സുജാതൻ Sri P. Sujathan*
32	കഥ - Corona Chronicles *ഡോ ഇ. നന്ദകുമാർ Dr E. Nandakumar*
39	കവിത - (ദു:)സ്വപ്നയാത്ര *ഡോ ജയൻ മണ്ണത്ത് Dr Jayan Mannath*
41	കഥ - ഓടയിൽ നിന്ന് ഞാനും *ഡോ അഞ്ജു ഷാഹിദ് Dr Anju Shahid*
44	കവിത - ധൂസരസങ്കൽപ്പം *ഡോ. നേരുകാവ് രാധാകൃഷ്ണൻ* *Dr Nerukav Radhakrishnan*
45	യാത്രാവിവരണം- ചിദംബരം, തഞ്ചാവൂർ പിന്നെ ഹംപിയും.. *ശ്രീ രഞ്ജീവ് കുറുപ്പ് Sri Renjeev Kurup*
53	Shivala Ghat *ശ്രീ ശ്രീരാജ് നായർ Sri Sreeraj Nair*
54	ശ്രുതി - റിപ്പോർട്ട് *ശ്രീ സോജൻ വാസുദേവൻ Sri Sojan Vasudevan*
61	മുകുളങ്ങൾ KIDS CORNER *Abhijith, Amudha, Anjana, Ananthasree, Archana, Gopu, Gowri, Janaki, Navaneeth, Thomas, Sarada, Vinayak*

ആമുഖം

നമസ്കാരം...

നീണ്ട ഒരു കോവിഡ് കാലഘട്ടത്തിനു ശേഷം നാം എല്ലാവരും വീണ്ടും ഒത്തു കൂടുന്നു. ഇത്തവണ ശ്രുതിരേഖ നിങ്ങളുടെ മുൻപിലെത്തുന്നത് യാത്രകളെക്കുറിച്ചു പറഞ്ഞു കൊണ്ടാണ്. മനുഷ്യന്റെ യാത്രകൾക്ക് മനുഷ്യരാശിയോളം തന്നെ പഴക്കമുണ്ട്. മനുഷ്യസംസ്കാരം രൂപപ്പെടുത്തിയതിൽ യാത്രകൾക്ക് വലിയ ഒരു പങ്കുണ്ട്. യാത്ര ചെയ്യാനവാത്ത അവസ്ഥയിൽ നമ്മിൽ പലർക്കും ഒരു വീർപ്പുമുട്ടൽ അനുഭവപ്പെടുന്നു. മഹാമാരിയുടെ കഴിഞ്ഞ വർഷങ്ങളിൽ ആ വീർപ്പുമുട്ടൽ നമ്മൾ അനുഭവിച്ചതുമാണ്. അതുകൊണ്ടു തന്നെയാണ് ഈ ലക്കം ശ്രുതിരേഖയുടെ വിഷയമായി യാത്ര തെരഞ്ഞെടുത്തത്. അതോടൊപ്പം കേരളത്തിലെ ഓരോ ജില്ലയിൽ നിന്നും ഉള്ള അധികമാരുമറിയാത്ത ചില സ്ഥലങ്ങളെ പരിചയപ്പെടുത്താൻ ശ്രമിച്ചിട്ടുമുണ്ട്. എല്ലാവർക്കും ഇപ്രാവശ്യത്തെ വിഭവങ്ങൾ ഇഷ്ടപ്പെടുമെന്ന് കരുതട്ടെ.

അക്കൂട്ടത്തിൽ ഒന്നുകൂടി പറയട്ടെ. എന്റെ മേൽനോട്ടത്തിൽ പ്രസിദ്ധീകരിക്കുന്ന മൂന്നാമത്തേതും അവസാനത്തേതുമായ ശ്രുതിരേഖയാണ് ഇത്. അടുത്ത തവണ ശ്രുതിരേഖ നിങ്ങൾക്കു മുന്നിലെത്തുന്നത് പുതിയ ഒരു സംശോധകസമിതിയുടെ നേതൃത്വത്തിലായിരിക്കും. ഈ അവസരത്തിൽ ഏൽപ്പിച്ച ദൗത്യം ഭംഗിയായി നിർവ്വഹിക്കാൻ സഹായിച്ച എല്ലാവരോടും ഞാൻ നന്ദി പറയുന്നു. ഒപ്പം പുതിയതായി ഈ ചുമതല ഏറ്റെടുക്കുന്ന ആൾക്ക് എല്ലാ സഹകരണങ്ങളും നമുക്കു വാഗ്ദാനം ചെയ്യാം... ആശംസകളോടെ

-ലക്ഷ്മി

നെയ്‌വിളക്ക്

എസ്. രമേശൻ നായർ - ഒരു പക്ഷേ മലയാളി വേണ്ടത്ര മനസ്സിലാക്കാത്ത കവിവിസ്മയം. മഹാമാരി കാരണം 2020ലെ മുഖ്യ അതിഥിയായി ശ്രുതിദിനത്തിന് അദ്ദേഹത്തിനെ കാണാനും കേൾക്കുവാനുമുള്ള സൗഭാഗ്യം നമുക്കുണ്ടായില്ല. 2021 ൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ദേഹവിയോഗത്തിനു മുൻപ് കലാകൗമുദിയുടെ ലേഖകനായ വി.ഡി. ശെൽവ രാജിനോടു തന്റെ പാട്ടുകളെക്കുറിച്ച്, വാക്കുകളെക്കുറിച്ച്, ജീവിതാനുഭവങ്ങളെക്കുറിച്ച് ഒക്കെ നടത്തിയ സംഭാഷണത്തിൽ നിന്ന്...

അക്കിത്തം

ഒരു യാത്രയ്ക്കിടെയാണ് എസ്. രമേശൻ നായരെ അടുത്തറിയാനുള്ള വി.ഡി. ശെൽവരാജിന്റെ സംഭാഷണം ആരംഭിക്കുന്നത്.

"ആലപ്പുഴയൊരു പുഴയാണോ
എറണാകുളമൊരു കുളമാണോ
പാലക്കാടൊരു കാടാണോ" എന്ന ലളിതമായ അക്കിത്തം വരികളോടെ അദ്ദേഹം പറഞ്ഞുതുടങ്ങി. "ആകാശവാണിയിൽ അദ്ദേഹത്തോടൊപ്പം പത്തുകൊല്ലമുണ്ടായിരുന്നു. എന്റെ ഗുരുവാണ്. അക്കാലത്ത് അക്കിത്തം എഴുതിയ എല്ലാ കവിതക്കും ശീർഷകമെഴുതിയത് ഞാനാണ്. കവിതയെഴുതി എനിക്കു നീട്ടും: രമേശൻ നായരേ, ഒരു പേരിട്ടു പ്രസിദ്ധീകരണത്തിന് അയച്ചേക്ക്. അക്കിത്തത്തിന്റെ ബാലകവിതാസമാഹാരത്തിന് അവതാരിക എഴുതിയതും ഞാനായിരുന്നു. അക്കിത്തത്തിന്റെ കൃതിക്ക് ഒരു അവതാരിക ചേർത്ത് പ്രസിദ്ധീകരിക്കുന്നതും ആദ്യമായിരുന്നു."

എസ്. രമേശൻ നായർ വർത്തമാനത്തിൽ ഇങ്ങനെയായിരുന്നു. ഓരോ തവണയും നാലുവരി കവിത ചൊല്ലിയും പുരാണമുഹൂർത്തം എടുത്തു കാട്ടിയും സംഭാഷണം അതീവ രസകരമാക്കും.

കഥകൾ

കഥ പറയാൻ വളരെ ഇഷ്ടമുള്ള ആളായിരുന്നു എസ്. രമേശൻ നായർ. ഈ കൂടിക്കാഴ്ച്ചയിൽ മഹാബലിയെക്കുറിച്ചും ബാലിയെക്കുറിച്ചും പാണിനിയെക്കുറച്ചും കാളിദാസനെക്കുറിച്ചും, പാർവ്വതിയെക്കുറിച്ചും ജയദേവകവികളെക്കുറിച്ചുമൊക്കെ വാ തോരാതെ അദ്ദേഹം സംസാരിച്ചു. വിസ്താരഭയം മൂലം അവ ഇവിടെ പറയുന്നില്ല. ആയിടെയുണ്ടായ ആശുപത്രിവാസത്തിന്റെ ക്ഷീണം പോലും അദ്ദേഹം വകവച്ചില്ല. രാഘവൻ മാസ്റ്റർ ഹോട്ടലിൽ കയറി ഊണുകഴിച്ചിട്ട് "വല്ലാത്ത രുചി!" എന്നുപറഞ്ഞത്രേ. വളരെ പാടുപെട്ടാണ് ഊണുണ്ടാക്കുന്നതെന്ന് പറഞ്ഞ ഹോട്ടലുടമയോട് അതു തനിക്കും തോന്നിയെന്നും

"പായസത്തിന്റെ അതേ രുചി അവിയലിനും
പരിപ്പിന്റെ അതേ രുചി അച്ചാറിനും
മെഴുക്കുപുരട്ടിയുടെ രുചി തന്നെ തോരനും
ഭയങ്കരം തന്നെ. വളരെ പാടുപെട്ടു കാണും" എന്നും കൂട്ടിച്ചേർത്തുവത്രെ.

V. D . Selvaraj

വർഷങ്ങളോളമുള്ള പത്രപ്രവർത്തനപരിചയം. 'ഗബ്രിയേൽ ഗാർസ്യ മാർക്കേസു മുതൽ കേളുചരൺ മഹാപാത്രവരെ' എന്ന സംഭാഷണസമാഹാരത്തിന്റെ ഗ്രന്ഥകാരൻ. മികച്ച ശാസ്ത്ര റിപ്പോർട്ടർക്കുള്ള കേന്ദ്ര സർക്കാറിന്റെ അവാർഡ് ലഭിച്ചിട്ടുണ്ട്

ഇങ്ങനെ കഥ പറഞ്ഞു പോകാനുള്ള കരുത്ത് ചിട്ടയായ വായനയിലൂടെ സമ്പാദിച്ചതാണ്. ജന്മനാടായ കന്യാകുമാരി വിളവംകോട്ടെ കേശവ വിലാസം വായനശാലയിൽ നിന്നു തുടങ്ങിയ വായന എഴുപതാം വയസ്സിൽ ഇളമക്കരയിലെ വീട്ടിലും തുടർന്നു.

നാല് അലമാര നിറയെ പുസ്തകങ്ങൾ. ഒന്നിൽ ഭാര്യ രമയുടെ പുസ്തകങ്ങൾ ഭദ്രമായി. രണ്ടെണ്ണത്തിൽ രമേശൻ നായരുടെ വക. നാലാമത്തേതിൽ സ്വന്തം കൃതികൾ മാത്രം രമേശൻ നായർ പൂട്ടി സൂക്ഷിച്ചിരിക്കുന്നു. ദിവാൻകോട്ടിന്റെ അടിയിലെ അറ നിറയെ സി.ഡിയും കാസറ്റും. അതെത്രയുണ്ടെന്നറിയില്ല. കന്യാകുമാരിയിൽ നിന്ന് ഹിമാലയത്തിലേക്ക് കാസറ്റ് കൊണ്ടുപോയി മടങ്ങി വന്നാലും തീരില്ല. ഗുരുവായൂരപ്പനെപ്പറ്റി മാത്രം ആയിരം കീർത്തനങ്ങളായി.

അതൊരു റെക്കോർഡായിട്ടല്ല, ഭഗവാന് മുന്നിലൊരു എളിയ കാണിക്ക മാത്രം. "മലയാളത്തിലേക്ക് വന്നപ്പോൾ ഞാൻ കൊണ്ടുവന്ന അവിൽപ്പൊതിയാണ് തിരുക്കുറൾ പരിഭാഷ" യെന്നും രമേശൻ നായർ പറയുമായിരുന്നു.

ബീഡിയും എം.ടിയും

കാലത്ത് ഒരു മണിക്കാണ് എസ്. രമേശൻ നായരുടെ ദിനം തുടങ്ങുന്നത്. ഒരു മണിക്ക് വീട്ടുകാരെ ശല്യപ്പെടുത്താതെ എഴുന്നേൽക്കും. അനക്കമുണ്ടാകാതെ അടുക്കളയിൽ കയറി ചായ അനത്തും. ചായയും ബീഡിയുമായി ഒരു ദിവസം തുടങ്ങുകയാണ്. "ഒരു മണിക്ക് എഴുന്നേറ്റാൽ തുടർച്ചയായ ഏഴുമണിക്കൂർ കിട്ടും. അതായത് ഒരു ഓഫീസ് ടൈം മുഴുവൻ. 40 കൊല്ലം മുൻപ് തിരുക്കുറളിന്റെ പരിഭാഷക്കാലത്തു തുടങ്ങിയ ശീലമാണ്. അത് മുടക്കിയില്ല. ആശുപത്രിയിൽ കിടന്നപ്പോഴും ഒരു മണിക്ക് ഉണർന്നു. പകൽ രണ്ടു മണിക്കൂർ ഒന്നു മയങ്ങി ഉറക്കം മേക്കപ്പ് ചെയ്യും അങ്ങനെ എനിക്കു രണ്ടു പ്രഭാതം".

കാജാബീഡിയാണ് രമേശൻ നായരുടെ ബ്രാൻഡ്. ബീഡിത്തീ എം.ടി. വാസുദേവൻ നായരിലേക്കു പകരാൻ അധികസമയം വേണ്ടി വന്നില്ല. 'രംഗം' സിനിമയുടെ പാട്ടെഴുതാൻ രമേശൻ നായരെ എം.ടി. മദ്രാസിലേക്കു വിളിപ്പിക്കുന്നു. ആദ്യമായി വിമാനം കയറി മദ്രാസിലെ ഹോട്ടലിലെത്തി. ഒറ്റ രാത്രി കൊണ്ടു തിരക്കഥ വായിച്ചു, പുലരും മുൻപ് മൂന്നു പാട്ടുകളും പൂർത്തിയാക്കി. പിറ്റേന്ന് മദ്രാസിൽ കടയടപ്പുള്ള ദിവസമായിരുന്നു. എം.ടി.ക്ക് ബീഡി കിട്ടിയേ തീരൂ. രണ്ടാളും ഇറങ്ങി നടന്നു. ഒരു മുറുക്കാൻകടയിൽ ഭാഗ്യത്തിനു ബീഡി തരപ്പെട്ടു.

1978ൽ കൊല്ലങ്കോട് രാജാവിന്റെ കൊട്ടാരത്തിൽ സാഹിത്യ അക്കാദമി സംഘടിപ്പിച്ച ഒരു കവിതാ ക്യാമ്പിൽ ക്ലാസെടുക്കാൻ എസ്. രമേശൻ നായർക്ക് ക്ഷണം കിട്ടി. അതിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആദ്യവാചകം ഇങ്ങനെ: ഞാൻ കുളിക്കുന്ന കടവിലാണ് പുഴ തുടങ്ങുന്നതെന്ന് ദയവായി ആരും കരുതരുത്.

പ്രസംഗം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ അടുത്തുവന്ന എം.ടി പറഞ്ഞു: ക്ലാസ് നന്നായി.

പൊതുവെ മിണ്ടാത്ത പ്രകൃതമാണല്ലോ. ആ വാക്കുകൾ അംഗീകാരമായി. അവിടെ നിന്നാണ് 'രംഗ'ത്തിന് പാട്ടെഴുതാനുള്ള അവസരത്തിലേക്കെത്തുന്നത്.

രമേശൻ നായരും ഭാര്യ റിട്ടയേർഡ് അദ്ധ്യാപിക രമയും മാത്രമേ അന്ന് ഈ വീട്ടിലുള്ളു. അടുത്തൊരു ഫ്ലാറ്റിൽ സംഗീതസംവിധായകൻ മനുവും ഭാര്യ ഉമാദേവിയും മകൾ മായികയും കഴിഞ്ഞിരുന്നു. ആയിടെ അച്ഛനും മകനും ചേർന്ന് ഒരു സംഗീത വീഡിയോ പുറത്തിറക്കി.

"ഈ മഴയ്ക്ക് എന്തോ എന്നോടു സ്വകാര്യമായി പറയാനുണ്ട്" എന്നു തുടങ്ങുന്ന പ്രണയാർദ്ര വരികൾ നിറയുന്ന വീഡിയോ യു ട്യൂബിൽ അഞ്ചു ലക്ഷത്തിലേറെപ്പേർ കണ്ടു കഴിഞ്ഞു.

"ആകാശം ക്ഷമാശീലനായൊരു ഭർത്താവ്
എന്നാൽ ആഴിയോ സദാ വായിട്ടലക്കുന്ന
ഭർത്താവ്"

വരികൾ പൂർത്തിയാകും മുമ്പേ മുന്നിൽ വീട്ടുകാരി. "ഞങ്ങളുടെ വിവാഹം കഴിഞ്ഞ വേളയിൽ എഴുതിയ കവിതയിലെ വരികളാണ്. ഈയിടെയാണ് പ്രസിദ്ധീകരിച്ചത്. ചെറുചിരിയോടെ രമ ഓർമ്മിച്ചു. അന്നത്തെ മുഖ്യമന്ത്രിയായ അച്യുതമേനോൻ ബന്ധുവിനെപ്പോലെ ചടങ്ങിനെത്തി കാർമ്മികനായി. വരന്റെ അടുത്തെത്തി പറഞ്ഞു "സുബ്രഹ്മണ്യ ഭാരതിയുടെ കവിതകൾ മുഴുവൻ രമേശൻ നായർ മലയാളത്തിലാക്കണം."

ഭാരതിയാരുടെ 180 കവിതകൾ പരിഭാഷപ്പെടുത്തി. സാഹിത്യ അക്കാദമി ഭാരതിയാരുടെ ജന്മശതാബ്ദി വേളയിൽ അതു പ്രസിദ്ധീകരിച്ചു.

രക്തപുഷ്പാഞ്ജലി കഴിഞ്ഞ്...

"രമയുമായുള്ള വിവാഹാലോചന കഴിഞ്ഞാണ് ചോറ്റാനിക്കര ദേവീക്ഷേത്ര ദർശനത്തിനു പോയത്. ബലിക്കല്ലിൽ കാലുതട്ടി ചോര വന്നു – രക്തപുഷ്പാഞ്ജലി! അതുകൊണ്ട് ഞാൻ മൂന്നാലു ദിവസം ചോറ്റാനിക്കരയിൽ ഭജനമിരുന്നു. അങ്ങനെ ചോറ്റാനിക്കര അമ്മ എന്നിൽ വലിയ സ്വാധീനമായി.

യേശുദാസിനോടൊപ്പം

ആ സമയത്ത് ചിറ്റൂർ നമ്പൂതിരിപ്പാടിനൊപ്പം നവഗ്രഹപൂജയ്ക്കിരുന്നു. സാധാരണ നവഗ്രഹപൂജ കഴിഞ്ഞാൽ പ്രസാദം വളരെ പെട്ടെന്നു ലഭിക്കു മല്ലോ? അടുത്ത ദിവസം തന്നെ ഒരാൾ വന്നു ചോദിച്ചു: അമ്മയെ പറ്റി പാട്ടെഴുതണം; ദാസേട്ടൻ തന്നെ പാടണം. മടങ്ങി തിരുവനന്തപുരത്ത് വീട്ടിൽ വന്ന ശേഷം ചോറ്റാനിക്കര അമ്മയെപ്പറ്റി പാട്ടഴുതി. ഘടം രാധാകൃഷ്ണന്റെ സപ്തതിക്കു വന്ന ദാസേട്ടനോട് അമ്മയെ പറ്റി കുറച്ചു പാട്ടെഴുതിയിട്ടുണ്ട്, ദാസേട്ടൻ പാടണം എന്നു പറഞ്ഞു. മറ്റൊരന്വേഷണവുമില്ലാതെ ദാസേട്ടൻ സമ്മതിച്ചു.

ഒരു യുഗം തൊഴുതാലും തീരാത്തദുരിതങ്ങൾ
മകം തൊഴുതാലന്നു തീരും
മിഥുനലഗ്നത്തിന്റെ പൂമുഖത്തമ്മ
മധുരസ്മിതം തൂകി നിൽക്കും

ഈ വരികളാണ് ഇന്നും ചോറ്റാനിക്കരയിലെ പാട്ട്. അതിനുമപ്പുറം ഒരു പാട്ടും വന്നിട്ടില്ല. യേശുദാസാണ് ആ പാട്ട് പാടിയത്. ആ പാട്ടു കേട്ട ചിറ്റൂർ നമ്പൂതിരിപ്പാട് പൊട്ടിക്കരഞ്ഞുകൊണ്ട് "രമേശൻ നായർ എന്നെ അനശ്വരനാക്കി" എന്നു പറഞ്ഞു.

"അല്ല, തിരുമേനിയാണ് ഈ പാട്ട് അനശ്വരമാക്കിയത്. ഹോമത്തിന് വന്നിരിക്കാൻ എന്നോടു പറഞ്ഞില്ലേ, അങ്ങനെ സംഭവിച്ചതാണ്."

'വാക്ക്' എന്നൊരു കവിത ഞാൻ എഴുതിയിട്ടുണ്ട്. അതിന് അവതാരിക എഴുതിയത് വിഷ്ണു നാരായണൻ നമ്പൂതിരി. അതൊരു 'സംഭവിച്ച കവിത'യാണെന്നും അങ്ങനയുള്ള കവിതകൾ അവതാരങ്ങളാകുമെന്നുമാണ് കവിയുടെ മതം. സംഭവിപ്പിക്കുന്ന കവിതകൾ 'ചാപിള്ള'യാകുമത്രേ.

"ഏത് എഴുത്തും എഴുത്തുകാരനെ സംബന്ധിച്ച് സംഭവമാകണം. മനസ്സിൽ നിന്നു പുറപ്പെടുന്ന ഒന്ന് മറ്റൊരു മനസ്സിലേ അവസാനിക്കാവൂ."

എഴുത്തുപെട്ടി

ആകാശവാണിയിൽ രമേശൻ നായർ 'എഴുത്തുപെട്ടി'യുടെ സ്ക്രിപ്റ്റ് തയ്യാറാക്കിയിരുന്ന കാലം. രസകരമായിരുന്നു ആ മറുപടികൾ. ഒരു കത്ത് ഇങ്ങനെ: കഴിഞ്ഞയാഴ്ച കുടുംബപ്രശ്നമായി ഞങ്ങൾ പിണങ്ങി ഇരിക്കയായിരുന്നു. അപ്പോഴാണ് എഴുത്തുപെട്ടി കേൾക്കുന്നത്. ഞങ്ങൾ അറിയാതെ ചിരിച്ചു, പിണക്കം മാറി.

"കേരളത്തിന്റെ കാവ്യമാണ് 'ചിലപ്പതികാരം'. ഔഷധസേവ പോലെയാണ് ചിലപ്പതികാരം പരിഭാഷയ്ക്കായി രാത്രി ഒരുമണിക്ക് എഴുന്നേറ്റത്. ഈ സമയത്ത് എഴുതിയിരിക്കണമെന്ന ഉറപ്പായ തോന്നൽ. ആദ്യകാലത്ത് അലാം വച്ചെങ്കിലും പിന്നീട് ഇന്നേവരെ അതു വേണ്ടിവന്നിട്ടില്ല. രാത്രി ഒരു മണിയുണ്ടെങ്കിൽ ഞാൻ ഉണർന്നിരിക്കും." നാലു കൊല്ലം കൊണ്ടാണ് ചിലപ്പതികാരപരിഭാഷ പൂർത്തിയാക്കിയത്. തൃശൂരിൽ വച്ച് അച്യുതമേനോൻ പരിഭാഷ പ്രകാശനം ചെയ്തു.

"അനുഭവങ്ങൾ ദൈവീകാനുഭനുവങ്ങളാണ്. മറ്റെല്ലാം ദുരന്തങ്ങളാണ്. ലഹരിയുപയോഗിക്കുമ്പോൾ രസാനുഭവമായിരിക്കും. ഞാൻ കവിതയെഴുതാനിരിക്കുമ്പോൾ ഒന്നുമറിയില്ല. എഴുതിക്കഴിഞ്ഞേ അറിയൂ. അണക്കെട്ട് നിറഞ്ഞു നിന്നാലേ തുറന്നു വിടാൻ പറ്റൂ. കുട്ടിക്കാലം മുതൽ വായിച്ചു കൂട്ടിയതിനു കണക്കില്ല."

മോർച്ചറി കണ്ട് മെഡിസിൻ ഉപേക്ഷിച്ചു

ഇന്റർമീഡിയറ്റ് കഴിഞ്ഞ് എം.ബി.ബി.എസ്ന് വെല്ലൂർ ക്രിസ്ത്യൻ മെഡിക്കൽ കോളേജിൽ പ്രവേശനം കിട്ടി. ഫീസടച്ച് ഹോസ്റ്റൽ സൗകര്യമൊക്ക ഏർപ്പെടുത്തി അച്ഛൻ മടങ്ങി. ക്ലാസ് തുടങ്ങിയ ദിവസം നേരേ കൊണ്ടുപോയത് മോർച്ചറിയിലേക്ക്. അതോടെ മതിയാക്കി. ആരോടും ഒന്നും പറയാതെ നേരെ വീട്ടിലേക്ക് വണ്ടി കയറി. കവിയാകുക എന്ന വലിയ ആഗ്രഹം മനസ്സിൽ കിടക്കുന്നു. അപ്പോൾ ജഡത്തോടല്ല മനുഷ്യനോടാണ് സംസാരിക്കേണ്ടത്.

മടങ്ങിവന്ന് നാഗർകോവിൽ ഹിന്ദു കോളേജിൽ ബി.എ. ഇക്കണോമിക്സ്ന് ചേർന്നു. ബി.എ. കഴിഞ്ഞ് കുറച്ചുകാലം ട്യൂട്ടോറിയൽ കോളേജിൽ അദ്ധ്യാപകനായി. "എന്റെ ഏറ്റവും വലിയ ആഗ്രഹമായിരുന്നു അദ്ധ്യാപകനാവുക എന്നത്. ഇന്നും നിറവേറാത്ത ആഗ്രഹം അതു മാത്രം. ട്യൂട്ടോറിയൽ ജീവിതം കഴിഞ്ഞ് സിനിമാപാട്ടെഴുത്തുകാരനാകാൻ മദ്രാസിലേക്ക്. അന്നു വയലാർ ജ്വലിച്ചു നിൽക്കുന്ന കാലമാണ്. ഒരിക്കൽ ദേവരാജൻ മാസ്റ്ററെ കണ്ട

പ്പോൾ പറഞ്ഞു: മദ്രാസിലൊക്കെ വന്നാൽ എന്തെങ്കിലും ചെയ്യാമായിരിക്കാം... അങ്ങനെ ആവേശം കയറി പോയതാണ്.

ബി.എ. ചിദംബരനാഥിന്റെ വീട്ടിലാണ് താമസം. ചിദംബരനാഥിന്റെ കൂടെ സ്റ്റുഡിയോകളിൽ പാട്ടിന്റെ റെക്കോർഡിംഗ് കേൾക്കാൻ പോകും. റെക്കോർഡിംഗ് സ്റ്റുഡിയോകളിൽ പാട്ടു കേട്ട് മരിക്കുകയും ഉയിർത്തെഴുന്നേൽക്കുകയും ചെയ്തതല്ലാതെ ഒന്നും നടന്നില്ല.

അങ്ങനെയിരിക്കെ ഒരു ദിവസം ഡോ. എസ്.കെ. നായരെ കണ്ടു. അന്ന് മദ്രാസ് യൂണിവേഴ്സിറ്റി മലയാളം വിഭാഗം മേധാവിയാണ് അദ്ദേഹം. രാത്രി എട്ടിനുറങ്ങുകയും രാത്രി രണ്ടിനുണരുകയും ചെയ്യുന്ന ശീലക്കരനാണ് എസ്.കെ. നായർ. അതെല്ലാം പിന്നീട് എന്നേയും സ്വാധീനിച്ചു. അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു: ഇവിടെയിങ്ങനെ കറങ്ങി നടക്കാതെ എം.എ.യ്ക്ക് ചേരണം.

കേരള യൂണിവേഴ്സിറ്റിയിലെ മിക്ക കോളേജിലും പ്രവേശനം കഴിഞ്ഞിരുന്നു. ഒടുവിൽ പത്തനംതിട്ട കാതോലിക്കേറ്റ് കോളേജിൽ ഒരു സീറ്റ് ഉണ്ടെന്നറിഞ്ഞു." ഡിപ്പാർട്ട്മെന്റിന്റെ ലൈബ്രറിയിലേക്ക് 500 രൂപ സംഭാവന കൊടുത്ത് പ്രവേശനം നേടിയപ്പോൾ വകുപ്പു മേധാവി കുമാരൻ നായർ സാറിനോടു പറഞ്ഞു: ഈ വർഷം എല്ലാ ദിവസവും വരാൻ ബുദ്ധിമുട്ടാണ്. ഹാജർ തരാമെന്ന് അദ്ദേഹത്തിന്റെ സൗമനസ്യം. രണ്ടാം വർഷം റഗുലർ വിദ്യാർത്ഥിയായി. ഒന്നാം റാങ്കോടെ പാസായി.

കരുണാകരനും ശതാഭിഷേകവും

എം.എ. കഴിഞ്ഞ് ഭാഷാ ഇൻസ്റ്റിറ്റ്യൂട്ടിൽ ഒന്നര വർഷം ജോലി ചെയ്തു. 'ബുദ്ധമതം: ദർശനവും ചരിത്രവും' എന്ന പുസ്തകമെഴുതിയത് അക്കാലത്താണ്.

ഭാഷാ ഇൻസ്റ്റിറ്റ്യൂട്ടിൽ നിന്നു നേരെ ആകാശവാണിയിലേക്ക് – ഇരുപതു വർഷം. റേഡിയോ നാടകോത്സവത്തിന് നാടകമെഴുതേണ്ടി വന്നു. എം.ജി. രാധാകൃഷ്ണൻ സംഗീതം നൽകിയ ശതാഭിഷേകം നാടകം ഒറ്റ പ്രക്ഷേപണത്തോടെ കേരളമാകെ ചർച്ചയായി. കേരളരാഷ്ട്രീയത്തിൽ അച്ഛനും മകനും മകളും ചർച്ചയായി നിറഞ്ഞു നിൽക്കുന്ന കാലമാണ്. പ്രക്ഷേപണത്തിന്റെ അടുത്ത ദിവസം നാടകം കേൾക്കണമെന്നാവശ്യപ്പെട്ട് മുഖ്യമന്ത്രിയുടെ ഓഫീസിൽ നിന്നും ആളു വന്നു. "പ്രക്ഷേപണം ചെയ്ത് ആറു മാസം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ എന്നെ ആൻഡമാനിലേക്ക് സ്ഥലം മാറ്റി. ഞാൻ ജോലി രാജി വച്ചു. കുറച്ചു കഴിഞ്ഞ് കരുണാകരനും മുഖ്യമന്ത്രി പദവിയിൽ നിന്നിറങ്ങി. പിന്നീട് രണ്ടാളും പദവികളിലേക്ക് മടങ്ങിയില്ല. വർഷങ്ങൾ കഴിഞ്ഞു. 'നന്ദലാല' എന്ന എന്റെ സിഡി ഗുരുവായൂരിൽ കരുണാകരൻ പ്രകാശനം ചെയ്തു. കാസറ്റ് പ്രകാശനം ചെയ്തു കഴിഞ്ഞ് എന്റെ തലയിൽ കൈ വച്ച് അനുഗ്രഹിച്ചു. കരുണാകരന്റെ കണ്ണ് നിറഞ്ഞു. നാലഞ്ചു കോപ്പി വേണമെന്നു പറഞ്ഞു."

"കവിക്ക് ഉന്നതമായ അക്കാദമിക് വിദ്യാഭ്യാസമൊന്നും വേണ്ട. എനിക്കു തോന്നുന്നു ഇന്ന് കവിത വളരാത്തതിനു കാരണം ഉന്നത വിദ്യാഭ്യാസമാണെന്ന്."

പൂമുഖവാതിൽക്കലെ പൂന്തിങ്കൾ

രാക്കുയിലിൻ രാഗസദസ്സിൽ" എന്ന ചിത്രത്തിനു വേണ്ടി എഴുകിയ പാട്ടാണ് ഇന്നും പ്രിയപ്പെട്ട 'പൂമുഖ വാതിൽക്കൽ സ്നേഹം വിടർത്തുന്ന പൂന്തിങ്കളാകുന്നു ഭാര്യ...'

"ഞാൻ എഴുതുന്നതൊക്കെ ഭാര്യ വായിച്ചു കേൾക്കാറുണ്ട്. മലയാളം അദ്ധ്യാപികയായിരുന്നല്ലോ. പൂമുഖവാതിൽക്കൽ വായിച്ചപ്പോൾ വലിയ സന്തോഷമായി." പക്ഷേ എല്ലാം കഴിഞ്ഞപ്പോഴാണ് അദ്ദേഹം സത്യം പറഞ്ഞത്. "ഈ പാട്ട് നിന്നെക്കുറിച്ചല്ല! ലോകത്തെ മുഴുവൻ ഭാര്യമാർക്കും വേണ്ടിയാണ്. കടന്നുപോയവരും ഇപ്പോഴുള്ളവരും വരാനിരിക്കുന്നവരുമെല്ലാം അതിലുൾപ്പെടും.

പൂമുഖ വാതിൽക്കൽ സ്നേഹം വിടർത്തുന്ന പൂന്തിങ്കളാണെന്റെ ഭാര്യ എന്നല്ല പൂന്തിങ്കളാകുന്നു ഭാര്യ എന്നാണെഴുതിയത്. ഒരക്ഷരം മാറിയിരുന്നെങ്കിലും ആകെ മാറിപ്പോയേനേ!

എന്റെ ഭാര്യ എന്നു പറഞ്ഞാൽ സ്വാർത്ഥനായേനേ!" പാട്ടിൽ നിന്ന് ഒരു വാക്കു പോലും മാറ്റാൻ കവി സമ്മതിക്കില്ലെന്ന് രമ പറഞ്ഞു. അതിന് രമേശൻ നായരുടെ മറുപടി ഇങ്ങനെ: പാർവ്വതീപരമേശ്വരൻമാർ വാക്കും അർത്ഥവും പോലെയാണെന്ന് ശങ്കരാചാര്യർക്ക് പറയാമെങ്കിൽ വെറും സങ്കടാചാര്യരായ നമുക്കെന്താ പറയാൻ മടി?

മകനു വേണ്ടി പാട്ടെഴുതി, പാഠപുസ്തകത്തിലായി

എന്റെ മകനെ കളിപ്പിക്കാൻ ഒരു പാട്ടെഴുതി- കളിപ്പാട്ടങ്ങൾ എന്ന പേരിൽ. ഒരുദിവസം വൈകിട്ട് മകനെ സ്കൂളിൽ നിന്നു വിളിക്കാൻ ചെന്നപ്പോൾ മകന്റെ മുഖം വീർത്തിരിക്കുന്നു. "അച്ഛൻ എന്നെക്കുറിച്ചെഴുതിയ പാട്ട് രണ്ടാം ക്ലാസിൽ പഠിപ്പിക്കാനുണ്ട്. ഒമ്പതാം ക്ലാസിലെത്തിയപ്പോഴും മകന് പഠിക്കാൻ എന്റെ 'മാതൃദേവോ ഭവ:' എന്ന കവിതയുണ്ടായിരുന്നു.

അനിയത്തിപ്രാവിലെ ഓ പ്രിയേ...

'ഓ പ്രിയേ' എന്ന പാട്ടിന്റെ റെക്കോർഡിംഗ് ദിവസമാണ് യേശുദാസിന് അമേരിക്കയിലേക്ക് പോകേണ്ടിയിരുന്നത്. പക്ഷേ ആ പാട്ടിനോടുള്ള ഇഷ്ടം കാരണം യാത്ര റദ്ദാക്കി. 'അനിയത്തിപ്രാവ്' എന്നൊരു മലയാളപദമില്ല. അതു ഞാനുണ്ടാക്കി യതാണ്. പടത്തിനു പേരിട്ടത് രമേശൻ നായരാ ണെന്ന് സംവിധായകൻ ഫാസിൽ പല സന്ദർഭ ങ്ങളിലും തുറന്നു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്.

ഞാൻ കേൾക്കുന്ന വരികൾ

എന്റെ മനസ്സിൽ റേഡിയോ ഉണ്ട്. കുമാരനാ ശാനെ കേൾക്കാൻ ട്യൂൺ ചെയ്താൽ മതി. ഉള്ളൂരി നെയും വള്ളത്തോളിനെയും അതുപോലെ കേൾ ക്കാം. മനസ്സിൽ എല്ലാം നിറഞ്ഞു നിൽക്കുന്നു. ഒരു കാലത്ത് വായിച്ചതിന്റെ ധൈര്യമാണത്.

നിഴൽക്കുത്തിലെ സംഭാഷണം

"നിഴൽക്കുത്തിന്റെ തിരക്കഥ അടൂർ എഴുതി ക്കഴിഞ്ഞ് എന്നെ വിളിച്ചു. സംഭാഷണം എഴുതണം. കഥ നടക്കുന്ന കാലത്ത് വിനിമയം ചെയ്യപ്പെട്ട ഭാഷ വേണം. ഞാൻ കന്യാകുമാരി ജില്ലക്കാരനാണല്ലോ. കുട്ടിക്കാലം മുതൽ അവിടെ കേട്ടുവളരുന്ന ഭാഷ യാണ് സംഭാഷണത്തിനു വേണ്ടത്."

"ഏൻമുട്ടി പിള്ളേ ആ കുളന്തൈ നനച്ചിട്ടാ?" എന്നു ചോദിച്ചാൽ നീ കഞ്ഞിനെ മഴയത്ത് നനച്ചോ എന്നർത്ഥം. ഈ ഭാഷ ഇന്നു കിട്ടില്ല. എന്റെ ബാല്യ കാല സുഹൃത്തുക്കൾ അങ്ങനെയാണ് സംസാരിച്ചി രുന്നത്.

കുടുംബത്തോടൊപ്പം ഗുരുവായൂരിൽ

ഒടുവിൽ ഉണ്ണികൃഷ്ണന് ഡയലോഗ് ഉച്ചരിച്ചു പറഞ്ഞുകൊടുക്കുന്നത് ഞാനായിരുന്നു. അടൂർ പറഞ്ഞു: രമേശൻ കൂടി വന്നത് വലിയ സഹായ മായി."

കരുണാനിധിയുടെ ആദരവ്

"കന്യാകുമാരിയിൽ തിരുവള്ളുവരുടെ പ്രതിമ അനാച്ഛാദനം ചെയ്യുന്ന വേളയിൽ കരുണാനിധി എന്നെ ക്ഷണിച്ചു. ഇളയരാജ എന്നെ വാലിക്ക് പരിചയപ്പെടുത്തിയത് ഇങ്ങനെ: ഇത് യാരെന്ന് തെരിയുമാ? ഇതു താൻ മലയാള വള്ളുവർ."

പിന്നീട് വള്ളുവർ ദിനത്തിൽ ചെന്നൈയിൽ വള്ളുവർകോട്ടത്തു വച്ചായിരുന്നു ചടങ്ങ്. വള്ളുവർ കോട്ടത്ത് 133 തൂണുകളുണ്ട്. തിരുക്കുറളിന്റെ 133 അദ്ധ്യായങ്ങളാണത്. "ആ ചടങ്ങിൽ എനിക്ക് മൂന്നു

ലക്ഷം രൂപ സമ്മാനമായി തന്നു. ഈട്ടി തടിപ്പെട്ടിയിലാണ് രൂപ വച്ച് തന്നത്. ജ്ഞാനപീഠത്തിന് ഒന്നര ലക്ഷം രൂപയേ ഉള്ളൂ. ആ ചടങ്ങിൽ എന്നെ തമിഴ്നാടിന്റെ വിശിഷ്ടാതിഥിയായി പ്രഖ്യാപിച്ചു." മരണം വരെ രമേശൻ നായർ തമിഴ്നാടിന്റെ വിശിഷ്ടാതിഥിയായി തുടർന്നു. 1989ൽ കുങ്കുമം വാരികയിൽ തിരുക്കുറൾ സീരിയലൈസ് ചെയ്യാൻ തുടങ്ങി. പത്തു വർഷം വരെ പരമ്പര തുടർന്നു. പൂർവ്വജന്മ പുണ്യമാണ് തിരുക്കുറൾ പരിഭാഷ.

ഗുരുവായൂർ കേശവൻ കുവലയാപീഠം

ഗുരുവായുരപ്പനെപ്പറ്റി നൂറു ശ്ലോകങ്ങളങ്കിലും ചമയ്ക്കണമെന്നായിരുന്നു ആഗ്രഹം. "ഒരു ശ്ലോകത്തിൽ ഗുരുവായൂർ കേശവൻ, കംസന്റെ ആനയായ കുവലയാപീഠത്തിന്റെ പുനർജന്മമാണെന്ന് ഞാൻ എഴുതി. കൃഷ്ണനെ കൊല്ലാൻ വേണ്ടി ഒരുക്കി നിർത്തിയ ആന പക്ഷേ ഭഗവാന്റെ കൈകൊണ്ട് വേഗം ചത്തുവീണു." ഭഗവാന്റെ സ്പർശനം ഏറെ നേരം ലഭിക്കുവാൻ വേണ്ടി ആന ഗുരുവായൂർ കേശവനായി പിറന്നു. "ഇങ്ങനെ ഞാൻ എഴുതിയപ്പോൾ കെ.പി. ശങ്കരൻ മാഷ് പറഞ്ഞു: മനോഹരമായിരിക്കുന്നു, ആരും വിശ്വസിക്കും.

ഭയമില്ലാതെ ശ്ലോകമെഴുതുന്ന ആളാണ് ഞാൻ. തെറ്റേണ്ട കാര്യമില്ലല്ലോ."

വൃത്തത്തിനനുസരിച്ചു വരികളെഴുതാമെങ്കിൽ സംഗീതസംവിധായകന്റെ ഈണത്തിനനുസരിച്ച് പാട്ടെഴുതുന്നതിൽ ഒരു കുഴപ്പവുമില്ല എന്നാണ് രമേശൻ നായരുടെ അഭിപ്രായം.

എഴുതിയത് 700ൽ ഏറെ: മികച്ച ഗാന രചയിതാവായില്ല.

1985ൽ രംഗം സിനിമയ്ക്കു വേണ്ടി 'വനശ്രീ മുഖം നോക്കി വാൽക്കണ്ണെഴുതുമീ' എന്ന പാട്ടുമായി സിനിമയിലേക്ക് പദമൂന്നിയതാണ് എസ്. രമേശൻ നായർ. മുപ്പത്തിമൂന്നു വർഷത്തിനിടെ എഴുന്നൂറിലേറെ ഗാനങ്ങൾ. ഏറെയും തലമുറകളേറ്റു പാടുന്നു. എന്നാൽ മികച്ച ഗാനരചയിതാവിനുള്ള സംസ്ഥാനത്തിന്റെയോ കേന്ദ്രത്തിന്റെയോ അവാർഡ് ലഭിച്ചിട്ടില്ല.

ഗുരുവായുരപ്പനെപ്പറ്റി 1000ൽ ഏറെ ഭക്തിഗാനങ്ങൾ

മുവായിരത്തോളം ഭക്തിഗാനങ്ങളുണ്ട് രമേശൻ നായരുടെ പേരിൽ. ആയിരം പാട്ട് ഗുരുവായൂരപ്പനെപ്പറ്റി എഴുതി. ഒരു പാട്ടിനും തമ്മിൽ സാമ്യമില്ല. പുള്ളിക്ക് 'ലിമിറ്റഡ് സോഴ്സ്' അല്ലേ ഉള്ളൂ. ഒരു ഓടക്കുഴൽ, ഒരു കസ്തൂരിക്കുറി, മഞ്ഞമുണ്ട്, കിങ്ങിണി, കൈയിൽ ഇത്തിരി വെണ്ണ...

"പക്ഷേ വിവരണങ്ങളിൽ ഒരുതരം ആവർത്തനവുമില്ലാതെ ആയിരത്തിലേറെ പാട്ടെഴുതാൻ എങ്ങനെ സാധിച്ചുവെന്ന് എനിക്കുമറിയില്ല. ഭഗവാൻ പറഞ്ഞു തന്നു, ഞാൻ രചയിതാവായി എന്നേയുള്ളൂ."

ഗുരുവായൂരപ്പനെപ്പറ്റിയുള്ള പല പാട്ടുകളും ഞാൻ സ്വന്തം കൈകൊണ്ട് എഴുതിയതല്ല. ചൊല്ലിക്കൊടുത്ത് സംഗീതസംവിധായകൻ ജയൻ (ജയവിജയ) എഴുതിയെടുത്തതാണ്. കളിപ്പിക്കുന്ന ഭഗവാനാണ് ശ്രീകൃഷ്ണൻ. കളിക്കാൻ രണ്ടു പേർ വേണമല്ലോ. ഭഗവാൻ എനിക്കൊപ്പം കൂടും. ഗുരുവായൂരപ്പനെപ്പറ്റി എഴുതുന്ന പാട്ടെല്ലാം വിജയിക്കുന്നതിന്റെ രഹസ്യം ഇതാണ്.

രാധ തൻ പ്രേമത്തോടാണോ കൃഷ്ണാ
ഞാൻ പാടും ഗീതത്തോടാണോ
പറയൂ നിനക്കേറ്റം ഇഷ്ടം
പക്ഷേ പകൽ പോലെ ഉത്തരം സ്പഷ്ടം.

ഇവിടെ ഉത്തരമേ പറയുന്നില്ല. കളിപ്പിക്കുകയാണ്.

"എന്റെ ഭക്തിഗാനങ്ങളുടെ ആദ്യ കാസറ്റാണ് 1981ൽ പുറത്തിറങ്ങിയ 'പുഷ്പാഞ്ജലി'. വിവാഹം കഴിഞ്ഞ് പുറത്തിറക്കിയ കാസറ്റ് എന്ന പ്രത്യേകതയുമുണ്ട്. ജയചന്ദ്രൻ ആലപിച്ച പത്തു പാട്ടുകളുടെ കാസറ്റിന്റെ റെക്കോർഡിംഗ് മദ്രാസിലായിരുന്നു. ആകാശവാണിയിൽ സഹപ്രവർത്തകനായിരുന്ന പി. കേശവൻ നമ്പൂതിരിയാണ് ഈണം പകർന്നത്. ആദ്യം ഒൻപതു പാട്ടേ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. മദ്രാസിലെത്തി ദിവസങ്ങൾ കഴിഞ്ഞിട്ടും റെക്കോർഡിംഗ് നടക്കുന്നില്ല. അപ്പോഴാണ് ഒരു കാര്യം ശ്രദ്ധിച്ചത്. ഒരു പാട്ടിലും ഗണപതി കടന്നു വരുന്നില്ല. അന്നു രാത്രി എഴുതിയ പാട്ടാണ് ഏറെ പ്രസിദ്ധമായത്.

വിഘ്നേശ്വര ജന്മ നാളികേരം നിന്റെ
തൃക്കാൽക്കലുടയ്ക്കുവാൻ വന്നു

അടുത്ത ദിവസം തന്നെ റെക്കോർഡിംഗ് മംഗളമായി നടന്നു." കേരളത്തിലെ എല്ലാ ക്ഷേത്രങ്ങളിലും ഇന്നും കേൾക്കാം ഈ കാസറ്റിലെ പാട്ടുകൾ.

പുഷ്പാഞ്ജലിയെപ്പറ്റി ഗായകൻ പി. ജയചന്ദ്രൻ പറഞ്ഞു: 'ഗുരുവായൂരമ്പലം ശ്രീ വൈകുണ്ഠം' എന്നെഴുതാൻ മലയാളത്തിൽ രമേശൻ നായർ മാത്രം. 1981ൽ തൃശൂരിൽ വച്ചാണ് കാഞ്ചി ശങ്കരാചാര്യർ പുഷ്പാഞ്ജലി കാസറ്റ് പ്രകാശനം ചെയ്യുന്നത്. എല്ലാ പ്രസിദ്ധ ക്ഷേത്രങ്ങളെക്കുറിച്ചും പുഷ്പാഞ്ജലിയിൽ കീർത്തനങ്ങളുണ്ടായിരുന്നു. പിൽക്കാലത്ത് ഈ കീർത്തനങ്ങളിലൂടെ ക്ഷേത്ര മാഹാത്മ്യവും കൂടുതൽ ജനഹൃദയങ്ങളിൽ പ്രസാദമായെത്തി.

യേശുദാസ് ആലപിച്ച് 1982ൽ തരംഗിണി പുറത്തിറക്കിയ 'വനമാല'യാണ് രണ്ടാമത്തെ ആൽബം. അതിലെ ഗാനങ്ങൾ യമുന ഒഴുകുന്നതു പോലെയെന്ന് യേശുദാസ് വിശേഷിപ്പിക്കുന്നു. 'രാധ തൻ പ്രേമത്തോടാണോ' എന്ന കൃഷ്ണഗീതി തന്റെ സംഗീതജീവിതത്തിലെ അസുലഭനിമിഷമായി യേശുദാസ് പറയുന്നു.

ഒറ്റ രാത്രികൊണ്ടെഴുതിയ 'മയിൽപ്പീലി' നിത്യ

രമേശൻ നായരുടെ അയ്യപ്പഗാനങ്ങളിൽ ഏറെ പ്രസിദ്ധമാണ് ദക്ഷിണാമൂർത്തി സംഗീതം നൽകിയ തരംഗിണിയുടെ അയ്യപ്പഗാനം നാലാം വോള്യം ആണ്.

"ഗാനമാണ് കൃഷ്ണൻ. പശു മുതൽ ശിശു വരെ എല്ലാവരും ഗാനമാസ്വദിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടാണ് 'നിയെന്നെ ഗായകനാക്കി ഗുരുവായൂരപ്പാ' എന്നെഴുതിയത്.

ബാലചന്ദ്രമേനോനോടൊപ്പം

വിസ്മയമാണ്. ഇരട്ടകളായ ജയവിജയൻമാരിലെ വിജയന്റെ അകാലവിയോഗം കഴിഞ്ഞ് ദുഃഖിതനായ ജയന്റെ മനസ്സു മാറ്റാൻ എഴുതിയതാണ്

"ചന്ദനചർച്ചിത നീലകളേബരം....
നെഞ്ചിന്റെ ഉള്ളിൽ നിന്നീ നഗ്നസംഗീതം........
....
സുന്ദരമേഘച്ചാർത്തെല്ലാമഴിച്ച്
നീ ചന്ദനം പോൽ മാറലണിയുന്നു."

പാടാനിരുന്നപ്പോൾ ദാസേട്ടൻ ചോദിച്ചു: രമേശൻ നായരേ, ഗുരുവായൂരിൽ ഇതു പ്രശ്നമാകുമോ?

"ധൈര്യമായി പാടിക്കൊള്ളൂ, ഗുരുവായൂരിൽ ഇതായിരിക്കും പ്രിയപ്പെട്ട ഗാനം". അതു സംഭവിച്ചു. ഗുരുവായൂരപ്പന്റെ അനുഗ്രഹം.

എസ്. രമേശൻ നായരുടെ കീർത്തനാലാപനങ്ങൾ കേൾക്കാതെ കേരളത്തിലെ ഒരു ക്ഷേത്രവും നട തുറക്കുകയോ അടയ്ക്കുകയോ ചെയ്യുന്നില്ലെന്ന് എഴുതിയാൽ അതിശയമൊന്നുമില്ല. രമേശൻ നായരുടെ ഭക്തിഗാനം കേൾക്കാത്ത ഒരു മലയാളിയും ഉണ്ടാകില്ല. ഭക്തിഗാനശാഖയ്ക്ക് തന്നെ നവോന്മേഷം പകരുന്ന ഗാനങ്ങൾ. പര്യായപദങ്ങളുടെ പ്രളയം അതിലെങ്ങുമില്ല.

കവിതയിൽ പര്യായപദങ്ങളില്ല. 'കമലം' എന്നു വേണ്ടിടത്ത് 'താമര' എന്നെഴുതിയാൽ കാര്യമില്ല.

മണ്ണ് വിട്ടുകൊടുത്തിട്ടും മലയാളം മാറോടു ചേർത്ത കവി

കന്യാകുമാരി കൽക്കുളം താലൂക്കിലെ കുമാ

രപുരത്ത് അനന്തകൃഷ്ണപിള്ള ഷഡാനന്ദൻ തമ്പിയുടേയും ലക്ഷ്മി പിള്ള പരമേശ്വരിയമ്മയുടെയും മകനാണ് എസ്. രമേശൻ നായർ. 1948 മേയ് 3ന് ജനിച്ചു. എട്ടു വയസ്സുള്ളപ്പോഴാണ് ജന്മനാട് തമിഴ്നാടിനോടു ചേരുന്നത്. അക്കാലം ഓർമ്മിക്കുന്നതിങ്ങനെ: "1956 നവംബർ ഒന്നിന് തിരുവിതാംകൂറിലെ കൽക്കുളം അടക്കം നാലു താലൂക്കുകൾ തമിഴ്നാടിനോടു ചേർന്നതോടെ മലയാളഭാഷയെ സംബന്ധിച്ച സാംസ്കാരിക സൗഭാഗ്യങ്ങൾ അസ്തമിച്ചു തുടങ്ങി. മലയാള ഗ്രന്ഥശാലകൾ ഇല്ലാതായി. സാഹിത്യചർച്ചകൾ അവസാനിച്ചു. പഠനത്തിലും മലയാളത്തിനു സ്ഥാനമുണ്ടായില്ല. പ്രോത്സാഹനത്തിന്റെ വഴികൾ എങ്ങും കണ്ടില്ല. ആ വേദനയോടെയാണ് രമേശൻ നായർ ഇത്ര ദൂരം സഞ്ചരിച്ചത്.

പന്ത്രണ്ടാം വയസ്സിൽ ആദ്യകവിത 'പരിവർത്തനം' മലയാളരാജ്യം വാരികയിൽ പ്രസിദ്ധീകരിച്ചു. നാഗർകോവിൽ ഹിന്ദു കോളേജിൽ ബി.എ.യ്ക്കു പഠിക്കുമ്പോൾ ആദ്യ കവിതാപുസ്കം പുറത്തിറങ്ങി - കന്നിപ്പൂക്കൾ. തുടർന്നിങ്ങോട്ട് 35 ഈടുറ്റ കൃതികൾ. 2018ലെ കേന്ദ്രസാഹിത്യ അവാർഡു ലഭിച്ച 'ഗുരുപൗർണ്ണമി' ഉൾപ്പടെ.

ഉമ്മറത്തമ്പിളി നിലവിളക്ക്: അച്ഛന്റെ അമ്മ

ജനിച്ച 'കടൈവീടി'നെപ്പറ്റിയുള്ള ഓർമ്മകളെന്തെന്നു ചോദിച്ചപ്പോൾ രമേശൻ നായർ ആദ്യം അവതരിപ്പിച്ചത് അച്ഛന്റെ അമ്മയായ ഗൗരിക്കുട്ടി തങ്കച്ചി എന്ന മുത്തശ്ശിയുടെ മനോഹരചിത്രമാണ്. 'ചന്ദനം മണക്കുന്ന പൂന്തോട്ടം' എന്നു തുടങ്ങുന്ന ഗാനത്തിൽ ആ അമ്മച്ചിയും കടന്നുവരുന്നുണ്ട്. സന്ധ്യയ്ക്ക് നാമജപത്തിനിരിക്കുന്ന അമ്മച്ചി തന്നെയാണ് നിലവിളക്ക്.

1987ൽ പുറത്തിറങ്ങിയ സിനിമയായ 'അച്ചുവേട്ടന്റെ വീടി'നുവേണ്ടി എഴുതിയതാണ് ചന്ദനം മണക്കുന്ന പൂന്തോട്ടം.

കടൈവീട്ടിൽ നിന്നു മൂന്നു കിലോമീറ്ററപ്പുറമുള്ള കുമാരകോവിലിൽ എല്ലാ തിങ്കളാഴ്ച്ചയും ദർശനത്തിനു പോകും. "അറുമുഖനായ കുമാരന്റെ പ്രചോദനം തന്നെയാണ് എന്നെ കവിതയ്ക്കൊപ്പം ലളിതഗാനം, പാട്ട് നാടകം വിവർത്തനം തുടങ്ങിയ ശാഖകളിലേക്കുമെത്തിച്ചത്. പക്ഷേ എന്റെ മനസ്സിൽ വലിയ സ്വാധീനമായത് കൃഷ്ണനാണ്."

ഡ്രൈവിംഗ് പഠിപ്പിച്ച് അച്ഛൻ; കൈപ്പട തന്ന് അമ്മ

ഗവൺമന്റ് കോൺട്രാക്ടറായിരുന്ന അച്ഛന് പുതിയ കാർ വാങ്ങുന്നതും ഗ്രാമത്തിലെ പയ്യൻമാരെ കയറ്റി ഡ്രൈവിംഗ് പഠിപ്പിക്കുന്നതും ഇഷ്ടമുള്ള കാര്യമായിരുന്നു. ഞങ്ങൾ ഏഴു മക്കളേയും അച്ഛൻ ഡ്രൈവിംഗ് പഠിപ്പിച്ചു. ഞാൻ എം.എ.ക്ക് പഠിക്കുമ്പോൾ പ്രസിദ്ധീകരിച്ച ഹൃദയവീണ എന്ന പുസ്തകം സാഹിത്യാസ്വാദകനായ അച്ഛനാണ് സമർപ്പിച്ചത്. എന്നാൽ എന്റെ ഭക്തിഗാനങ്ങളോ സിനിമാപ്പാട്ടുകളോ അച്ഛനു കേൾക്കാനായില്ല. 1981ൽ അച്ഛൻ മരിച്ചു. രണ്ടു വർഷം കഴിയും മുമ്പ അമ്മയും. ഒന്നാന്തരം കൈപ്പടയായിരുന്നു അമ്മയുടേത്. അമ്മയുടെ കൈപ്പട എനിക്കു കിട്ടി.

നെയ്‌വിളക്കാകട്ടെ എന്റെ ജന്മം

"സി.വി. രാമൻപിള്ളയുടെ മാർത്താണ്ഡവർമ്മയിലെ ഒരു രംഗവും ശ്രീകൃഷ്ണനും എന്റെ മനസ്സിൽ ഒന്നിച്ചാണ് എന്റെ മനസ്സിൽ നിറഞ്ഞു നിൽക്കുന്നത്. നെയ്യാറ്റിൻകര ക്ഷേത്രത്തിലെ അമ്മച്ചിപ്ലാവിന്റെ പോട്ടിലൊളിച്ച് മാർത്താണ്ഡവർമ്മയും ആ മറയൊരുക്കി രാജ്യത്തെ രക്ഷിച്ച കൃഷ്ണനും. ഈ വാങ്മയത്തിൽ നിന്നാണ് 'നെയ്യാറ്റിൻകര വാഴും കണ്ണാ' എന്ന പാട്ടിലേക്ക് പ്രവേശി ക്കുന്നത്.

പാട്ടെഴുത്തിൽ ഏത് ക്ഷേത്രമായാലും വ്യത്യാസമില്ല.

ഗുരുവായൂരമ്പലം ശ്രീവൈകുണ്ഠം
അവിടത്തെ ശംഖമാണെന്റ കണ്ഠം എന്നെഴുതുമ്പോൾ ഗുരുവായൂരിൽ വിളിക്കുന്ന ശംഖ് എന്റെ കണ്ഠമായി തീരുന്നു. അതുപോലെ നെയ് വിളക്കാകട്ടെ എന്റെ ജന്മം. ഭഗവാന്റെ വളരെ അടുത്തു വന്ന് ധ്വനിപ്പിക്കാൻ പദാവലി വേണം. അത്രയേ ഉള്ളൂ.

ഗുരുവായൂരിനെപ്പറ്റി 'തിരുനടയിൽ' എന്ന പേരിൽ എന്റെ ഒരു കവിതയുണ്ട്.

പൊന്നുപൂശി ഞാൻ കൊടിമരത്തിൽ
തിളച്ചു തൂകുന്നൊരുൾച്ചൂടാൽ
കൂപ്പുകൈകളാൽ സ്വർണ്ണം മേഞ്ഞു
നിൻ ശ്രീകോവിൽ......
തിരുമുറ്റമടിക്കാൻ ഈർക്കിൽ ചൂലായ്
വലിഞ്ഞേൻ ഞരമ്പുകൾ.

ഇങ്ങനെ ഉൾചേരുന്നതിന്റെ ഭാഗമായാണ് 'നെയ് വിളക്കാകട്ടെ എന്റെ ജന്മം' എന്നെഴുതിയത്.

(ചിത്രങ്ങൾക്ക് കടപ്പാട്: മനു രമേശൻ)

ഗുരുവും ശിഷ്യരും

ശ്രീ നെടുമുടി വേണുവിനെ മലയാളികൾക്ക് പ്രത്യേകിച്ച് പരിയപ്പെടുത്തേണ്ട ആവശ്യമില്ല. അഞ്ചു ദശാബ്ദക്കാലത്തോളം മലയാള സിനിമയിൽ പലവേഷങ്ങളിലും ഭാവങ്ങളിലും പകർന്നാടിയ അദ്ദേഹം 2021 ഒക്ടോബറിൽ ഈ ലോകത്തോട് വിടപറഞ്ഞു. നെടുമുടി വേണുവിന്റെ ഒന്നാം ചരമവാർഷികത്തിന് ശ്രീ ഗിരീഷ് സോപാനം അദ്ദേഹത്തെ അനുസ്മരിക്കുന്നു.

കാവാലം നാരായണപ്പണിക്കരുടെ നാടകക്കളരിയായ സോപാനത്തിലെ മുതിർന്ന കലാകാരനാണ് ശ്രീ ഗിരീഷ് സോപാനം. കേന്ദ്രസംഗീതനാടക അക്കാദമിയുടെ ഏറ്റവും നല്ല നടനുള്ള അവാർഡ്, കാവാലം ചിലങ്ക പുരസ്കാരം, ഭരത് ഗോപി അവാർഡ്, ടി.വി. സാംബശിവൻ സ്മാരക തീയേറ്റർ ഫൗണ്ടേഷന്റെ നാടകപ്രതിഭാ പുരസ്കാരം അങ്ങനെ നിരവധി പുരസ്കാരങ്ങൾ ശ്രീ ഗിരീഷ് സോപാനത്തെ തേടിയെത്തിയിട്ടുണ്ട്.

സോപാനത്തിലെ കലാസപര്യയ്ക്കിടയിൽ അദ്ദേഹത്തിന് നെടുമുടി വേണുവുമായി പലപ്പോഴായി അടുത്തിടപഴകാനും സ്നേഹവാൽസല്യങ്ങൾ ഏറ്റുവാങ്ങാനുമുള്ള സൗഭാഗ്യം ലഭിച്ചിട്ടുണ്ട്. അദ്ദേത്തിന്റെ വാക്കുകളിലേക്ക്.

നെടുമുടി വേണുവും സോപാനവും

ഞാൻ 1983ലാണ് സോപാനത്തിലെത്തുന്നത്. ഇപ്പോൾ ഏകദേശം നാല്പതു വർഷമാകാൻ പോകുന്നു. അതിനു മുൻപായിരുന്നു വേണുച്ചേട്ടൻ സോപാനത്തിൽ സജീവമായിരുന്നത്. ആദ്യ കാലത്തെ തിരുവരങ്ങാണ് പിന്നീട് സോപാനമായത്. കാവാലം സാർ നാടകപ്രവർത്തനം തുടങ്ങിയത് കാവാലത്തു വെച്ചായിരുന്നു. അതിനൊപ്പം വേണുച്ചേട്ടനും ഉണ്ടായിരുന്നു, കാവാലം സാർ കുട്ടനാട്ടിൽ നിന്നും തിരുവനന്തപുരത്തേക്കു വന്നപ്പോൾ അദ്ദേഹവും കൂടെ ചേക്കേറുകയായിരുന്നു എന്നു കേട്ടിട്ടുണ്ട്. തിരുവനന്തപുരത്തു വന്നിട്ട് നാടക പ്രവർത്തനത്തിനൊപ്പം കേരളകൗമുദിയിൽ റിപ്പോർട്ടറായി ജോലി ചെയ്തിരുന്നു. നെടുമുടി വേണുവും ഭരത് ഗോപിയും കൃഷ്ണൻ കുട്ടി നായരും ജഗന്നാഥനുമൊക്കെ ആദ്യകാലത്ത് കാവാലം സാറിന്റെ കൂടെ സോപാനത്തിന്റെ നാടകങ്ങളിൽ സഹകരിച്ചു പ്രവർത്തിച്ചവരാണ്.

നെടുമുടി വേണുവുമായുള്ള പരിചയം

ഞാൻ സോപാനത്തിലെത്തുമ്പോഴേക്ക് വേണുച്ചേട്ടൻ സജീവമായി മുഴുവൻ സമയവും സിനിമയിലായിക്കഴിഞ്ഞിരുന്നു. ഈ സമയത്ത് സോപാനത്തിലെ ചടങ്ങുകൾക്കും സാറിന്റെ പിറന്നാൾ പോലുള്ള കുടുംബത്തിലെ പ്രത്യേക സന്ദർഭങ്ങളിലുമൊക്കെ വേണുച്ചേട്ടൻ അവിടെ വരാറുണ്ടായിരുന്നു, അപ്പോഴൊക്കെയാണ് അദ്ദേഹത്തെ കാണാനും പരിചയപ്പെടാനും എനിക്ക് അവസരം കിട്ടിയത്. കാവാലം സാറിന്റ എഴുപതാം പിറന്നാളിന്

Gireesh Sopanam

കാവാലം നാരായണപ്പണിക്കരുടെ സോപാനം നാടകക്കളരിയിലെ മുതിർന്ന നടനും കേന്ദ്ര സംഗീത നാടക അക്കാദമി അവാർഡ് ജേതാവും. ഇപ്പോൾ ടെലിവിഷൻ സിനിമ രംഗങ്ങളിലും സജീവം.

ഗുരുദക്ഷിണയായി 'അവനവൻ കടമ്പ' എന്ന നാടകം വേണുച്ചേട്ടന്റെ നേതൃത്വത്തിൽ, വർഷങ്ങ ൾക്കു മുൻപ് ആദ്യം ഈ നാടകം അവതരിപ്പിച്ച കലാകാരന്മാരെ എല്ലാം ചേർത്ത് തിരുവനന്ത പുരത്ത് അട്ടക്കുളങ്ങര സ്കൂളിൽ അരങ്ങേറി. ഈ നാടകം ആദ്യമായി അരങ്ങേറിയതും ഇതേ ഗ്രൗ ണ്ടിൽത്തന്നെയാണ്. അന്ന് ആദ്യം നാടകത്തിൽ അഭിനയിച്ച പലരും ജീവിച്ചിരിപ്പില്ലായിരുന്നതു കൊണ്ട് സോപാനത്തിലുണ്ടായിരുന്ന ഞങ്ങളിൽ പലരും അണിയറയിലും അരങ്ങത്തും മറ്റും അവ രുടെ വിയോഗം കൊണ്ടുണ്ടായ വിടവു നികത്താ നായി ഇറങ്ങി. അപ്പോഴാണ് അദ്ദേഹവുമായി കൂടുതൽ അടുത്ത് ഇടപഴകാനും പരിചയപ്പെ ടാനും അവസരം കിട്ടിയത്. പത്തുവർഷത്തിനു ശേഷം കാവാലം സാറിന്റെ എൺപതാം പിറന്നാ ളിന് വീണ്ടും അവനവൻ കടമ്പ ചെയ്യാൻ തീരുമാനി ച്ചപ്പോൾ പഴയ നടന്മാരിൽ ദേശത്തുടയോൻ എന്ന കഥാപാത്രം അവതരിപ്പിച്ചിരുന്ന ശ്രീ എസ്. ആർ. ഗോപാലകൃഷ്ണൻ മരിച്ചു പോയതിനാൽ എന്നെ യാണ് പകരം തെരഞ്ഞെടുത്തത്. ഇതൊരു

പ്രധാന കഥാപാത്രമായതിനാൽ വേണുച്ചേട്ടനു മായി കൂടുതൽ അടുക്കാനിടയായി. അദ്ദേഹം പല നല്ല നിർദ്ദേശങ്ങളും തന്ന് അവരുടെയൊപ്പം കൂട്ടി. പിന്നീട് ഈ നാടകം, ജി. അരവിന്ദന്റെ സ്മൃതിദിന ത്തിലുൾപ്പെടെ പല അവസരങ്ങളിലായി തിരുവന ന്തപുരത്തും എറണാകുളത്തും അവതരിപ്പിക്കു കയും ചെയ്തു. അവനവൻ കടമ്പ ആദ്യമായി സംവിധാനം ചെയ്തത് ജി. അരവിന്ദനാണ്.

കാവാലം നാരായണപ്പണിക്കരും നെടുമുടി വേണുവും

കാവാലം സാറും വേണുച്ചേട്ടനും തിരുവനന്ത പുരത്തേക്കു വന്ന് അവസാന കാലം വരെയും ഇവിടെത്തന്നെ ഉറച്ചു നിന്നവരാണ്. കുട്ടനാട്ടിൽ ജനിച്ച് തിരുവനന്തപുരത്തേക്ക് ചേക്കേറി തിരുവന ന്തപുരത്തുകാരായി മാറി ഇവർ രണ്ടുപേരും. കാവാലം സാർ കാവാലത്തും കുട്ടനാട്ടിലും വെച്ചു നാടകപ്രവർത്തനം തുടങ്ങിയെങ്കിലും തിരുവനന്ത പുരത്തു വന്നതിനു ശേഷമാണ് രണ്ടുപേരും പ്രശസ്തിയാർജ്ജിച്ചത് എന്നത് തിരുവനന്തപുര ത്തുകാരനായ എനിക്ക് അഭിമാനമുള്ള കാര്യമാണ്. കുട്ടനാട്ടിൽ വെച്ചുള്ള അവരുടെ ആത്മബന്ധം തിരുവനന്തപുരത്തുവെച്ചും മരണം വരെയും തുടർന്നു. കാവാലം സാർ വേണുച്ചേട്ടനെ ഇളയ സഹോദരനെപ്പോലെയോ കുടുംബാംഗത്തെപ്പോ ലെയോ ആണ് കണ്ടിരുന്നത്, വളരെ സ്നേഹത്തോടെ വേണു, വേണു എന്നു വിളിക്കുന്നത് ഞങ്ങളും കണ്ടിട്ടുണ്ട്. വേണുച്ചേട്ടനും തിരിച്ച് അങ്ങനെ തന്നെയാണ്, പണിക്കരുചേട്ടൻ എന്നാണ് വിളിക്കാറ്, ചിലപ്പോൾ പണുക്കരുസാർ

എന്നും. ഇവർ രണ്ടു പേരും എന്റെയും ഗുരുവും ജ്യേഷ്ഠ സഹോദരനുമൊക്കെയായി.

കുട്ടനാടും നാടൻ കലകളും

നെടുമുടിയും കാവാലവുമൊക്കെ നാടൻ കലകളുടെ ഒരു കലവറയാണ്, പലതും ഇപ്പോൾ കൈമോശം വന്നുപോയെന്ന് കാവാലം സാറുതന്നെ പറയാറുണ്ടായിരുന്നു. കാവാലം സാറിനെപ്പോലെ തന്നെ നെടുമുടി വേണുച്ചേട്ടൻ ജനിച്ചു വീണതു തന്നെ ജീവിതവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട ധാരാളം നാടൻ കലകളുടെയും താളങ്ങളുടെയും ഇടയിലേക്കാണല്ലോ. അതുകൊണ്ടു തന്നെ കാവാലം സാറിന്റെ പ്രവർത്തനങ്ങളിലെല്ലാം വേണുച്ചേട്ടനും ഉണ്ടായിരുന്നെന്നു കേട്ടിട്ടുണ്ട്. മൃദംഗം ഉൾപ്പടെയുള്ള വാദ്യോപരകണങ്ങളെല്ലാം വായിക്കാനുള്ള നൈപുണ്യം അദ്ദേഹത്തിനുണ്ടായിരുന്നു. നാടകത്തിലൊക്കെ വാദ്യം വായിച്ചുകൊണ്ട് പാടി പ്രവേശിക്കുകയും ചെയ്യുമായിരുന്നു. നാടൻ കലകളുമായും ജന്മസ്ഥലവുമായും അദ്ദേഹത്തിന് അഭേദ്യമായ ഒരു ബന്ധം ഉണ്ടായിരുന്നു.

കാവാലം സാറിന്റെ മരണശേഷം

ചാനലുകൾ വളർന്നു വന്നതോടെ സിനിമയിൽ സജീവമായിരുന്ന സമയത്തും വേണുച്ചേട്ടൻ കാവാലം സാറിനൊപ്പം ഓണം പരിപാടികളിലും അഭിമുഖങ്ങളിലും മുൻകൈയെടുത്ത് സോപാനത്തിലെ കലാകാരന്മാരായ ഞങ്ങളെയും കൂട്ടുമായിരുന്നു. പിന്നീട് സാർ മരിച്ചപ്പോൾ മറ്റൊരു മുതിർന്ന കലാകാരനും കാരണവരും എന്നനിലയിൽ ഞങ്ങൾ വേണുച്ചേട്ടനെയാണ് കണ്ടത്. സോപാനത്തിന്റെ രക്ഷാധികാരിയായി നിന്ന് വേണുച്ചേട്ടനായിരുന്നു കാവാലം സാറിന്റെ ചരമദിനമുൾപ്പെടെ എല്ലാകാര്യങ്ങൾക്കും ഉത്തരവാദിത്തം ഏറ്റെടുത്ത് ചെയ്തിരുന്നത്. മരണം ദുഃഖിക്കാനുള്ളതല്ല, ആഘോഷിക്കാനുള്ളതാണെന്ന് കാവാലം സാർ പറയുമായിരുന്നു. അതനുസരിച്ച് അദ്ദേഹം മരിച്ചപ്പോൾ വേണുച്ചേട്ടനും ഞങ്ങളെല്ലാവരും കൂടി അദ്ദേഹത്തെ കിടത്തിയിരുന്ന മുറിയുടെ ഒരു മൂലയ്ക്കിരുന്ന് അദ്ദേഹം രചിച്ച നാടൻ പാട്ടുകളൊക്കെ പാടിക്കൊണ്ടിരുന്നു. പിന്നെ വേണുച്ചേട്ടൻ മരിച്ചിട്ട് തിരുവനന്തപുരം വി.ജെ.ടി. ഹാളിൽ പൊതുദർശനത്തിനു വെച്ചപ്പോൾ ശ്രീച്ചേട്ടനുൾപ്പടെ (കാവാലം ശ്രീകുമാർ) ഞങ്ങൾ സോപാനം കലാകാരന്മാർ വീണ്ടും അതുപോലെ തന്നെ പാട്ടുകൾ പാടിക്കൊണ്ടാണ് യാത്ര അയച്ചത്. കാവാലം സാർ മരിച്ചതിനു ശേഷം വേണുച്ചേട്ടന് അവനവൻ കടമ്പ കൂടാതെ മറ്റു നാടകങ്ങളും ചെയ്യണമെന്ന് ആഗ്രഹമുണ്ടായിരുന്നു. അവനവൻ കടമ്പ സോപാനത്തിലെ ഇപ്പോഴുള്ള കലാകാരന്മാരെ വെച്ച് അവതരിപ്പിക്കാൻ പ്രോൽസാഹിപ്പിക്കുകയും, അതനുസരിച്ച് ഞങ്ങൾ പല സ്ഥലത്തും അവതരിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു.

'തയാ' എന്ന സിനിമയിൽ

വേണുച്ചേട്ടൻ അവസാനം അഭിനയിച്ചത് ചെന്നൈയിൽ നിന്നുള്ള ഒരു മലയാളി, ഡോ. എസ്.

പ്രഭ, സംവിധാനം ചെയ്ത 'തയാ' (അവളാൽ) എന്ന സംസ്കൃത സിനിമയിലാണ്. അതിലെ പ്രധാന കഥാപാത്രം ചെയ്തിരിക്കുന്നത് നെടുമുടി വേണുച്ചേട്ടനാണ്. വേണുച്ചേട്ടന്റെ നിർദ്ദേശപ്രകാരമാണ് അതിലെ മറ്റൊരു പ്രധാന കഥാപാത്രത്തെ എന്നെ മുൻപ് കണ്ടിട്ടില്ലെങ്കിൽക്കൂടി, ഡോ. പ്രഭ എനിക്കു തന്നത്. ഇതിൽ ഞങ്ങൾ ഒരുമിച്ചു വരുന്ന കോമ്പിനേഷൻ സീനുമുണ്ട്. ആ സിനിമയ്ക്കു വേണ്ടി വേണുച്ചേട്ടൻ മരിക്കുന്നതിനു മാസങ്ങ

ൾക്ക് മുൻപ് ഗുരുവായൂരിലുള്ള ഒരു മനയിൽ വെച്ചുള്ള ഷൂട്ടിങ്ങിന്റെ ഇടവേളകളിൽ വളരെയധികം സമയം ഞങ്ങൾക്ക് ഒരുമിച്ചു ചെലവഴിക്കാൻ സാധിച്ചു. നാടകരംഗത്തുനിന്നുള്ള ആളെന്ന നിലയിൽ അദ്ദേഹം എന്നോട് ധാരാളം സംസാരിക്കുവാനും താല്പര്യം കാണിച്ചിരുന്നു. തയാ സിനിമയുടെ ഡബ്ബിംഗ് കഴിഞ്ഞപ്പോഴേക്ക് വേണുച്ചേട്ടൻ വളരെ അവശനായിക്കഴിഞ്ഞിരുന്നു. പല തവണ അദ്ദേഹത്തിനോടൊപ്പം നാടകം ചെയ്യാൻ അവസരം കിട്ടിയിരുന്നെങ്കിലും ആദ്യമായും അവസാനമായും സിനിമയിൽ ഒപ്പം അഭിനയിച്ചത് അദ്ദേഹം തന്നെ എന്നെ കാസ്റ്റ് ചെയ്ത ഈ സിനിമയിലാണ്.

'മാറാട്ടം' സിനിമ

ജി. അരവിന്ദൻ 1988ൽ മാറാട്ടം എന്ന കാവാലം സാറിന്റെ ഒരു നാടകം സിനിമയാക്കിയിരുന്നു. അതിൽ സോപാനത്തിലെ കലാകാരന്മാരെല്ലാം പങ്കുകൊണ്ടിരുന്നു. പഴയ കലാമണ്ഡലത്തിൽ വെച്ച് ചിത്രീകരിക്കുമ്പോൾ ഒരു മാസത്തോളം ഞങ്ങളെല്ലാം അവിടെയുണ്ടായിരുന്നു. മാറാട്ടം ഒരു പരീക്ഷണ സിനിമയായിരുന്നു. അതിലും വേണുച്ചേട്ടൻ അഭിനയിച്ചിരുന്നു. ഈ സിനിമയിലൂടെയാണ് അന്തരിച്ച കലാമണ്ഡലം കേശവൻ, ഊർമ്മിള ഉണ്ണി എന്നിവർ ആദ്യമായി സിനിമയിലേക്കു കടന്നു വരുന്നത്. ഇവർ രണ്ടു പേരുമായിരുന്നു സിനിമയിലെ നായികാനായകന്മാരായി അഭിനയിച്ചത്.

നെടുമുടി വേണുവും നാടകവും

കാവാലം സാറിന്റെ മരണശേഷം വേണുച്ചേട്ടന് വീണ്ടും നാടകം ചെയ്യാനുള്ള ആഗ്രഹം ഉണ്ടായിരുന്നു. തയാ സിനിമയുടെ സെറ്റിൽ വെച്ച് ഇതിനെക്കുറിച്ച് ധാരാളം സംസാരിക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നു. നേരത്തെ ഭഗവദജ്ജുഗം എന്ന നാടകത്തിൽ അദ്ദേഹം ഗുരുവിന്റെ വേഷം ചെയ്തിരുന്നു. അത് വീണ്ടും ചെയ്യാനുള്ള ആഗ്രഹം പറയുകയും ചെയ്തു, അതിന്റെ പണിപ്പുരയിലും ആയിരുന്നു. ഞാൻ അതിന്റെ സ്ക്രിപ്റ്റിന്റെ ഒരു കോപ്പി കൊണ്ടുകൊടുക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നു. ഭഗവദജ്ജുഗം ഒരു സംസ്കൃത 'പ്രഹസന'മാണ്. കാവാലം സാർ ഇതിന് മലയാളത്തിലേക്ക് തർജ്ജന ചെയ്തിരുന്നു.

വേണുച്ചേട്ടനായാലും മുരളിച്ചേട്ടനായാലും നാടകത്തിൽ നിന്നും സിനിമയിലേക്കു പോയവരാണ്. അതിന്റെ ക്വാളിറ്റി, ഊർജ്ജം ഒക്കെ അവരിൽ കാണാൻ കഴിയും. നാടകത്തിൽ നിന്നുള്ള അനുഭവമാണ് അദ്ദേഹത്തെപ്പോലെ നാടകത്തിൽ നിന്നും സിനിമയിൽ വന്നിട്ടുള്ള മറ്റുപലർക്കും പല കഥാപാത്രങ്ങളും വ്യത്യസ്തമാണെന്നു തോന്നുന്ന തരത്തിൽ അവതരിപ്പിക്കാൻ സഹായിച്ചത്. അവനവൻ കടമ്പ പോലെ കാവാലം സാറിന്റെ നാടകങ്ങളുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് ഒരുമിച്ച് പ്രവർത്തിച്ച ജി. അരവിന്ദനും വേണുച്ചേട്ടനുമൊക്കെയുള്ള ഈ കൂട്ടായ്മയിൽ നിന്നാണ് പിന്നീട് അരവിന്ദൻ സിനിമയിലേക്ക് തിരിഞ്ഞപ്പോൾ വേണുച്ചേട്ടനെ ഒപ്പം കൂട്ടിയത്. അങ്ങനെ ഒരു തുടക്കം കിട്ടിയ വേണുച്ചേട്ടൻ പിന്നെ സിനിമയിൽ കൂടുതൽ സജീവമായി പ്രവർത്തിച്ചു തുടങ്ങി.

അവനവൻ കടമ്പ

ആദ്യ കാലത്ത് സാക്ഷി, ദൈവത്താർ, തിരുവാഴിത്താർ എന്നീ നാടകങ്ങളാണ് അവനവൻ കടമ്പയ്ക്കു മുൻപ് കാവാലം സാർ രചിച്ചത്. അന്ന് അദ്ദേഹം സംവിധാനം ചെയ്തിരുന്നില്ല. നേരത്തേ പറഞ്ഞതുപോലെ അവനവൻ കടമ്പ സംവിധാനം ചെയ്തത് ജി. അരവിന്ദനാണ്. അന്നുവരെയുണ്ടായിരുന്ന നാടക സങ്കല്പത്തിനു ചേരാത്തതുകൊണ്ട് ആദ്യകാലത്ത് ഈ നാടകങ്ങളൊന്നും പൊതുവെ അംഗീകരിക്കപ്പെടുകയുണ്ടായില്ല. എന്നാൽ കർട്ടനൊക്കെ കെട്ടി realistic ആയിട്ടുള്ള proscenium stage നും സെറ്റിനും പ്രോപ്പിനും പകരം മറ്റു കലാരൂപങ്ങളിൽ നിന്നും സ്വീകരിച്ച പാട്ടു പാടുക, താളം ചവിട്ടുക എന്നിങ്ങനെയുള്ള രീതി നാടകത്തിനു ചേർന്നതല്ല എന്ന പൊതു അഭിപ്രായം അതിജീവിച്ചാണ് കാവാലം സാർ മുന്നോട്ടു പോയത്. അവനവൻ കടമ്പയാണ് മലയാള നാടകവേദിയിൽത്തന്നെ മാറ്റം വരുത്തിയ ഒരു നാഴികക്കല്ലായി മാറിയതും ആൾക്കാർ ആസ്വാദ്യകരമായി കണ്ടതും. ഇതിനു ശേഷമാണ് മുൻപ് അംഗീകരിക്കാതിരുന്ന ദൈവത്താർ പോലെയുള്ള നാടകങ്ങൾ അംഗീകരിക്കപ്പെട്ടു തുടങ്ങിയത്. അങ്ങനെ ചരിത്രത്തിൽ തന്നെ ഇടം പിടിച്ച ഒരു നാടകമാണ് അവനവൻ കടമ്പ. വേണുച്ചേട്ടനേയും പ്രശസ്തനാക്കിയത് ഈ നാടകമാണ്. ഇതിനു മുൻപ് ദൈവത്താർ, ഭഗവദജ്ജുഗം എന്നീ നാടകങ്ങൾ ചെയ്തിട്ടുണ്ടെങ്കിലും. ഭഗവദജ്ജുഗത്തിലെ ഗുരുവിന്റെ വേഷവും ദൈവത്താറിലെ കാലൻ കണിയാൻ എന്ന വേഷവുമാണ് വേണുച്ചേട്ടൻ ചെയ്തിരുന്നത്. അദ്ദേഹത്തിനു ശേഷം ഗുരുവിന്റെ വേഷം ചെയ്യാൻ എനിക്കാണ് ഭാഗ്യം സിദ്ധിച്ചത്. സിനിമാ രംഗത്തേക്ക് കടന്നതിനു ശേഷം വേണുച്ചേട്ടൻ അവതരിപ്പിച്ച നാടകം അവനവൻ കടമ്പ മാത്രമാണ്. വേണുച്ചേട്ടനെ സംബന്ധിച്ച് അങ്ങനെയൊരു പ്രത്യേകത ഈ നാടകത്തിനുണ്ട്.

വ്യക്തിബന്ധം

വ്യക്തിപരമായി വേണുച്ചേട്ടനുമായി വളരെയടുപ്പം എനിക്കുണ്ടായിരുന്നു. എന്നെ ഒരു അനിയനെപ്പോലെ അദ്ദേഹം കണ്ടിരുന്നു. 2018ൽ എനിക്ക് അഭിനയത്തിനുള്ള നാഷണൽ അവാർഡു കിട്ടിയപ്പോൾ തിരുവനന്തപുരത്തുവെച്ചു നടന്ന സ്വീകരണച്ചടങ്ങിൽ മുഖ്യ അതിഥിയായി വന്നതും എന്നെ പൊന്നാട അണിയിച്ചതും വേണുച്ചേട്ടനാണ്.

വേണുച്ചേട്ടന് സോപാനത്തിലെ കലാകാരന്മാരോട് ഒരേ കുടുംബത്തിലെ അംഗങ്ങളാണെന്നുള്ള തോന്നലും അടുപ്പവും എന്നും ഉണ്ടായിരുന്നു. സോപാനത്തിലെ എല്ലാ കാര്യങ്ങളും, പ്രത്യേകിച്ചും കോവിഡിന്റെ സമയത്ത് എല്ലാവരും വീട്ടിലിരുന്ന് വിഷമിക്കുമ്പോൾ വിളിച്ചന്വേഷിക്കുകയും ഈ സാഹചര്യമൊക്കെ മാറുമെന്നും ഇനിയും ഒരുമിച്ച് നാടകങ്ങൾ ചെയ്യാമെന്ന് പറഞ്ഞ് ഉൽസാഹം പകരുകയും ചെയ്യുമായിരുന്നു. ഒരു ജ്യേഷ്ഠസഹോദരന്റെ സ്നേഹം തന്ന അദ്ദേഹത്തിന്റെ മരണം വിശ്വസിക്കാൻ പറ്റാത്ത നൊമ്പരം ഉണ്ടാക്കുന്ന വേർപാടായിരുന്നു. ഇപ്പോൾ വേണുച്ചേട്ടന്റെ ഒന്നാം ചരമവാർഷികത്തിനോടനുബന്ധിച്ച് (ഒക്ടോബർ പതിനൊന്ന്) ഞങ്ങൾ, സോപാനം കലാകാരന്മാർ ആലപ്പുഴയിൽ 'പാട്ടരങ്ങ്' ചെയ്യാനുള്ള ഒരുക്കത്തിലാണ്.

Thiruvananthapuram: Parakovil (Thrichakrapuram Krishna Temple)

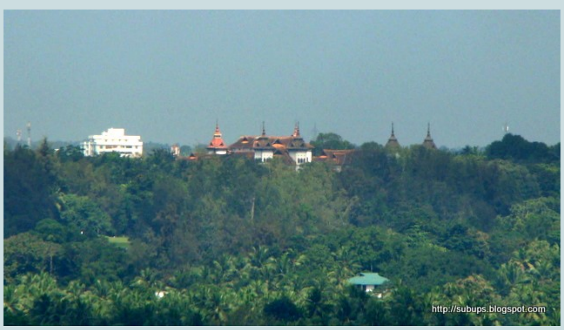

An ancient cave temple believed to be thousands of years old. It is thought that the stones to build Sree Padmanabhaswamy Temple were brought from this area. A climb of 110 steps will reward you with a beautiful aerial view of Thiruvananthapuram city. Shown is a view of Cowdiyar Palace from the hill top. (കടപ്പാട്: Photo: https://subups.blogspot.com/2011/02/parakovil-reliving-nostalgic-memories.html
വിവരങ്ങൾ:www.thetraveltechies.com)

Kollam: Punalur Suspension Bridge

Situated across Kallada River, this suspension bridge is a 19th century marvel. One can feel the 'ground' under the feet tremble while walking on the 400ft bridge. The bridge is now a protected monument under the Archaeological Department of Kerala, and is open only to pedestrians.
(കടപ്പാട്: Photo: Wiki commons
വിവരങ്ങൾ: https://www.keralatourism.org/kerala-article/2020/punalur-suspension-bridge/1022)

AN EVER-MEMORABLE TREK TO THE VALLEY OF FLOWERS

I have been to the enchanting Valley of Flowers (VOF) National Park in *Uttarakhand* a few times but the one in 2009 was the most spectacular because during my visit in the first week of August, the weather was very kind and the flowering exceptionally good. *Joshimath*, a sleepy town about 270 kms from *Haridwar* on the way to Badrinath is usually the first stop over. It usually takes about ten hours to reach there.

One can reach Govind ghat 22 kms from *Joshimath*, the next day.From there you cross the Alakananda River through a foot bridge. From there

Govind Ghat on the way to Badarinath from Joshimat. The river is Alakananda.

starts the uphill track of 13 kms to Gangharia village (10000 ft above msl) which is the base camp of VOF. This can be scaled in four different ways: by foot, on a pony, in a basket carried by strong mountain men or in a chopper!

Gangharia is a small township with innumerable hotels and eateries. It is from there that the visitors visit either the VOF (5 kms of easy walk) or

Suresh Elamon

ബാങ്ക് ഉദ്യോഗസ്ഥനായി റിട്ടയർ ചെയ്തതിനുശേഷം തന്റെ ഇഷ്ടവിനോദമായ ഫോട്ടോഗ്രഫി യിലേക്ക് തിരിഞ്ഞു. പ്രകൃതിയേയും പ്രകൃതിയിലെ കൂട്ടുകാരേയും വളരെ സ്നേഹിക്കുന്നു.

the sacred Gurudwara of Hemkund (6 kms rather steep ascent). This is best done the next day after camping at Gangharia.

The 13 km distance from Govind Ghat to Gangaria village can be covered either on a pony, or on a human back or by your own foot

VALLEY OF FLOWERS

An hour's slow walk takes you to the heavenly valley of flowers, after crossing many beautiful rivulets that join the Pushpavathi River on your right. The Valley is about 2 kms wide and 8 kms long. There is only one narrow trek path and visitors are advised not to step out of it for the simple reason that if you do so, you will be trampling on flowers and flowerbeds. The valley is house to more than 500 species of flowering plants. The Valley was first accidentally discovered by three British mountaineers who lost their way while returning from a climb to Mt. Kimet in 1931. They were mesmerized by seeing the valley and later one of them, Frank. S. Smyth wrote a thrilling book on their expedition. In 1939, a botanist from Kew Gardens, Joan Margaret Legge spent months in the Valley documenting the flora but met with a tragic end while traversing a steep rocky slope. Her sister later erected a tomb near the spot which reads "I WILL LIFT UP MINE EYES UNTO THE HILLS, FROM WHENCE COMETH MY HELP".

The Valley of Flowers

Kashmir Lousewort

Himalayan Monkshood

Milk Parsley Flowers

Himalayan Blue Poppy

HEMKUND LAKE

One day's visit to Hemkund Sahib Lake (15,200 ft above msl) is a must. It will be as thrilling and spectacular as the one to VOF. If the season is right you can see the legendary BRAHMA KAMAL flowers in profusion around the Hemkund Lake.

Pathanamthitta: Kaviyoor Thrikkakkudi Rock-cut Cave temple

One of the oldest cave temples in Kerala. The construction resembles Pallava art tradition. Temple believed to belong to the later half of 8th Century CE. A protected monument by Department of Archaeology, Kerala. Several stone statues here are awe inspiring.
(കടപ്പാട്: Photo- Wiki Commons; വിവരങ്ങൾ: https://www.archaeology.kerala.gov.in/monuments/thrukkakkudy-cave-temple/73)

photo manambur suresh

പാരമ്പര്യങ്ങൾക്കും, സംസ്കാരങ്ങൾക്കും അപ്പുറത്തേക്കൊരു യാത്ര

അറുപതുകളിലും, എഴുപതുകളിലും സഞ്ചാരസാഹിത്യം നമ്മൾ പരിചയപ്പെടുന്നത് സാഹിത്യത്തിലെ രാജശില്പിയായിരുന്ന എസ്.കെ. പൊറ്റെക്കാടിന്റെ രചനകളിലൂടെയാണ്. അത് മാസങ്ങൾ നീണ്ട യാത്രകളായിരുന്നു. ശരിക്കും ഒരു രാജ്യത്തെ അറിയാൻ ഒന്നോ രണ്ടോ ആഴ്ചകൾ മതിയാവില്ല. പക്ഷെ, തിരക്കുകളിൽപ്പെട്ടുഴലുന്ന മനുഷ്യർക്ക് മാസങ്ങൾ ചെലവിട്ട് യാത്ര ചെയ്യാൻ കഴിയില്ല, അതേസമയം പണ്ടത്തേതിനേക്കാളും യാത്രാസൗകര്യങ്ങൾ ഉള്ളത് പുതിയ യാത്രക്കാർക്ക് അനുകൂലമായ ഘടകവുമാകുന്നു.

പൊറ്റെക്കാടിനു ശേഷം ചിന്ത രവിയും, സക്കറിയയും സഞ്ചാരസാഹിത്യത്തിലേക്ക് വന്നു. ചിന്ത രവീന്ദ്രന്റെയും, സക്കറിയയുടെയും യാത്രകൾ ഏകാന്തപഥികരുടെ സമയസീമകളില്ലാത്ത വിശാലമായ യാത്രകളായിരുന്നു. അതിൽ ചിന്ത രവി സഞ്ചാരസാഹിത്യത്തിന് പുതിയ മാനങ്ങൾ നൽകിയ ഭാഷയും, സമീപനവും സ്വീകരിച്ചു. മറ്റു പലരും പോകാൻ മടിക്കുന്ന ഗ്രാമങ്ങളിലേക്കും, നഗരങ്ങളിലേക്കും യാത്ര ചെയ്ത് അവിടെ ജീവിക്കുന്ന മനുഷ്യരുടെ ഉൾത്തുടിപ്പുകൾ ഒപ്പിയെടുക്കുകയും അത് ക്യാമറയിലേക്ക് പകർത്തി കൈരളി ടീവിയിലൂടെ കുടുംബസദസ്സുകളിൽ എത്തിക്കുകയും ചെയ്തു. ഇപ്പോഴും മലയാളികൾ ചേർത്തുപിടിക്കുന്ന ദൃശ്യവിവരണങ്ങളുമായി, മാസത്തിൽ അഞ്ചു ദിവസം മാത്രം യാത്ര ചെയ്തു 30 ദിവസം പ്രദർശിപ്പിക്കുന്ന ക്യാപ്സൂൾ യാത്രാവിവരണങ്ങളുമായി സഫാരി ടീവിയിലെ സന്തോഷ് ജോർജ് കുളങ്ങര എന്ന അത്ഭുത യാത്രികൻ ആ നിലാവെളിച്ചവും കൊണ്ട് മുന്നിൽ നടക്കുകയാണ്. (ഇതൊരു സമഗ്രമായ യാത്രാ വിവരണ സൂചികയായി കരുതണ്ട, പക്ഷെ ഈ യാത്രികർ മലയാള സഞ്ചാരസാഹിത്യത്തിൽ നാഴികക്കല്ലുകൾ തീർക്കുകയുണ്ടായി).

സഞ്ചാരസാഹിത്യത്തിലെ നക്ഷത്രത്തിളക്കമുള്ള ഈ അപൂർവ മാതൃകകൾക്കു മുന്നിൽ നിന്ന് എന്റെ ചെറിയ യാത്രാനുഭവങ്ങൾ കൂടി പറയട്ടെ. ഹിമാലയഗിരിനിരകളുടെ ഉത്തുംഗങ്ങളിൽ ടീവി - പത്രരംഗത്തെ

Manambur Suresh

കേരള കൗമുദി ലണ്ടൻ ലേഖകനായ മണമ്പൂർ സുരേഷ്, കലാകൗമുദി വാരികയുടെ സുവർണ്ണ കാലഘട്ടത്തിൽ 25 വർഷം അതിൽ പംക്തിയെഴുതി. 41 വർഷമായി ലണ്ടൻ ഫിലിം ഫെസ്റ്റിവൽ അക്രഡിറ്റേഷനോടെ കവർ ചെയ്യുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ യാത്രാവിവരണങ്ങൾ കൗമുദി ടീവി യിലും "പ്ലാനറ്റ് സെർച്ച് വിത് എം.എസ്" എന്ന യൂട്യൂബ് ചാനലിലും കാണാം.

ഒരു ഹിമാലയൻ സ്ത്രീ

സുഹൃത്തുക്കളോടൊപ്പം നടന്നു നോക്കി ആൾട്ടിട്യൂഡ് സിക്ക്നെസ്സ് എന്ന സമുദ്രനിരപ്പിൽ നിന്നും ഉയരങ്ങളിൽ എത്തുമ്പോൾ ചിലർക്ക് വരുന്ന അസുഖം നേരിട്ടറിഞ്ഞുകൊണ്ടായിരുന്നു എന്റെ കന്നി യാത്ര. അതോടു കൂടി ഭൂമിയുടെ മേൽക്കൂരകളിൽ പിടിച്ചു നടന്നു കയറുന്ന പരിപാടി എനിക്ക് യോജിച്ചതല്ലെന്നും ഭൂമിയുടെ അതിവിശാലമായ സമതലങ്ങളിൽ സഹധർമ്മണിയോടൊപ്പം യാത്ര ചെയ്യുന്നതാണ് അഭികാമ്യമെന്നും ഞാൻ പഠിച്ചു, അല്ല ആ യാത്ര എന്നെ പഠിപ്പിച്ചു.

***

അങ്ങനെ ആദ്യ യാത്ര ബ്രസീലിലേക്ക്. സൗത്തമേരിക്കയിലെ വലിയ രാഷ്ട്രമായ ബ്രസീൽ. സംഗീതത്തിന്റെ, നൃത്തത്തിന്റെ, ഫുട്ബോളിന്റെ നാടായ ബ്രസീലിലേക്ക്, ലോകത്തിലെ ഏറ്റവും വലിയ വെള്ളച്ചാട്ടമായ ഇഗാസു രണ്ടര കിലോമീറ്റർ ദൂരം വെള്ളച്ചാട്ടങ്ങളുടെ പരമ്പരകളിലൂടെ വിസ്മയം തീർക്കുന്ന ബ്രസീലിലേക്ക്, ആ ചുറ്റുപാടുകളിൽ കൂട്ടത്തോടെ നിന്ന് ദൈന്യതയുടെ രോദനം പോലെ ആദിവാസിക്കുട്ടികൾ പാടുന്ന പാട്ട് അന്തരീക്ഷത്തിലെ ഈർപ്പത്തെ കണ്ണീർക്കണങ്ങളാക്കി മാറ്റുന്ന ബ്രസീലിലേക്ക്.

***

ഇവിടെ, പ്രത്യേകിച്ച് ബ്രസീൽ പോലുള്ള ഒരു രാജ്യം യാത്രയ്ക്ക് എത്ര സുരക്ഷിതമാണ് എന്നതാണ്, പ്രത്യേകിച്ച് പാക്കേജ് ടൂർ അല്ലാതെ യാത്രകളുടെ എല്ലാ ഘട്ടവും സ്വയം ക്രമീകരിക്കുമ്പോൾ. കൂടുതൽ വായിക്കുമ്പോൾ ലണ്ടനോ പാരീസോ പോലെ സുരക്ഷിതമാണ് ബ്രസീൽ എന്ന് വർഷങ്ങളായി അവിടെ പോയി താമസിക്കുന്നവർ എഴുതിയത് കണ്ടു. ഈ സന്ദർഭത്തിൽ ഒരു കരീബിയൻ സുഹൃത്ത് പറഞ്ഞ കാര്യം ഞാൻ പ്രത്യേകം ശ്രദ്ധിച്ചു. "വിലപിടിപ്പുള്ള ക്യാമറയും മറ്റുമായി നിങ്ങൾ വന്ന രാജ്യത്തു എല്ലാ സ്ഥലത്തും യാത്ര ചെയ്യാനാകുമോ? അത് പോലെയേ ഉള്ളു ബ്രസീലും". സംഗതി ശരിയാണെന്നു തുടർന്നുള്ള യാത്രകളിൽ നിന്നും അറിഞ്ഞു. യൂറോപ്പിൽ തന്നെ റോമിലെ മെട്രോ ട്രെയിനിൽ വച്ച് അഞ്ചു യുവതികൾ ഞങ്ങളെ ലക്ഷ്യം വച്ചതും പോക്കറ്റടിച്ചതും നിമിഷങ്ങൾക്കകം ട്രെയിനിനുള്ളിൽ അവർ ഉണ്ടാക്കിയ തിക്കിത്തിരക്കിനിടയിൽ ആയിരുന്നു. അങ്ങനെ ഒരനുഭവം ലാറ്റിനമേരിക്കയിലെ ബ്രസീലിലോ പിന്നീട് ക്യൂബയിലോ, ഏഷ്യയിലെ വിയട്നാമിലോ, കംബോഡിയയിലോ, യൂറോപ്പിൽ പോളണ്ടിലോ, ജർമ്മനിയിലോ മറ്റു രാജ്യങ്ങളിലോ വച്ചുണ്ടായിട്ടില്ല. അപ്പോൾ കവർ കൊണ്ട് ഗുണനിലവാരം അളക്കരുത് എന്ന് ഗുണ പാഠം കിട്ടി.

***

പോളണ്ടിൽ ഞങ്ങൾ പോയത് ഫാസിസ്റ്റുകൾ നടത്തിയ വംശഹത്യയുടെ ശേഷിപ്പുകൾ കാണാനാണ്. അതെ, ഡാർക് ടൂറിസം എന്ന വിഭാഗത്തിൽ വരുന്ന യാത്ര. അവിടെ ഫാസിസ്റ്റുകൾ ഒരു മില്യനിലധികം വരുന്ന ജ്യൂത വംശജരെയും, മറ്റു ന്യൂനപക്ഷങ്ങളെയും വംശഹത്യ നടത്തി കൊല ചെയ്ത, ഞങ്ങളുടെ രക്തക്കുഴലുകൾ വലിച്ചു മുറുക്കുന്ന ആഷ്ചുവിട്സ് മരണക്യാമ്പ് കാണുകയായിരുന്നു ലക്ഷ്യം. ക്രാക്കോവ് ഘെറ്റോയ്ക്കരികിലുള്ള സ്കോയറിൽ നിറച്ചും ഒഴിഞ്ഞ കസേരകൾ ഒരു മ്യൂസിയം പോലെ സ്ഥാപിച്ചിരിക്കയാണ് - ഫാസിസ്റ്റു വംശഹത്യയുടെ ഓർമ്മയ്ക്കായി. ഈ യാത്രയിലാണ് ഹൃദയത്തിൽ മുദ്രകൾ പകർത്തിയ ഒരു സംഭവമുണ്ടായത്. അന്ന് ഞങ്ങൾ താമസിച്ചിരുന്ന ക്റാക്കോവിൽ വച്ചുണ്ടായ ഏറെ സന്തോഷം

പകരുന്ന അനുഭവം ജീവിതത്തിൽ ഒരിക്കലും മറക്കാനാവാത്തതായി മാറി.

***

ഈ യാത്രയിൽ കൗമുദി ടീവിയിലും 'പ്ലാനറ്റ് സെർച്ച് വിത്ത് MS' എന്ന എന്റെ യൂ ട്യൂബ് ചാനലിലേക്കുമായി രണ്ടു ക്യാമറ ഞാൻ മാറിമാറി ഉപയോഗിക്കുകയായിരുന്നു. അതിൽ ഒന്ന് നല്ല വിലയുള്ളത് ഞാനിയാളെ ഇന്റർവ്യൂ ചെയ്തിരുന്നു. വിഡിയോ എഡിറ്റ് ചെയ്യുമ്പോൾ ആ നല്ല മനുഷ്യന്റെ കഥ പറയണം, പ്രാധാന്യത്തോടു കൂടിത്തന്നെ. ഇയാളെ വീണ്ടും കാണാൻ കഴിയട്ടേ എന്ന് ഞാനാഗ്രഹിക്കുന്നു.

***

മനുഷ്യർ എല്ലായിടത്തും ഒരു പോലെ തന്നെ

ആഷ്ചുവിറ്റ്സ് മരണക്യാമ്പ്, പോളണ്ട്. ഈ ഇലക്ട്രിക്ക് ചുറ്റു മതിലിനകത്തു ലക്ഷങ്ങളെ ഫാസിസ്റ്റുകൾ കൊന്നൊടുക്കി.

തന്നെ, വിഡിയോയിൽ പകർത്തുന്നതിന്റെ ആവേശത്തിൽ ടൂറിസ്റ്റുകളെ കൊണ്ട് പോകുന്ന ആ പ്രത്യേക ടാക്സിയിൽ വച്ച് മറന്ന വിവരം ഞാനറിയുന്നില്ല. ഞങ്ങൾ പറഞ്ഞതനുസരിച്ചു പോളിഷുകാർ ഉപയോഗിക്കുന്ന നല്ല ഒരു റെസ്റ്റോറന്റിൽ ഞങ്ങളെ കൊണ്ടാക്കി. പതിനഞ്ചു മിനിറ്റ് കഴിഞ്ഞു ആ ടാക്സി ഡ്രൈവർ മടങ്ങി വന്നു, മറന്ന എന്റെ ക്യാമറയുമായി. ആദ്യം യാത്ര ചെയ്തപ്പോൾ തന്നെ നല്ലവരും കൂട്ടത്തിൽ അത്രയും നല്ലതല്ലാത്തവരുമായവർ. യാത്ര ചെയ്യുന്നതിന് മുൻപ് നടത്തുന്ന പഠനങ്ങളിൽ എന്തൊക്കെ മുൻകരുതൽ എടുക്കണം എന്ന് നമ്മൾ മനസ്സിലാക്കുന്നു.

***

ബ്രസീലിൽ നിന്ന് ഒരനുഭവം കൂടി പങ്കുവയ്ക്കട്ടെ. സവോ പോളോ (സെന്റ് പോളോ എന്നും പറയും) യിലെ അവന്യു പോലിസ്റ്റാ ലണ്ടനിലെ

ഓക്സ്ഫോർഡ് സ്ട്രീറ്റ് പോലെ സമൃദ്ധിയുടെ മോടികൾ ഉള്ള വലിയ സ്ട്രീറ്റാണ്. അവിടെ സമീപപ്രദേ ശത്തു തന്നെ ഫ്രാവെലോ എന്നറിയപ്പെടുന്ന കുടിലു കളുമുണ്ട്. ദാരിദ്ര്യം നിറഞ്ഞ ആയിരക്കണക്കി നുള്ള കുടിലുകൾ. അവരും മനുഷ്യരാണല്ലോ. അവിടെ പോകണം എന്നത് എന്റെ ആഗ്രഹമായി രുന്നു. ആ രണ്ടു ദിവസം ഞങ്ങളുടെ കൂടെ ഉണ്ടായി രുന്ന ലണ്ടനിലെ സുഹൃത്തിന്റെ ശേഷക്കാരി അവിടെ പി.ജി.ക്ക് പഠിക്കുന്ന പെൺ കുട്ടിയോട് ഞാനീ വിവരം പറഞ്ഞു. ബ്രസീലിന്റെ ദാരിദ്ര്യം പുറത്തു വരേണ്ട എന്നത് കൊണ്ടോ മറ്റോ അവൾ കൂടുതൽ താല്പര്യം കാട്ടിയില്ല. പരിചയമുള്ള ആളി ല്ലാതെ അങ്ങോട്ട് പോകേണ്ട എന്ന് ഞാനും കരുതി. തിരിച്ചു ലണ്ടനിൽ വന്നു മൂന്നു ദിവസം കഴിഞ്ഞ പ്പോൾ ബി.ബി.സി.യിൽ ഒരു വാർത്ത വന്നു: ഫ്രാവെലോയിൽ കാറിൽ ചെന്നിറങ്ങിയ രണ്ടു ഇംഗ്ലീഷ്കാരെ തൽക്ഷണം വെടിവച്ചു കൊന്നു വെന്ന്. ഇവർ സാറ്റ്നാവിന്റെ സഹായത്തോടെ അവിടെ എത്തുകയായിരുന്നു. പക്ഷെ അത് മയ ക്കുമരുന്ന് മാഫിയകൾ നിയന്ത്രിക്കുന്ന സ്ഥലത്താ യിപ്പോയി. യാത്രയ്ക്ക് മുൻപുള്ള ഹോംവർക്കിന് അടിവരയിടുന്നതാണീ സംഭവം.

***

തുടക്കത്തിൽ എഴുതിയ ചിന്ത രവിയുടെ "രവീന്ദ്രന്റെ യാത്രകൾ" (ഡി.സി. ബുക്സ്) എന്ന പുസ്തകത്തിൽ പറയുന്ന ഒരു കാര്യമുണ്ട് – വ്യാവ സായിക ടൂറിസം യാത്രാ സംസ്കാരത്തെ മറികട ക്കുന്നുവെന്ന വസ്തുത. എന്റെ ഭാവി യാത്ര കളിൽ ഒന്നായ സൗത്ത് ആഫ്രിക്കയിലേക്കു നേരെയങ്ങു ചെന്നിറങ്ങാനാവില്ലല്ലോ. നെൽസൺ മണ്ടേലയൊ ക്കെ ദശാബ്ദങ്ങളോളം ജയിലഴികൾക്കുള്ളിൽ കിടന്നു നേടിയ സ്വാതന്ത്ര്യം ഇന്നെവിടെ എത്തി നിൽക്കുന്നു എന്ന് നമുക്കറിയാം. അക്രമങ്ങളും, മോഷണങ്ങളും നിത്യസംഭവങ്ങളായ ഒരു നാട്ടിൽ സുരക്ഷിതമായി യാത്ര ചെയ്യാൻ വിനോദ സഞ്ചാര വ്യവസായങ്ങളെ ആശ്രയിക്കേണ്ടി വരും. അപ്പോഴും രവീന്ദ്രൻ പറയുന്ന കാല്പനിക യാത്രാ രീതി തെരഞ്ഞെടുത്തു പോകാൻ അനുയോജ്യ മായ രാജ്യങ്ങൾ അനവധിയുണ്ടവിടെ.

***

പ്രസിദ്ധ ഇറ്റാലിയൻ കവിയും ഗാനരചയിതാവു മായ ജിയോ ഇവാന്റെ കവിത പോലെ ....

“യാത്ര
കാരണം അത് പ്രതിരോധിക്കാൻ പഠിപ്പിക്കുന്നു,
ആശ്രിതനാകാതിരിക്കാനും,
മറ്റുള്ളവരെ സ്വീകരിക്കാനും
അവരെന്താണെന്നതിന്റെ പേരിൽ മാത്രമല്ല
അവർക്കെന്താണോ ഒരിക്കലും ആകാൻ പറ്റാത്ത തെന്നതിന്റെ പേരിലും.
നമുക്കെന്തു കഴിയും എന്നതറിയാൻ,
അതിർത്തികൾക്കപ്പുറത്തുള്ള ഒരു കുടുംബത്തി ന്റെ ഭാഗമാകാൻ,
പാരമ്പര്യങ്ങൾക്കും, സംസ്കാരങ്ങൾക്കും
അപ്പുറം.
യാത്ര നമ്മെ അപ്പുറങ്ങളിലേക്കെത്താൻ പഠിപ്പി ക്കുന്നു.”

Alappuzha: Srikrishnapuram Palace

Located Near Kayamkulam, this palace was built by Anizham Thirunal Marthanda Varma, the ruler of the Princely state of Travancore. Built in conventional Kerala architectural style, it is a *Pathianrukettu* with four inner courtyards. Main attraction includes exotic murals on the walls of the palace. There are also a *Kayamkulam Vaal* (double edged Sword), a Sanskrit Bible and bronze statues exhibited here.
(കടപ്പാട്: Photo Courtesy: Satheesh Kumar
വിവരങ്ങൾ: http://www.keralaculture.org/krishnapuram-palace/438)

മൺട്രോയുടെ വേരുകൾ തേടി...

ആംഗലേയ ഗ്രാമോദ്യാനത്തിൽ എത്ര തരം വാസനപ്പൂക്കൾ വിടർന്നു കൊഴിയുന്നു! എത്രയെത്ര ശലഭങ്ങൾ അതുവഴി തേനുണ്ടു മടങ്ങുന്നു? ചരിത്രത്തിൽ അതിന്റെ കൃത്യമായ രേഖയില്ല, കാലത്തിന്റെ പേരിടൽ കണക്കുമില്ല. സ്കോട്ട്ലൻഡിലെ ടീനിനിക്ക് (Teaninich) ഗ്രാമവഴി കടന്ന് വിശാലമായ പുൽമൈതാനത്തേക്ക് പ്രവേശിക്കുകയായിരുന്നു ഞങ്ങൾ.

നടപ്പാത മുറച്ച് ഓടിപ്പോയ കരിമ്പൂച്ചയെ കണ്ട് റോഹിൻ തുള്ളിച്ചാടി. *“പുസ്സി കാറ്റ് പുസ്സി കാറ്റ് വേർ ഹാവ് യു ബീൻ. ഐ ഹാവ് ബീൻ ടു ലണ്ടൻ ടു സി ദ ക്യൂൺ. പുസ്സി കാറ്റ് പുസ്സി കാറ്റ് വാട്ട് ഡിഡ് യു ദേർ. ഐ ഫ്രൈറ്റണ്ട് എ ലിറ്റിൽ റാറ്റ് അണ്ടർ ഹെർ ചെയർ.”* റോഹിന്റെ പാട്ട് കഴിഞ്ഞു.

പൂച്ചയെ വിട്ട് ഞങ്ങൾ ഒരു പുലിയുടെ മടയിൽ എത്തി. അതു മൺട്രോ ഭവനം ആയിരുന്നു. കരിങ്കൽ ഭിത്തിയിൽ ഉയർന്നുനിൽക്കുന്ന പടുകൂറ്റൻ സൗധം. കേണൽ ജോൺ മൺട്രോ ജീവിതാവസാനം വിഹരിച്ച വലിയ വീട്. മുന്നിൽ വിശാലമായ പച്ചപ്പുൽ മൈതാനം. പിന്നിൽ ആവ്റോൺ (Averon) നദിയുടെ ഓളപ്പാട്ട്. നദിക്കരയിലെ ഓക്കുമരങ്ങളിൽ കിളികൾ ചേക്കേറുന്നു. നേരം വൈകുകയാണ്. പകൽ ഇരുളുകയാണ്.

കേണൽ ജോൺ മൺട്രോയുടെ നാട്ടിൽ എന്നെങ്കിലും വരുമെന്ന് ഞാൻ കരുതിയിട്ടില്ല. ബ്രിട്ടീഷ് ഈസ്റ്റ് ഇന്ത്യ കമ്പനിയുടെ കീഴിൽ മദ്രാസ് റെജിമെന്റിൽ ഒരു സൈനികോദ്യോഗസ്ഥനായിരുന്നു ജോൺ മൺട്രോ. ആ മനുഷ്യന്റെ പേര് എങ്ങനെ എന്റെ ജന്മനാടിന്റെ പേരിൽ വന്നു? കൊല്ലം ജില്ലയിലെ ഒരു കായൽ തീരഗ്രാമത്തെ എന്തുകൊണ്ട് ‘മൺട്രോതുരുത്ത്’ എന്നു വിളിക്കുന്നു? വിദ്യാർഥിയായിരിക്കുമ്പോൾ എന്റെ ഉള്ളിലുണർന്ന ആ ചോദ്യത്തിന് ഉത്തരം തേടുകയായിരുന്നു ഞാൻ. തിരുവിതാംകൂർ, കൊച്ചി നാട്ടുരാജ്യങ്ങളുടെ ചരിത്രം എഴുതിയവർ വളരെ ആദരത്തോടെ ‘മൺട്രോ സായിപ്പി’ന്റെ സേവനങ്ങളെ ഓർമിക്കുന്നത് വായിച്ച് തെല്ല് ആശ്ചര്യപ്പെട്ടു. അധിനിവേശ രാജ്യങ്ങളുടെ സേനാതലവന്മാരോ പട്ടാളക്കാരോ ആദരത്തോടെ സ്മരിക്കപ്പെടുന്ന വരികളോ വാക്കുകളോ ഇന്ത്യാചരിത്രത്തിൽ കണ്ടെത്താൻ വിഷമം. പഞ്ചാബിലെ ജാലിയൻവാലാബാഗ് കൂട്ടക്കൊലയ്ക്ക് ഉത്തരവാദിയായ ജനറലിനെ വർഷങ്ങൾക്കുശേഷം പിന്തുടർന്ന് ഇംഗ്ലണ്ടിൽച്ചെന്ന് വെടിവെച്ചുകൊന്ന് പകരംവീട്ടിയ രണവീരന്മാരുടെ നാടാണ് ഭാരതം. ഒരു പഞ്ചായത്തുപ്രദേശം രണ്ടു

P. Sujathan

കാർട്ടൂണിസ്റ്റ്, പത്രപ്രവർത്തകൻ, എഴുത്തുകാരൻ. പത്രറിപ്പോർട്ടർ, എഡിറ്റർ എന്നീ നിലകളിൽ ജോലി ചെയ്തു. കേരള മീഡിയ അക്കാദമിയിൽ അതിഥി അധ്യാപകൻ, കാമ്പിശ്ശേരി കരുണാകരൻ അവാർഡ്, പ്രഥമ സഹോദരൻ അയ്യപ്പൻ അവാർഡ്, അന്താരാഷ്ട്ര ബുക്ക് ഫെസ്റ്റ് നൽകുന്ന ലീലാമേനോൻ സ്മാരക അവാർഡ് എന്നിവ ലഭിച്ചിട്ടുണ്ട്. പ്രാദേശിക ചരിത്രാന്വേഷണത്തി ലും ഗവേഷണത്തിലും തൽപ്പരൻ.

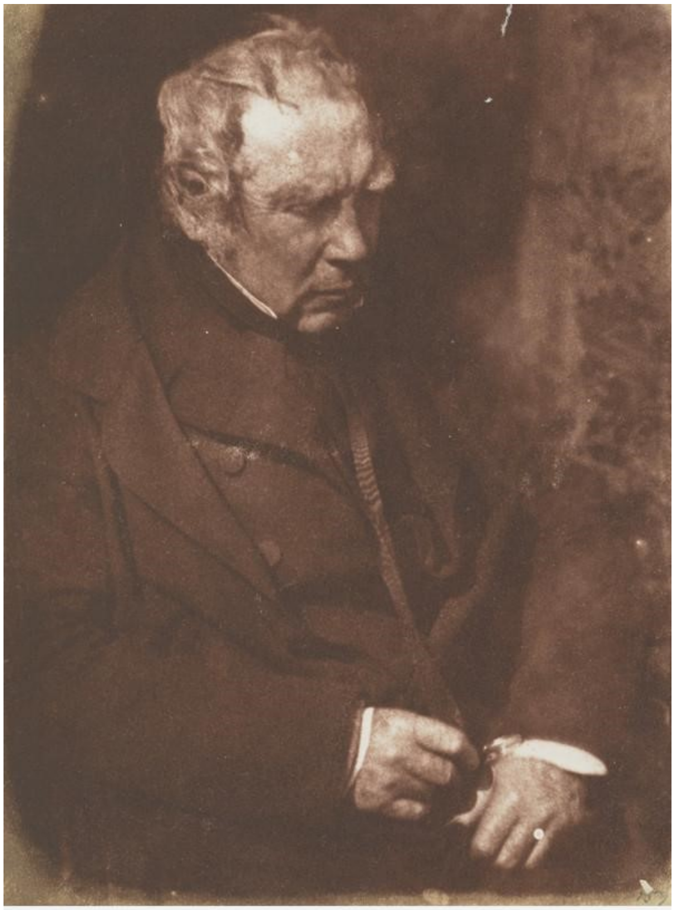

NATIONAL GALLERIES SCOTLAND
General John Munro, d. 1858. Of Teaninch, 1843, multiple artists
Creative Commons - CC by NC

നൂറ്റാണ്ടിലേറെയായി ഒരു ബ്രിട്ടീഷ് പട്ടാള ഉദ്യോഗസ്ഥന്റെ പേര് സ്ഥിരമായി സ്വീകരിച്ച് ആദരത്തോടെ സ്മരിക്കണമെങ്കിൽ അയാൾ ആരായിരുന്നിരിക്കും?

ഉത്തര സ്കോട്ട്ലൻഡിലെ ഇൻവെർണസ് (Inverness) നഗരപ്രാന്തത്തിലുള്ള ടീനിനിക്ക് ഗ്രാമത്തിൽ, നീണ്ട ഒരു സാഹസിക സഞ്ചാരത്തിന് ഒടുവിൽ, മൺട്രോതുരുത്തുകാരനായ എന്നെ എത്തിച്ചത് ആ കൗതുകവും ജിജ്ഞാസയുമാണ്. ഒരു പക്ഷേ, കേണൽ മൺട്രോയുടെ വീട് കാണാൻ എത്തിയ ആദ്യത്തെ മൺട്രോതുരുത്തുകാരനാവുമോ ഞാൻ? ആയിരിക്കാം; അല്ലായിരിക്കാം അതിൽ വലിയ മഹിമയൊന്നുമില്ല. കൊച്ചിയിൽ നിന്ന് ഏതാനും വർഷംമുമ്പ് ഡോക്ടർ കൊച്ചേവർമ എന്ന ചികിത്സകൻ മൺട്രോഭവനം തേടി ടീനിനിക്കിൽ എത്തിയിട്ടുണ്ട്. ഡോ. വർമയുടെ വിവരണങ്ങൾ എനിക്കിവിടെ വരാൻ വിളക്കായി. ലണ്ടനിൽ ദീർഘകാലം വൈദ്യവൃത്തി ചെയ്തിട്ടുള്ള ഡോ. കൊച്ചേവർമയ്ക്ക് ജോൺ മൺട്രോയോട് അതിരറ്റ ആരാധനയുണ്ട്. എന്നാൽ, കാര്യമായൊന്നും അദ്ദേഹത്തിന് മൺട്രോയെപ്പറ്റി കണ്ടെത്താൻ കഴിഞ്ഞില്ല. ഇരുൾ മൂടിയ ചരിത്രത്തിലേക്ക് ഡോ. വർമ ഒന്ന് എത്തിനോക്കുകമാത്രം ചെയ്തു. അത് അദ്ദേഹത്തിന്റെ കുറ്റമല്ല. മൺട്രോയുടെ കുടുംബപുരാണം കൃത്യമായി അടയാളപ്പെടുത്തുന്ന തെളിവുകളും രേഖകളും ഇപ്പോൾ ആരുടെ പക്കലും ഇല്ല. ഇരുനൂറിലേറെ വർഷങ്ങളുടെ പഴമയിൽ നിന്ന് അവ വെളിച്ചത്തുകൊണ്ടുവരാൻ മൺട്രോ കുടുംബത്തിലെ അനന്തരഗാമികൾക്കൊന്നും തീരെ താത്പര്യമില്ല. ഇരുപതാം നൂറ്റാണ്ടിന്റെ ആദ്യദശകത്തിൽത്തന്നെ മൺട്രോഭവനം അന്യാധീനപ്പെടുകയും കേണലിന്റെ സ്മാരകശിലകൾ നശിക്കുകയും ചെയ്തു. സർ ജോൺ ലൂക്കാസ് ടൂത്ത് എന്ന വ്യക്തിയുടെ പക്കൽ കേണൽ ജോൺ മൺട്രോയുടെ ഒരു ഛായാചിത്രമുണ്ട്. പട്ടാളവേഷത്തിൽ നെഞ്ചുവിരിച്ചു നിൽക്കുന്ന കേണൽ മൺട്രോ. രാജാരവിവർമ വരച്ചതാകാം. പിതൃസ്വത്തായി കൈവന്നതാണ് അതെന്ന് ലൂക്കാസ് ടൂത്ത് പറയുന്നു. ടീനിനിക്ക് മൺട്രോമാരുടെ പുരാവസ്തുക്കൾ തന്റെ പിതാവ് ഹ്യൂ മൺട്രോ ലൂക്കാസ് ടൂത്ത് 1963-ൽ നിയമത്താൽ നേടിയെടുത്തെന്നും മരിക്കുന്നതിന് മുമ്പ് (2004) അദ്ദേഹം അവയെല്ലാം ലണ്ടനിലെ ഇംപീരിയൽ വാർ മ്യൂസിയത്തിന് സംഭാവനചെയ്തതെന്നും സർ ജോൺ ലൂക്കാസ് ടൂത്ത് അറിയിച്ചതായി ഡോ. കൊച്ചേ വർമ രേഖപ്പെടുത്തുന്നു.

ബർക്ക് ഷെയറിലെ ന്യൂബറി നഗരത്തിൽ നിന്നാണ് ഞങ്ങൾ യാത്ര പുറപ്പെട്ടത്. മകൻ മനു കാർ ഡ്രൈവിംഗ് ഇഷ്ടപ്പെടുന്നു. മനുവിന്റെ ഭാര്യ മീനു, മൂന്നു വയസ്സുകാരൻ റോഹിൻ (ഞങ്ങളുടെ ആദ്യത്തെ പേരക്കുട്ടി), എന്റെ ജീവിതസഖിയും ചരിത്ര വിദുഷിയുമായ പ്രൊഫസർ എസ്. വിമലമ്മ, എന്റെ അടങ്ങാത്ത അന്വേഷണകൗതുകം. ഇത്രയുമായപ്പോൾ പതിനാലു മണിക്കൂർ നീണ്ട കാർ യാത്രയ്ക്കൊടുവിൽ സ്കോട്ട്ലൻഡിലെ അബർദീനിൽ എത്തി. വിജനമായ നീണ്ട പാത. അവിടവിടെ

പാറച്ചുമരുകളുള്ള കെട്ടിടങ്ങൾ. അറ്റ്ലാന്റിക് സമുദ്രത്തിൽ നിന്ന് വീശുന്ന തണുത്ത കാറ്റ്. അസ്ഥി പോലും മരവിച്ചുപോകുന്ന കൊടും തണുപ്പുള്ള പ്രഭാതത്തിൽ ഞങ്ങൾ അഞ്ജുവിന്റെ വീട്ടിലെത്തി. അഞ്ജുവിന്റെ അമ്മ മോളി മൺട്രോതുരുത്തുകാരിയും എന്റെ ബന്ധുവുമാണ്. ടീനിനിക്കിലെ മൺട്രോഭവനം കാണണമെന്ന എന്റെ ആഗ്രഹത്തിൽ സോജനും മക്കളും പങ്കു ചേർന്നു.

ഇൻവെർണസിലേക്ക് ഇരുനൂറ് കിലോമീറ്റർ കൂടി പോകണം. അവിടെനിന്ന് മുപ്പതു കിലോമീറ്റർ സഞ്ചരിച്ച് കോമാർട്ടി പാലം കടന്ന് മൺട്രോയുടെ മനോഹരമായ ഗ്രാമത്തിലെത്താം. ഇടക്കാഴ്ചകളൊക്കെ കണ്ട് കുട്ടികൾക്ക് മുഷിവു വരാതെ വളരെ പതുക്കെയായിരുന്നു ഞങ്ങളുടെ യാത്ര. ഇളവെയിൽ തണുപ്പ് അല്പം ശമിപ്പിച്ചു. സ്കോട്ട്ലൻഡിൽ ഇപ്പോൾ നല്ല കാലാവസ്ഥയാണെന്ന് സോജൻ പറഞ്ഞു. ഡഫ്ടൗണിലെ ഗ്ലെൻഫിഡിക്ക് സ്കോച്ച് വിസ്കി നിർമാണശാല കണ്ടു. മാനുകൾ വിഹരിക്കുന്ന താഴ്വരയിലെ വറ്റാത്ത അരുവിയുടെ സമീപമാണ് ഒരു നൂറ്റാണ്ട് പിന്നിട്ട് പ്രസിദ്ധമായ ആ മദ്യ നിർമാണകേന്ദ്രം. നൂറ്റാണ്ടു പഴക്കമുള്ള വിസ്കിയുടെ പലതരം രുചിഭേദങ്ങൾ സന്ദർശകരെ അനുഭവിപ്പിച്ച് ആനന്ദിക്കുന്ന ആതിഥേയരുടെ വാചാലത സന്ദർശകരെ രസിപ്പിക്കും. കൈവശം കരുതീരുന്ന ഉച്ചഭക്ഷണം പങ്കിട്ടു കഴിച്ച് ഞങ്ങൾ ഇൻവെർണസിലേക്കും ടീനിനിക്കിലേക്കും യാത്ര തുടർന്നു.

ഭൂമിയുടെ മറുവശത്തേക്കു പായുകയാണെന്നു തോന്നി. വിജനവീഥിയുടെ ഇരുപുറവും കുറ്റിക്കാട്. എല്ലാ തിരിവിലും വളവിലും വാഹനയാത്രികരെ സഹായിക്കുന്ന പച്ചനിറത്തിലുള്ള സൈൻ ബോർഡുകളുണ്ട്. കുറ്റിക്കാടുകൾ തീരുന്നിടത്ത് വിശാലമായ കളിക്കളങ്ങൾ കാണാം. ഗോൾഫ് കോർട്ടുകൾ, ഫുട്ബോൾ കളിക്കളങ്ങൾ, കമനീയമായ ക്രിക്കറ്റ് കോർട്ടുകൾ. പക്ഷേ, എങ്ങും മനുഷ്യരെയാരെയും കാണാനില്ല. "എല്ലാ കായികവിനോദങ്ങൾക്കും നിശ്ചിത സമയവും കാലവും ഉണ്ട്. അപ്പോൾ മാത്രം കളിക്കാരും കാണികളും എവിടെ നിന്നോ ഇവിടെയെല്ലാം വന്നുനിറയും. അതുവരെ വിശാലമായ ഈ കളിസ്ഥലങ്ങളെല്ലാം ഉറങ്ങിക്കിടക്കും." - സോജൻ പറഞ്ഞു.

ഇംഗ്ലണ്ടിന്റെ വടക്കേയറ്റത്ത് അറ്റ്ലാന്റിക് സമുദ്രത്തിലേക്ക് നീണ്ടുകിടക്കുന്ന ഒരു മുനമ്പാണ് സ്കോട്ട്ലൻഡ്. യുണൈറ്റഡ് കിങ്ഡം (യു.കെ.) എന്നും ഗ്രേറ്റ് ബ്രിട്ടൻ എന്നും പറയുന്ന ആ രാജ്യത്തിന്റെ മൂന്നിലൊന്നു ഭൂപ്രദേശം. ജനസംഖ്യ വെറും 52 ലക്ഷം. തലസ്ഥാനനഗരമായ എഡിൻബർഗിലും വാണിജ്യനഗരമായ ഗ്ലാസ്ഗോയിലും ജനങ്ങളിൽ പകുതിയും കേന്ദ്രീകരിച്ചിരിക്കുന്നു. കൂടുതൽ വടക്കോട്ടു ചെല്ലും തോറും ജനവാസം കുറഞ്ഞുകുറഞ്ഞു വരുന്നു. അതിൽ വടക്കേയറ്റത്തുള്ള ഒരു ദ്വീപിലാണ് മൺട്രോയുടെ ടീനിനിക്ക്. അടിമകളെപ്പോലെ ജീവിച്ച ആദിമനിവാസികളും അവരെ ചൂഷണം ചെയ്തു കഴിഞ്ഞ ഏതാനും പ്രഭുകുടുംബങ്ങളും അടങ്ങിയതായിരുന്നു ആ ഗ്രാമത്തിലെ ജനസഞ്ചയം. പത്തൊമ്പതാം നൂറ്റാണ്ടിൽ പ്രഭുവർഗവാഴ്ചയ്ക്കെതിരേ അവിടെ വലിയ കലാപം നടന്നു. ഫ്യൂഡലിസം ഇല്ലാതാക്കാൻ പരിശ്രമിച്ച ഒരു പ്രധാന വ്യക്തിയാണ് കേണൽ ജോൺ മൺട്രോ. ഈസ്റ്റ് ഇന്ത്യാ കമ്പനിയിലെ സേവനം കഴിഞ്ഞ് അദ്ദേഹം തിരിച്ചെത്തിയ 1820-കളിലായിരുന്നു അത്. കേണൽ മൺട്രോയെ ആ സംഭവം വലിയ പൊതുകാര്യ പ്രസക്തനാക്കി. ബ്രിട്ടീഷ് പാർലമെന്റായ ഹൗസ് ഓഫ് കോമൺസിലേക്ക് കൂടെക്കൂടെ മൺട്രോയെ ക്ഷണിച്ചുവരുത്തി വസ്തുസ്ഥിതികൾ ആരായുന്ന പതിവുണ്ടായിരുന്നു. രാഷ്ട്രീയത്തിൽ സജീവമാകാൻ സുഹൃത്തുക്കൾ അദ്ദേഹത്തെ പ്രേരിപ്പിച്ചു. റോസ് കൗണ്ടി എന്ന തീരപ്രദേശത്തെ ഏറ്റവും ജനപ്രിയ വ്യക്തിയായിരുന്നിട്ടും അധികാരരാഷ്ട്രീയം ജോൺ മൺട്രോയെ ആകർഷിച്ചില്ല. സാമൂഹിക സേവന പ്രവർത്തനങ്ങളിലും മതപരമായ കാര്യങ്ങളിലും ടീനിനിക്കിലെ തന്റെ വിസ്കിനിർമാണ സംരംഭത്തിലും പൂർണമായി മുഴുകി അദ്ദേഹം ജീവിച്ചു. കൊച്ചിയിലും തിരുവിതാംകൂറിലും വേണ്ടുവോളം രാഷ്ട്രീയാധികാരങ്ങൾ അനുഭവിച്ച ബ്രിട്ടീഷ് റെസിഡന്റും ദിവാനും ആയിരുന്ന ജോൺ മൺട്രോ തിരുവിതാംകൂറിൽ സ്ഥിരമായി താമസിക്കാൻ ഇഷ്ടപ്പെട്ടിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തെ വൈകാരികമായി ആകർഷിച്ചിരുന്ന എന്തോ ചിലത് മലബാർ തീരത്തുണ്ടായിരുന്നു. പക്ഷേ, ഭാര്യ ഷാർലറ്റിന്റെ കർശന നിർബന്ധത്തിനു വഴങ്ങി ജോൺ മൺറോ തന്റെ ഇഷ്ടങ്ങൾ വെടിഞ്ഞു.

കല്ലട എന്ന ദേശത്തുനിന്ന് പകുത്തു മാറ്റിയുണ്ടാക്കിയ എന്റെ ഗ്രാമം 1819 മുതൽ മൺട്രോതുരുത്ത് എന്ന പേര് സ്വീകരിച്ചുകൊണ്ട് ആ സ്കോട്ട്ലൻഡുകാരനെ ചിരസ്മരണീയനാക്കി. സ്കോട്ട്ലൻഡിൽ ഇന്ന് മൺട്രോ വിസ്മരിക്കപ്പെട്ട ഒരു പേരാണ്. ടീനിനിക്കിലെ മൺട്രോ ബംഗ്ലാവിൽ അവസാനം

അങ്ങനെ 'മൺട്രോ' എന്ന പേര് അവകാശത്തർക്കത്തിൽ കോടതിയിലെത്തി. ജോൺ ലൂക്കാസ് ടൂത്ത് നടത്തിയ നിയമയുദ്ധം പരാജയപ്പെട്ടു. രേഖകളും ജംഗമവസ്തുക്കളും പിതൃസ്വത്തായി ലൂക്കാസ് ടൂത്തിന് കൈവന്നു. എങ്കിലും മൺട്രോ വംശത്തിന്റെ പിന്തുടർച്ച അദ്ദേഹം അവകാശപ്പെടുന്നില്ല.

താമസിച്ചത് കേണൽ ജോൺ മൺട്രോയുടെ മകളുടെ ചെറുമകന്റെ മകനായ ആറാംതലമുറക്കാരൻ, എസ്റ്റേറ്റും ബംഗ്ലാവും വിറ്റ് അയാൾ ഇംഗ്ലണ്ടിലെ മെയിൻലാൻഡിലേക്ക് വാസം മാറ്റി. മൺട്രോ കുടുംബപരമ്പരയിലുള്ള പുതുതലമുറ അമേരിക്ക, ഓസ്ട്രേലിയ തുടങ്ങി പല രാജ്യങ്ങളിൽ കുടിയേറി. ജോൺ മൺട്രോയുടെ ഡയറിക്കുറിപ്പുകളും കത്തുകളും പട്ടാളസേവനകാലത്തെ ഔദ്യോഗിക രേഖകളും മറ്റും ബ്രിട്ടീഷ് ലൈബറിക്കും യുദ്ധമ്യൂസിയത്തിനും കൈമാറിയെന്നാണ് വിവരം. മർലിൻ മൺട്രോ, എച്ച്.എച്ച്. മൺട്രോ, സർ തോമസ് മൺട്രോ തുടങ്ങി വിശ്വപ്രസിദ്ധരായ ചില വ്യക്തികളുണ്ട്. അവർ ടീനിനിക്കിലെ മൺട്രോ കുടുംബപരമ്പരയിൽ നിന്നുള്ളവരല്ല. പക്ഷേ, ആ അപരനാമം എങ്ങനെ അവർക്കു വന്നു എന്നതിന് വ്യക്തമായ തെളിവില്ല. 1931ൽ ആൽമെറിക് സ്പെൻസർ ടീനിനിക്കിലെ വസ്തുവകകളുടെ അവകാശിയായിരിക്കെ എല്ലാം വിറ്റ് ദക്ഷിണ ലണ്ടനിലേക്ക് വാസം മാറ്റി.

ഞങ്ങളുടെ വാഹനം കോമാർട്ടി (Cromarty) പാലത്തിലേക്ക് കടക്കുമ്പോൾ അത്യാശ്ചര്യമായി വന്ന പോക്കുവെയിൽ മുഖത്തുപതിച്ചു. ആൽനസിലെ ആവ്റോൺ നദിക്കു കുറുകെ നൂറു മീറ്ററിലേറെ നീളമുള്ള പാലത്തിന്റെ ഇരുപുറവും വിസ്തൃത ജലാശയം. നാട്ടിൽ പെരുമൺ പാലത്തിൽ നിന്നുകൊണ്ട് കിഴക്കോട്ടും പടിഞ്ഞാറോട്ടും നോക്കുമ്പോൾ ഉണ്ടാകുന്ന കാഴ്ചാനുഭവം. മൺട്രോതുരുത്തിന്റെ ഭൂപ്രകൃതിയുമായി അപാരമായ സാദൃശ്യം. കല്ലടയാറുപോലെ ഇതാ ആവ്റോൺ നദി ടീനിനിക്ക് ഗ്രാമത്തെ ചുറ്റിയൊഴുകുന്നു. അഷ്ടമുടിക്കായലിന് സമാനമെന്ന് തോന്നുംവിധം നദീജലം വിശാലരൂപം പ്രാപിച്ച് ഒടുവിൽ അറ്റ്ലാന്റിക് സമുദ്രത്തിൽ അലിയുന്നു. തടാകംപോലെ മാറിയ കിഴക്കു വശത്ത് നാവിക നൗകകൾ നങ്കൂരമിട്ടിട്ടുണ്ട്. ഇടതൂർന്ന തെങ്ങിൻ തോപ്പുകൾക്കു പകരം തിങ്ങി വളർന്ന ഓക്കുമരങ്ങൾ. മൺട്രോതുരുത്തുപോലെ ജനസാന്ദ്രമല്ല ടീനിനിക്ക്. കല്ലടയിൽനിന്ന് രണ്ടു നൂറ്റാണ്ടുമുമ്പ് ഭാഗം പിരിഞ്ഞുപോയ സഹോ

ദരിയാണ് മൺട്രോതുരുത്ത്. റോസ്കൗണ്ടിയുടെ ചാരു സുന്ദരരൂപമാണ് ടീനിനിക്ക്. തന്റെ ഗ്രാമത്തിന് സമാനമായ ഒന്ന് തിരുവിതാംകൂറിൽ ദിവാൻ ജോൺ മൺട്രോ കണ്ടെത്തിയതാകാം. ഉത്തരസ്കോട്ട് ലൻഡിലെ മൺട്രോതുരുത്താണ് ടീനിനിക്ക്. തെക്കൻ കേരളത്തിലെ ടീനിനിക്ക് ആണ് മൺട്രോതുരുത്ത്. രണ്ടു പ്രദേശങ്ങളും തമ്മിലുള്ള പ്രത്യക്ഷ സാമ്യം വിമലമ്മയെ അത്ഭുതപ്പെടുത്തി. "സ്വന്തം നാട്ടിൽ എത്തിയല്ലോ. ഇനി ഇവിടെയെവിടെയെങ്കിലും അങ്ങ് തങ്ങാം"- വിമലമ്മ പറഞ്ഞു.

"നടപ്പില്ല. എലിസബത്ത് രാജ്ഞിയുടെ ഭൂമിയാണിത്. ഇവിടെ തമ്പടിക്കാൻ നിങ്ങളെ ബ്രിട്ടീഷ് സർക്കാർ സമ്മതിക്കില്ല"- വാഹനത്തിന്റെ വേഗത കുറച്ചുകൊണ്ട് മനു പറഞ്ഞു.

തിരുവിതാംകൂർ രാജമുദ്രയായ ശംഖുപതിച്ച മൺട്രോഭവനത്തിന്റെ കൂറ്റൻ വാതിൽ ഞങ്ങൾക്കു മുന്നിൽ അടഞ്ഞുകിടന്നു. 14 കിടപ്പുമുറികളും വിശാല ഇടനാഴികളും ഇംഗ്ലീഷ് രീതിക്കു വിരുദ്ധമായി അതിവിശാലമായ അടുക്കളയും ഉള്ള ആ വലിയ ബംഗ്ലാവ് അടുത്തയിടെ വരെ സന്ദർശകരെ സ്വാഗതം ചെയ്തിരുന്നു. 'ബെഡ് ആൻഡ് ബ്രേക്ക് ഫാസ്റ്റ്' വാഗ്ദാനം ചെയ്തിരുന്ന ഒരു അതിഥിമന്ദിരമായി പ്രവർത്തിച്ചു പോന്ന കരിങ്കൽകെട്ടിടം ഇപ്പോൾ ഏറെക്കുറേ വിജനവും അനാഥവുമാണ്. വിശാലമായ എസ്റ്റേറ്റിന്റെ കവാടത്തിൽ 'ഫോർ സെയിൽ' എന്നെഴുതിയ ഒരു പരസ്യബോർഡ് തൂക്കിയിരുന്നു. അതിനു കീഴിലെഴുതിയിരുന്ന ഫോൺ നമ്പറുകളിലേക്ക് തുടർച്ചയായി വിളിച്ചെങ്കിലും പ്രതികരണമുണ്ടായില്ല. ടീനിനിക്കിലെ മൺട്രോ എസ്റ്റേറ്റും വീടും ആരെങ്കിലും ഇപ്പോഴത്തെ ഉടമയിൽനിന്ന് വിലയ്ക്ക് വാങ്ങിയിരിക്കുമോ? അവിടെ ഒരു നവീനഹോട്ടലും റിസോർട്ടും ഉയർന്നുകഴിഞ്ഞിരിക്കുമോ? ചരിത്രത്തിന്റെ മുദ്രകളെ വാണിജ്യതാത്പര്യങ്ങൾ മാറ്റിവരയ്ക്കാത്ത ഇടം ഭൂമിയിൽ എവിടെയാണുള്ളത്! മൺട്രോതുരുത്തും എത്രയോ വേഗത്തിൽ മാറിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നു.

മൺട്രോ ഭവനത്തിനും ഞങ്ങൾക്കും ഇടയിൽ ഇരുട്ടിനു കനം വച്ചു തുടങ്ങി. രാത്രിയിൽ മൂടൽ മഞ്ഞ് പരക്കാം. അതിനുമുമ്പ് ഇരുനൂറ് കിലോമീറ്റർ വണ്ടി ഓടി ആബർദീനിൽ എത്തണം. മനുവിന്റെ മുഖം ഇരുളുന്നത് വെളിച്ചമില്ലെങ്കിലും കാണാം. പുൽത്തകിടിയിൽ ഓടിക്കളിക്കുന്ന കുട്ടികളെ മൂന്നു പേരെയും വിളിച്ചുകയറ്റി ഞങ്ങൾ മൺട്രോ എസ്റ്റേറ്റിനോട് വിട പറഞ്ഞു. ടീനിനിക്ക് മൺട്രോ കുടുംബാംഗങ്ങളെ മരണശേഷം മറവുചെയ്തിരുന്ന സെമിത്തേരി അടുത്തുണ്ട്. കേണൽ ജോൺ മൺട്രോയെ ജ്ഞാനസ്നാനം ചെയ്ത പള്ളി വളരെ അകലെയാണ്. അതിൽനിന്ന് പിരിഞ്ഞ്, ജോൺ ദാനം ചെയ്ത സ്ഥലത്ത് ന്യൂ ചർച്ച് എന്ന പേരിൽ ഒരു പള്ളി നിർമ്മിച്ചു. മൺട്രോ കുടുംബത്തിലുള്ളവരുടെയെല്ലാം അന്ത്യവിശ്രമസ്ഥലം പിന്നീട് അവിടെയായിരുന്നു. വൃത്തിയും വെടിപ്പുമുള്ള 'പുത്തൻ പള്ളി' ശ്മശാനത്തിൽ ഒരു മൺട്രോയുടെയും കല്ലറ കാണാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. ഓർമപ്പെരുന്നാളിനുപോലും കുടുംബാംഗങ്ങളാരും അങ്ങോട്ട് എത്താതായതോടെ സ്മാരകശിലകളെല്ലാം മണ്ണുമൂടി മാഞ്ഞു. മൺട്രോ കുടുംബത്തിന്റെ പ്രത്യേകമായി വേർതിരിക്കപ്പെട്ട ശ്മശാനഭൂമി തകർന്ന് അനാഥമായിക്കിടന്നു. കഴിഞ്ഞ 90 വർഷത്തിനിടയിൽ മൺട്രോമാരാരും അന്ത്യനിദ്രയ്ക്കായി അങ്ങോട്ടെത്തിയിട്ടില്ലെന്ന് ശ്മശാനം കാവൽക്കാരൻ പറഞ്ഞു.

ടീനിനിക്ക് ഡിസ്റ്റിലറി 1817-ൽ മൺറോ കുടുംബം സ്ഥാപിച്ച് വിജയകരമായി നടത്തിപ്പോന്നു. കേണൽ ജോൺ മൺറോയുടെ ജ്യേഷ്ഠസഹോദരൻ ഹ്യൂ മൺറോ എളിയ നിലയിൽ തുടങ്ങിയതാണ്. സിംഗിൾ മാൾട്ട് സ്കോച്ച് വിസ്കി നിർമാണം ഇവിടെയാണ് ആരംഭിച്ചത്. മദ്യം പതിവായി ഉപയോഗിക്കുന്നവർക്കിടയിൽ വളരെ വേഗം പ്രശസ്തമായിത്തീർന്നു ടീനിനിക്ക് സ്കോച്ച് വിസ്കി ബ്രാൻഡ്. ജോൺ മൺട്രോ ഇന്ത്യയിൽനിന്ന് സ്ഥിരമായി തിരിച്ചു വന്നശേഷം ജന്മനാ കാഴ്ചവൈകല്യം ഉണ്ടായിരുന്ന ജ്യേഷ്ഠൻ ഹ്യൂവിൽനിന്ന് ഡിസ്റ്റിലറിയുടെ ഉടമാവകാശം ഏറ്റെടുത്തു. പതിനായിരം പൗണ്ട് ചെലവഴിച്ച് വിസ്കി ഉത്പാദനം ആവശ്യാനുസരണം കൂട്ടാനായി ഡിസ്റ്റിലറി വിപുലപ്പെടുത്തി. സ്വന്തമായി വൈദ്യുതി ജനറേറ്റർകൂടി സ്ഥാപിച്ച് ആധുനീകരിച്ച ആദ്യത്തെ ഡിസ്റ്റിലറി എന്ന ഖ്യാതിയും സ്കോട്ട്ലൻഡിൽ അതിനുണ്ടായി. ധനവാന്മാരായ പലരും അതിൽ ബിസിനസ് പങ്കാളികളാകാൻ കേണൽ മൺട്രോയെ സമീപിച്ചു. 1850-ൽ റോബർട്ട്

പാറ്റിസൺ എന്നയാൾക്ക് ടീനിനിക്ക് ഡിസ്റ്റിലറി മൺട്രോ പാട്ടത്തിനു കൊടുത്തു. കേണൽ മൺട്രോ യുടെ മരണശേഷം ജോൺ മൺട്രോ ജൂനിയറിൽ നിന്ന് മാക്ഗിൽ ക്രിസ്റ്റ്റോസ് പുതിയ പാട്ടവ്യവസ്ഥ യിൽ ഏറ്റെടുത്തു. പിന്നീട് റോബർട്ട് കാമറോൺ

എന്ന സംരംഭകൻ മൺട്രോ കുടുംബത്തിൽനിന്ന് ഡിസ്റ്റിലറി വിലയ്ക്കുവാങ്ങി.

യുദ്ധകാലത്ത് ബാർലി കിട്ടാൻ വിഷമമായി. വർഷങ്ങളോളം ടീനിനിക്ക് ഡിസ്റ്റിലറി പ്രവർത്തി ച്ചില്ല. കൂടുതൽ നവീകരണം നടത്തി വിപുലമായ ഉത്പാദനസൗകര്യങ്ങളോടെ വിസ്കിയും വളവും നിർമിക്കുന്ന വലിയൊരു ഫാക്ടറിയായി ഇപ്പോൾ അത് ടീനിനിക്കിൽ ഉണ്ട്. ആൽനസ് എന്ന ആ പ്രദേ ശത്തെ പ്രധാന സ്ഥാപനങ്ങളിലൊന്നാണ് വിസ്കി നിർമാണശാല. ഇരുനൂറാം വാർഷികം ആഘോ ഷിച്ചു കൊണ്ട് 2017-ൽ ഇവിടെനിന്ന് 'ടീനിനിക്ക്-17' എന്നൊരു നൂതന ബ്രാന്റ് പുറത്തിറക്കി. മൺട്രോ കുടുംബത്തിന്റെ അടയാളങ്ങളൊന്നും ഇപ്പോൾ ഡിസ്റ്റിലറി വഹിക്കുന്നില്ല. പുതിയ വിസ്കിക്ക് കുരു മുളകിന്റെ ഫ്ളേവർ നൽകി ഉടമകൾ മദ്യോപയോ ക്താക്കളെ വശീകരിക്കുമ്പോൾ അതിൽ പഴയ മല ബാറിന്റെ സ്മരണയല്ലേ മണക്കുന്നതെന്ന് വേണമെ ങ്കിൽ പറയാം. ആൽനസിലെ ടീനിനിക്ക് ഡിസ്റ്റിലറി യുടെ പരിസരമാകെ സ്കോച്ച് വിസ്കിയുടെ മണം വീശുന്നുണ്ട്. വെളിയിൽനിന്ന് ഒരു നോക്കുമാത്രം നോക്കി ആ രാത്രിതന്നെ മൺട്രോ ലാൻഡിൽനിന്ന് ഞങ്ങൾ മടങ്ങി. "*ഒ ഇൻവിസിബിൾ സ്പിരിറ്റ് ഓഫ് വൈൻ! ദൗ ഹാസ്റ്റ് നോ നെയിം ടു ബി നോൺ ബൈ. ലെറ്റ് മി കാൾ ദീ ഡെവിൾ.*" മദ്യശാലകളിലെ നിലയ്ക്കാത്ത പാതിരാപ്പാട്ട് മനസ്സിൽ നുരച്ച് തൊണ്ടയിൽ തടഞ്ഞ് അടങ്ങി. മഹാനായ ആംഗലേയ കവിക്കു നന്ദി.

Corona Chronicles

"Ladies and gentlemen, welcome to Heathrow airport, London. Local time is 15.30 hrs. The temperature outside is 23 degrees Celsius and is sunny. As per UK government regulations, as we are returning from a "Red" country, we will be landing in Terminal 3, where you will be escorted to the immigration and further formalities. Please follow all the COVID precautions even after landing. Thank you for choosing BA and hope to be of service to you soon."

"Good evening, sir/madam. As you know, UK government insists that all travellers returning from a Red country need to be in a designated hotel quarantine for ten full days and you have already paid for it. We will be taking you to your designated hotel shortly."

Great! Look at all these people. Surely, they all can't be going to the same hotel.

True, there are many hotels on the list and we don't know how many are with us in the same hotel. Let's wait and see.

DAY 0

We are the last two people in this shuttle bus. All others have gone to various hotels, some looking nice and others not so. Don't know how ours is going to be!

Well, we had no choice in this matter. Certainly our hotel seems to be the farthest from the terminal. Let's hope it is a good one.

"Welcome to Courtyard by Marriott. Sir, can you please fill in all these forms and madam, can you fill in these sheets for the various meals for the next 10 days. Meals will be brought to you to your room. Stay at all times in your room, you cannot walk in the corridors. You are allowed thirty minutes to walk in the carpark twice a day and will be escorted by a marshal, when you are ready. No visitors are allowed during your stay. You will have a PCR test on days 2 and 8 and if they are negative you can go home on day 10. Today is day 0 and your quarantine starts at midnight. Have a pleasant stay!"

Have a pleasant stay indeed! Thank God, the saving grace is the fact that the hotel is new and the room is big.

Dr E. Nandakumar

കൺസൽറ്റന്റ് റേഡിയോളജിസ്റ്റ്.
സാഹിത്യം, നാടകം, യാത്ര
എന്നിവയിൽ അതീവ തൽപരൻ.
ശ്രുതിയുടെ മുൻ പ്രസിഡന്റ്.

Yes, the room is clean too with a nice big window, which we cannot open. Never mind, the AC seems really good.

But all we can see is part of the car park and a few houses beyond.

Room with a view! I am tired after the long flight. I will have a shower and go to sleep.

No, I want to do it only 50 times. The rest I will reserve for the walk in the car park later.

Do you think anyone else is up? I can't see anyone in the car park.

This is so eery! No noise at all from outside. Anyway, I am going to listen to some music when walking. Have you bought your ear pods?

Yes, that is what I want to do too.

Good morning ! Day 1 starts.

It is only 4 am and you better go back to sleep.

But I am wide awake! The ghastly jet lag.

Now that you have woken me up, I too can't get back to sleep and I am hungry too.

Breakfast is only at 7.30. Let me make some coffee and we can eat the banana chips we have brought with us.

Please open the curtains, I can see the day has dawned. after all , it is summer now.

****

That was good, what will we do now? Another 2 hours to 7.30!

Let us start our exercise. We can walk in this room for the next hour.

We can only take 62 steps in one go. If we do it 162 times we would have completed 10,000 steps!

— —

Please respond when I am talking to you! Oh I see you are using your ear pods and that's why you can't hear me.

****

Some one is at the door. I heard a knock.

It should be our breakfast. What did you order?

Today I have ordered the Indian option. For the rest of the stay, I have ordered continental breakfast. We have eaten far too much on our trip.

Let me see what they have brought for us! Look , it is hot breakfast -

Aloo parotta, chick peas curry, Plain Yoghurt ,fruit juice and Fresh fruit.

Yum, this is really tasty.

Yes, it is nice. Probably made by a Punjabi cook.

Can you please make some coffee?

****

I think we ought to go for a walk outside. Shall I call the security ?

Yes, I am ready for some outdoor air.

Knock on the door- **I can take you out for the walk. strictly 30 minutes and keep your mask on always.**

Good morning ! What is your name ?

Akbar.

Have you been doing this for long ? Do you like it?

Since last 2 months. It is a job.

Is this hotel full ? We can't see anyone

Except one room, all rooms are occupied. You may see few people in the car park, on their 30 minute outdoor time… Here you are! Please come back here in half an hour and I will escort you back to your room.

Oh ! it is so nice to get into the open. The weather is lovely.

I can see marshals positioned at strategic points in the car park. They are on the look out for escapees, I think !

There are at least four people walking around the perimeter. It is good to see some people.

Let's do ten rounds around the car park in the next half hour. That will be a good exercise.

Okay, let us play a game while we walk. You can tell me about two persons who are in the car park. I will talk about the other two.

You start.

This Pakistani looking man with his native attire and continuously talking to his mobile phone in Urdu should be a business man, who is returning from his business trip. His incessant smoking makes me think that he is in a hurry to get somewhere and is anxious to do so.

I think this young man wearing red trainers is either recently married or is madly in love. The way he speaks to the person on the other end makes me think that he can't wait to get to her. He is speaking with an English accent which makes me think that he is a second generation Gujarati of British origin.

This young lady with the small baby appears to have travelled from Indian subcontinent. She probably does not speak much English, (I heard her say something in possibly Urdu to her baby). She would have gone to her maternal home for the delivery and is returning with the baby to her husband who either works in a restaurant or in a take away joint.

That shady looking man with dark glasses and well gelled hair, looks like a drug dealer, who is returning home after doing some shady business deal in the subcontinent. He is avoiding eye contact and is looking at options to see if he can quietly slip out when no one is looking.

Time to go. Let us see what's for lunch.

The lunch is already outside the door in a brown bag.

It is rice, vegetable curry, kebabs, yoghurt and a sweet.

What sweet ?

Don't know, looks like payasam, may be firni.

****

That lunch was okay, nothing special.

Yes, there is plenty left behind.

Why don't we watch a film - Netflix or Prime ?

How about a siesta?

May be we could combine both!

Good idea ! Let me set the alarm for 4.30 pm , in case both of us fall asleep.

****

Wake up! It is nearly 5 pm. Let's have a cup of tea and then go for our evening outing.

Oh I am tired. I could stay in bed ; but I don't want to do that. I will be up the whole night. Also it is very warm outside!

Let us then have our tea, walk in the room for an hour before we go out. It should cool down.

What's your step count ? I have done 10,000 already!

I don't believe it. Your phone and watch overestimate the number of steps!

How come ? Both yours and mine are iPhones. They should be the same.

Somehow, I do not trust your device.

I spoke to that lady earlier at the reception. They are originally from Surrey, but had gone to South Africa years ago. Now they want to settle back in London before the school term begins.

Let us go back. It is nearly forty minutes. I want a good long shower, dinner and sleep.

Yes, it is the jet lag, which makes us sleepy so early!

****

Look, the car park is nearly empty, except for the Marshalls and a not so young couple with three small children.

Can't believe that they are also returning from a red country. Staying with these 3 children in a room for ten days- how horrible it is for the kids!

DAY TWO

Guess what? Only nine more days to go!

I still don't understand the logic behind this forced incarceration in the name of quarantine. We had tested COVID negative 24 hours before the flight, and we are due to have another test today. Why can't they let us go if this test too comes back negative ?

That's because we can still have COVID and can infect others , as per government scientists.

Do they have any data to show that by this forced hotel quarantine, how many infections have been prevented?

I am certain that no one has and the whole idea is to prop up the hotel industry which took a huge hit during the lockdown.

And we pay for it with our time , money and irritation ?

Why are you in such a mood this morning? ….Ah! the breakfast has arrived.

We have continental breakfast today ! Bread rolls, marmalade, pastry and fruit yoghurt.

What do you call a duke who eats marmalade?

Don't know.

A marmaduke !

I don't like this continental stuff. The pastry is not good and the bread is cold.

Well, why don't we stick to Indian breakfast option ? I am sure that we can change our choice.

I hope so. The stuffed partitas were lovely.

****

I see that the COVID test kits are left in front of the door. They want the specimens before 10 am.

Let get on with it then.

What a fiddley way to pack the samples. Are we supposed to leave them outside the door?

We will leave them on our way out for the walk. Let me call the security

****

Look ! There are few new faces in the car park. None of the old ones except the lady with the baby.

Looks like the rest have completed their quarantine. This should be the new group.

Those Asian couple- the lady with a mission and her husband. I am sure it is she who wears the trousers.

Why do you say that?

Look how she is walking fast in a determined way and him meekly following. I am going to say Hi to her.

I have already said hello to the chap. He has his business in London and his wife is a GP.

So, I was correct. Now look at that beautiful slim girl, with the mischievous look. She seems to be on her own. Not married but certainly ready.

She certainly has a lovely smile.

Time to go in. We will do the rest of the walking in the room.

****

So lunch is over. Now Netflix or siesta?

I love you!

I love you too ! Why all of a sudden ?

I can't think how I would have coped all alone here without you.

I am also thinking that. It certainly is nice to spend quality time with you undisturbed……

Let's forget Netflix.

I agree, put some music on!

DAY FOUR

Look, I have a text from NHS test and trace. My Day 2 test is negative. Have you had a message?

Yes. Unfortunately, mine too is negative.

Why, unfortunately? You are trying to fool me. Let me see.

Unfortunately , as despite our previous negative COVID tests and repeat test on day two, we are still here, behind the bars, so to speak.

Are you getting bored staying with me? If so come out with it .

I never said that.

Let me ask you this. If I happen to die earlier than you, would you get married again ?

First, you are not going to die before me and second who wants repeat one's mistake again?

So you think that marrying me is a mistake ?

Again, I never said that. Only mentioned that I do not want to repeat any mistake .

So as I suspected you don't love me any more !

Don't jump into conclusions.

Then why don't you say it?

Of course, I love you. I can't imagine my life without you.

What do you want now ?

You know it !

DAY SEVEN

So six days are over. Now one more test tomorrow.

Let's hope that also is negative . I think it is time for morning outing.

What do you think about that middle aged couple?

They look like they are from Kerala. She could be nurse or so and he looks a bit lost.

They are smiling at us. Let us speak to them.

Malayalee aanalle? Ningal samsaarikkunnathu kettu.

(Are you Malayalees? We heard you speak)

Yes, you are correct.

Evideyaanu naattil? Njangal Kochiyil randu maasam undaayirunnu. Ichayante ammachikku stroke aayirunnu. Njaan evide Cornwallil nurse aanu. lingual randuperum doctormaaraanalle? (Where are you in Kerala. We had been in Kochi for the past two months..My mother-in law had a stroke. by the way, I am a nurse in Cornwall. Are you two doctors?)

Njangalum Kochiyil undaayirunnu. Ammachi ippol enginee undu?

(We were also in Kochi. How is your mother-in-law now?)

Njangal doctormaaraanu ennu enginee manassilaayi? Ningal enthu cheyyunnu?

(How did you know that we are doctors? And what do you do?)***Athu kandappol manassilaayi. Ammachi ippol better aayi varunnu. Njaan oru cheriya businessilaanu.*** (That we could make out from your demeanour. My mother is getting better. I am doing a small business).

Kandathil valare santhosham. Iniyum pokunnathinu munpu kaanam.

(Nice to have met you. Hopefully will meet again before we leave this place).

****

So unknowingly we have set up a regular schedule for the day.

Have read 3 books, watched 7 films and walked twenty to twenty to twenty five thousand steps every day!

And we have enjoyed each other's company!

I wonder what we would have done if we did not get on so well with each other?

Probably ask for different rooms!

Do you want to do that?

Why are you getting annoyed?

I am not !

I love you!

I love you too!

DAY TEN

I have not had any mail regarding our Day 8 COVID test. I am a bit annoyed.

Why don't you call the testing site?

I tried. they are completely useless. apparently there are a lot of people waiting. Looks like we may have to repeat the test.

I don't want to stay here a second longer than necessary. Let's make a fuss.

No point. Let us ask for another two test kits. *I am already packed and ready to leave.*

We can't unless we get the clearance. Anyway it is almost lunch time.

Today is Eid. So they are giving us a special lunch.

Oh it is Biriyani lunch today ! Looks and smells good. Hope it tastes good too.

It is really tasty. I have started!

DAY ELEVEN

I hope we get to hear about our repeat day eight test this morning.

I am beginning to lose faith in this system ! Let that not stop us from enjoying breakfast.

I am already packed to leave. Should we go for our morning half hour walk?

But our room is only until today. I refuse to pay for any extension.

Look! I had a text from NHS test and trace. My day 8 test is negative ! Yahoo!!

I have also just got the text. I am negative too !

So we can leave today! What do you want to do when we get out ?

Wander in the woods, breathe fresh air, meet our family and friends.

The sweet scent of freedom! I love it!

Kottayam: Thazhathangadi Juma Mosque

One of the oldest mosques in India believed to be more than 1000 years old. It is believed that Habib Dinar (son of Malik Dinar who introduced Kerala to Islam) constructed the masjid. Built in traditional Kerala style architecture on the banks of River Meenachil, the building is famous for its rich and intricate wood carvings. Only men are allowed into this historic site.
(കടപ്പാട്: Photo- Wiki Commons
വിവരങ്ങൾ: www.keralatourism.org, https://kottayam.nic.in/en/tourist-place/thazhathangadi-juma-masjid/)

Idukki: Mangaladevi Hills
With ruins of the once glorious Mangaladevi temple in Kumali this is a land in dispute with our neighbouring state Tamil Nadu. On the top of the hills, one will be rewarded with a sight of green farm plains of Tamil Nadu on one side and Thekkady reservoir (right) on the other through the luscious forests of Kerala. The ruins of the temple as historical and cultural significance. The entry to the hills is only allowed on the day of Chithrapournami.
(കടപ്പാട്: Photo യ്ക്കും വിവരങ്ങൾക്കും ശ്രീ പള്ളിക്കോണം രാജീവ്)

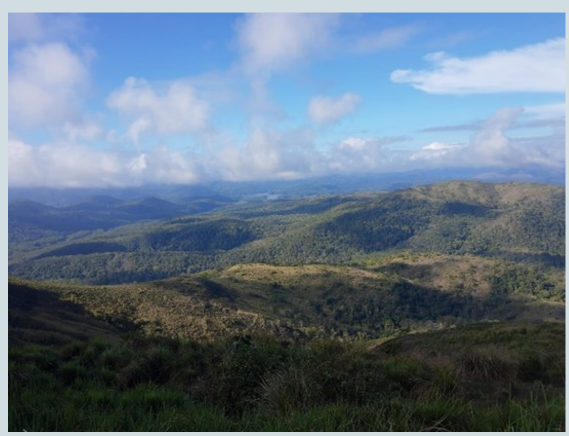

(ദു:)സ്വപ്നയാത്ര

പഴുത്തുറയുന്ന മണൽത്തരികളിൽ
തണുത്തുറഞ്ഞ മനസ്സുമേന്തി
ചുട്ടു പൊള്ളുന്ന പാദങ്ങൾ രണ്ടും
ഒരിറ്റുനീരിനായി മോഹിച്ചലഞ്ഞു

കാഴ്ച്ചകൾ പൊടിപടലത്തിൽ
നിറംമങ്ങിപ്പോയ താരകങ്ങളായി
ജ്വലിച്ചു നിൽക്കുന്ന സൂര്യതാപത്തിൽ
ജീവാംശവും ഉരുകിയൊലിച്ചിറങ്ങി

ഒട്ടകക്കൂട്ടങ്ങൾക്കിടയിലൂടെ നുഴഞ്ഞു
കോലാടിൻ പറ്റത്തിനരികിലൂടെ
'നജീബിന്റെ' കാൽപ്പാടുകൾ പിന്തുടർന്നു
വായിൽ നുരതള്ളിയോടിത്തളർന്നു

മാളത്തിൽ നിന്നു മാളത്തിലേക്ക്
കഴുകനഖത്തിൽ നിന്നും രക്ഷപ്പെ-
ട്ടോടിമറയുന്ന ഉരഗങ്ങൾ പോലെ
ദിശാബോധമില്ലാതെ മനസ്സ് പാഞ്ഞു

മണൽക്കൂനകൾ ഭീകരരൂപികളായി
ചുറ്റിനും മതിൽക്കെട്ടുകൾ തീർത്തു
ചാട്ടവാറിന്റെയും വിഷസർപ്പത്തിന്റെയും
സീൽക്കാരശബ്ദങ്ങൾ ചെവിയടച്ചു

ശിരസ്സിനുള്ളിൽ മരണമണി മുഴങ്ങി
കണ്ണ് തുറന്നപ്പോൾ മുന്നിലൊരു തരുണി
സീറ്റ്ബെൽറ്റിടാനപേക്ഷയുമായി...
'ആടുജീവിതത്തിന്റെ' താളുകളടച്ചു.

ജാലകത്തിലൂടെ താഴോട്ട് നോക്കി
പുഴകളും കായലും പൂഴിമണലും
മലകളും കിളികളും മാന്തോപ്പുകളും
പച്ചപുതച്ച നെൽപ്പാടങ്ങളും കേരവും.

Dr Jayan Mannath

Is a Consultant Gastroenterologist living in Solihull, West Midlands. His personal interests are in percussion and Malayalam poetry

നിതാന്ത സുന്ദരമീ പ്രണയപ്രപഞ്ചം
ഏതോ ഒരു ദൈവത്തിനു നന്ദി പറഞ്ഞു.
കോവിഡിന്റെ പുതുലോകനീതിയിൽ
വർഷങ്ങൾ താണ്ടിയൊരു മടക്കയാത്ര

അവസാനതുള്ളി മദ്യം മോന്തിയിറങ്ങി
പിറന്ന മണ്ണിൽ വലതുകാൽ ചവിട്ടി
ഒരുപിടി മണ്ണുവാരി ഭദ്രമായി സൂക്ഷിച്ചു
ഒരിക്കലെൻ കുഴിമാടത്തിൽ വിതറാനായി.

Ernakulam: Boothathan Kettu Dam

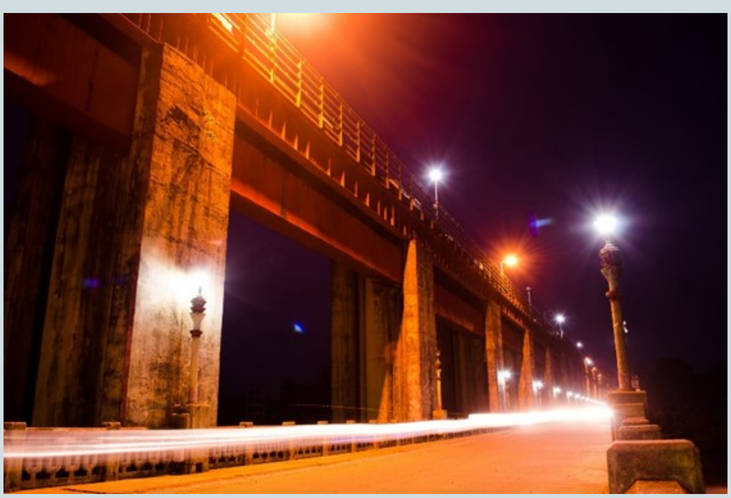

One of the most picturesque dams of Kerala. The local folk believe that the natural rocks are a fortification for the area built by Bhoothams (spirits) to guard it. Trekking here is an interesting experience. Shown is a picture of the dam at night.
(കടപ്പാട്: Photo- Wiki Commons,
വിവരങ്ങൾ: www.keralatourism.org)

ഓടയിൽ നിന്ന് ഞാനും

ഞാൻ ചെയ്തിട്ടുള്ള യാത്രകളിൽ ഒരു നല്ല ശതമാനവും ആലപ്പുഴ കൊല്ലം ബസ് യാത്രകൾ ആണ്. അഞ്ചു വർഷത്തെ മെഡിക്കൽ വിദ്യാഭ്യാസവും പിന്നെ ഹൗസ് സർജൻസിയുമൊക്കെയായി അഞ്ചാറുകൊല്ലം. ആ കാലയളവിൽ മിക്കവാറും ആഴ്ചയിൽ ഒന്നെന്ന കണക്കിൽ ഈ യാത്രകൾ ഉണ്ടാവാറുണ്ട്. അതിലൊരു യാത്രയെക്കുറിച്ചാണ് ഞാൻ എഴുതുന്നത്.

ആദ്യവർഷ എം.ബി.ബി.സ്. ഇന് പഠിക്കുന്ന കാലം. ജോയിൻ ചെയ്തിട്ട് ഒരു അഞ്ചാറുമാസം ആയിട്ടുണ്ടാകും. ആദ്യമായിട്ടാണ് വീട്ടിൽ നിന്നും മാറി നിൽക്കുന്നത്. സ്വാഭാവികമായും ഞാൻ ഒരു വലിയ കുട്ടിയായി എന്നൊക്കെ മനസ്സിൽ തോന്നിത്തുടങ്ങിയ കാലം. എന്നാലും ഒറ്റയ്ക്ക് യാത്ര ചെയ്യാൻ ഒരു പേടി ആണ്. കൂട്ടുകാരികളോടൊപ്പമാണ് യാത്ര. എല്ലാ തിങ്കളാഴ്ചകളിലും ബാഗും തൂക്കി വീട്ടിൽ നിന്നും ഇറങ്ങുമ്പോൾ ഒരു പ്രഖ്യാപനം നടത്തും, ഒരാഴ്ച വീട്ടുകാരെ കാണാതെ നിൽക്കാനുള്ള തന്റേടമൊക്കെ എനിക്കായി എന്ന് എല്ലാവരെയും ബോധിപ്പിക്കാനെന്നപോലെ.

"ഞാനീ ആഴ്ച വരില്ല കേട്ടോ. ഒരു പാട് പഠിക്കാനുണ്ട്".

വെള്ളിയാഴ്ച ആകുമ്പോൾ ആ മനോധൈര്യമൊക്കെ പമ്പകടക്കും, പ്രത്യേകിച്ചും മറ്റുള്ളവർ ബാഗ് പാക്ക് ചെയ്യുന്നത് കാണുമ്പോൾ. വീട്ടിലേക്കു ചെന്ന് കയറുമ്പോൾ എല്ലാവരുടെയും വക ഒരു നോട്ടമുണ്ടാകും. എന്തെ ഇങ്ങു പോന്നതെന്നുള്ള മട്ടിൽ. എന്തായാലും എന്റെ വരവ് മുൻകൂട്ടികണ്ടപോലെ എന്തെങ്കിലും സ്പെഷ്യൽ ഉണ്ടാക്കി വച്ചിട്ടുണ്ടാകും മമ്മി.

അങ്ങനെ ഒരു വെള്ളിയാഴ്ച കൂടി വന്നെത്തി. രണ്ടാം ശനിയാഴ്ച ആയതിനാൽ രണ്ടു ദിവസം അവധിയാണ്. പതിവ് പോലെ പ്രഖ്യാപനമൊക്കെ നടത്തി വന്നതാണ്. എന്തായാലും അത് പാലിക്കുമെന്ന വാശിയായിരുന്നു.

കൂട്ടുകാരികൾ പോകുന്നത് കണ്ടിട്ടും ആത്മസംയമനം പാലിച്ചു നിന്നു. എനിക്കെന്നോട് തന്നെ ബഹുമാനം തോന്നിയ നിമിഷങ്ങളായിരുന്നു അത്. പക്ഷെ രാത്രിയായപ്പോൾ മനസ്സിനാകെ വല്ലാത്തൊരു അസ്വസ്ഥത. കരച്ചില് വരുന്നത് പോലെ ഒരു തോന്നൽ. റൂം മേറ്റ് ആയിരുന്ന സീനിയർ ചേച്ചിക്ക് കാര്യം മനസ്സിലായി. ഒരു പരിഹാരവും നിർദേശിച്ചു. "നാളെ രാവിലെ അഞ്ചരക്ക് ഒരു എറണാകുളം തിരുവനന്തപുരം സൂപ്പർ ഫാസ്റ്റ് ഉണ്ട്. ഞാൻ ബസ് സ്റ്റോപ്പിൽ വരാം. അതിൽ വലിയ തിരക്കും കാണില്ല".

ഹോസ്റ്റൽ വാർഡനോട് രാവിലെ ഇറങ്ങാനുള്ള അനുവാദവും വാങ്ങി, അലാറം വച്ച് കിടന്നുറങ്ങി.

ബസ് സ്റ്റോപ്പിലേക്ക് സീനിയർ ചേച്ചിയും വന്നു. കൈ കാണിച്ച ബസ് പതിവുപോലെ എകദേശം ഒരു നൂറു മീറ്റർ മാറ്റി നിറുത്തി. ബാഗും തൂക്കി

Dr Anju Shahid

റിപ്പണിൽ താമസിക്കുന്ന അഞ്ജു ജി.പി. യായി പ്രാക്ടീസ് ചയ്യുന്നു

ഓടിപിടിച്ചു അകത്തേക്ക് കയറി. അങ്ങനെ രാവിലെ തന്നെ വ്യായാമത്തിനും ഒരു അവസരമായി. അകത്തു കയറി കണ്ടക്ടർ ചേട്ടനോട് "ചേട്ടാ ഇത് കാവനാട് നിർത്തുമോ?" എന്ന് ഭവ്യതയോടെ ചോദിച്ചു. അതിനു മറുപടി യായി അയാൾ തോള് കൊണ്ട് എന്തോ ഒരു ആംഗ്യം കാണിച്ചു. ഉണ്ടെന്നാണോ ഇല്ലെന്നാണോ, ഒന്നും മനസ്സിലായില്ല. എന്തായാലും ടിക്കറ്റും വാങ്ങി, അതിവേഗബസ് എന്ന ആശയം നടപ്പാക്കിയ മന്ത്രി ഗണേഷ് കുമാറിനെ നന്ദിയോടെ സ്മരിച്ചു കൊണ്ട് ഒഴിഞ്ഞു കിടന്ന ഒരു സീറ്റിൽ പോയിരുന്നു.

കാവനാട് എത്താറായപ്പോൾ ബാഗും തൂക്കി വാതിലിനരികിലേക്കു വന്നു നിന്നു. കണ്ട ക്ടർക്കു ഒരു സൂചന കൊടുക്കുന്നപോലെ. എന്നെ കണ്ടില്ലെന്നു നടിച്ചെങ്കിലും സ്റ്റോപ്പ് എത്തിയപ്പോൾ അയാൾ ബസ് നിർത്താനുള്ള ബെല്ലടിച്ചു. ബസ് സ്റ്റോപ്പിൽ നിന്നും കൃത്യം നൂറു മീറ്റർ മാറ്റി ബസ് നിറുത്തി!!! പുറത്തേക്കിറങ്ങുമ്പോൾ ഒരു നന്ദിപ്ര കാശനം നടത്തിയേക്കാമെന്നു കരുതി അയാളുടെ മുഖത്തേക്ക് നോക്കി. "ഒന്ന് ഇറങ്ങിപ്പോ കൊച്ചെ മിനക്കെടുത്താതെ" എന്ന ഭാവത്തോടെ തലയും കുനിച്ചിരുപ്പാണ് അയാൾ. തത്കാലം നന്ദിപ്രകട നമൊന്നും വേണ്ടെന്നു തീരുമാനിച്ചു പുറത്തേ ക്കിറങ്ങി.

രാവിലെ ആയതിനാൽ കവലയിലും റോഡി ലുമൊന്നും അധികം ആൾകാരില്ല. അത് നന്നായി. ഇല്ലെങ്കിൽ ചോദ്യശരങ്ങൾ നേരിടേണ്ടിവന്നേനെ " മോളെന്താ ഇത്ര രാവിലെ?", "മോള് വരുന്ന വഴിയാ ണോ?" "എന്താ മോളെ ഒറ്റയ്ക്ക്?", "സുഖമാണോ കൊച്ചുഡോക്ടറെ??" എന്നൊക്കെ.

വീട്ടിലേക്കുള്ള വളവ് തിരിഞ്ഞപ്പോഴാണ് എതിരെ ഒരു ടിപ്പർ ലോറി വരുന്നത് കണ്ടത്. എന്നെ കൊന്നേ തീരൂ എന്ന മട്ടിൽ ഏതാണ്ട് റോഡിന്റെ വലതുവശം ചേർന്നുള്ള വരവാണ്. ഇവനൊക്കെ അമേരിക്കയിൽ ജനിക്കേണ്ടവരായിരുന്നു എന്ന് ചില പ്പോൾ തോന്നും. ജീവൻ രക്ഷിക്കാനായി പതുക്കെ റോഡിന്റെ വശത്തേക്ക് മാറി. കാലെടുത്തു ചവിട്ടിയതും പെട്ടെന്ന് ഭൂമി തലകീഴ് മറിഞ്ഞത് പോലെ തോന്നി. അതോടൊപ്പം മണിച്ചിത്രത്താഴ് സിനിമയിൽ കുതിരവട്ടം പപ്പു വിന്റെ തലയിൽ നിന്ന് പോയത് പോലെ ഒരു കിളി തലയിൽ നിന്ന് പോയതു പോലെയും തോന്നി. പരിസരബോധം വന്നപ്പോഴാണ് ഞാൻ റോഡിന്റെ വശത്തുള്ള ഓടയിലേക്കു വീണതാണെന്നു മനസ്സി ലായത്.

എന്റെ തോളൊപ്പം ആഴമുള്ള ഓടയാണ്.

അത് കൊണ്ട് പരസഹായമില്ലാതെ തിരിച്ചു കയ റാൻ പറ്റില്ല. അടിമുടി ചെളിയിൽ കുളിച്ചാണ് നിൽപ്. സാമാന്യം നല്ല ദുർഗന്ധം. ഈ ലോകത്തു ജീവി ക്കാനും പെറ്റു പെരുകാനുമുള്ള അവകാശം കൊതു കുകൾക്കും ഉണ്ടെന്നു വിശ്വസിക്കുന്ന നാട്ടുകാരായ തിനാൽ ആ ഓട പണിഞ്ഞതിൽ പിന്നെ ആരും അത് വൃത്തിയാക്കിയിട്ടില്ല!!! മൊബൈൽ ഫോണൊ ന്നും പ്രചാരത്തിൽ വന്നിട്ടില്ലാത്ത കാലമായതിനാൽ ആരെയെങ്കിലും വിളിക്കണമെകിൽ അലറുകയേ മാർഗ്ഗമുള്ളൂ.

ആരോ വരുന്നത് കണ്ടു പ്രതീക്ഷയോടെ നിന്നപ്പോഴാണ് വരുന്നത് ഓമന ചേച്ചിയാണെന്നു മനസ്സിലായത്. പടച്ചോനെ, അവരെങ്ങാനും ക ണ്ടാൽ പിന്നെ ജീവിച്ചിരുന്നിട്ട് കാര്യമില്ല. മറ്റുള്ള വർക്ക് സ്ഥിരം പണി കൊടുക്കലാണ് അവരുടെ

വിനോദം. സാറിന്റെ മകൾ ഓടയിൽ വീണതിനെ സുനാമിയെക്കാളും, കോറോണയെക്കാളുമൊക്കെ വലിയ ദുരന്തമാക്കിത്തീർക്കും അവർ. അത് കൂടാതെ അവരുടെ അധ്യക്ഷതയിൽ കവലയിൽ ദുരന്തനിവാരണ സമിതി സമ്മേളനവും ഉണ്ടാകും.

അവരുടെ കണ്ണിൽ പെടാതെ കുനിഞ്ഞു നിന്നു. ഭാഗ്യം, എന്നെ കണ്ടില്ല.

ഇനിയാരാണാവോ വരുന്നത്. അപ്പോഴാണ് കയ്യിൽ ഒരു പ്ലാസ്റ്റിക് കവറും തൂക്കി പ്രസന്നൻ ചേട്ടന്റെ വരവ്. രാവിലെ മിൽമ പാൽ വാങ്ങാനുള്ള പോക്കാണെന്നു തോന്നുന്നു. ഇക്കാക്കയുടെ പരിച യക്കാരനാണ് ചേട്ടൻ. ചെറുപ്പം മുതൽ എന്നെ അറിയാം, ക്രിക്കറ്റ് കളി കാണാനും മറ്റുമായി എപ്പോഴും വീട്ടിൽ വരും.

എന്നെ കണ്ടതും "എന്ത് പറ്റി റാണി മോളെ" എന്ന് ചോദിച്ചു കൊണ്ട് അടുത്തേക്ക് വന്നു.

കാലുതെറ്റി വീണതാ ചേട്ടാ എന്ന് പറഞ്ഞിട്ട് ഒന്ന് പിടിച്ചുകയറ്റാൻ അപേക്ഷിച്ചു. ചേട്ടൻ നീട്ടിയ സഹായഹസ്തം പിടിച്ചു മുകളിലേക്ക് കയറി. ബസ് കണ്ടക്ടർക്കു കൊടുക്കാൻ പറ്റാതെപോയ നന്ദി പ്രകടനം പ്രസന്നൻ ചേട്ടന് കൊടുത്തു, ചേട്ടനിതാ രോടും പറയല്ലേ എന്നൊരു അഭ്യർഥനയും നടത്തി വീട്ടിലേക്കു നടന്നു.

അന്നത്തെ എന്റെ വരവ് കണ്ടു മമ്മി ശരിക്കും ഞെട്ടി. ഭാഗ്യത്തിന് വേറെയാരും ഉണർന്നി ട്ടില്ല. മമ്മിയോട് നടന്നൊതൊക്കെ പറഞ്ഞു, ഒരു കുളിയും പാസാക്കി, ദോശയും കഴിച്ചു ഒന്ന് ഉറങ്ങാൻ കയറി.

ഉറക്കമുണർന്നു പുറത്തേക്കു വന്നതും ഇക്കാക്കയുടെ ചോദ്യം "നീയിന്നു ഓടയിൽ വീണോ?? കവലയിൽ ചെന്നപ്പോൾ കണ്ടവരെല്ലാം ചോദിച്ചു പെങ്ങൾക്ക് വല്ലതും പറ്റിയോ എന്ന് ??"

മുഖത്തെ ചമ്മൽ മറച്ചുവച്ചുകൊണ്ട് "നിങ്ങൾക്കാർക്കെങ്കിലും പഞ്ചായത്തിൽ പറഞ്ഞു ആ ഓട ഒന്ന് മൂടിക്കരുതോ? ഇനിയും ആരെങ്കിലു മൊക്കെ അതിൽ വീഴും" എന്ന് പറഞ്ഞു കൊണ്ട് റൂമിലേക്ക് പോയി.

എന്നാലും എന്റെ പ്രസന്നൻ ചേട്ടാ എന്നോടീ ചതി വേണ്ടായിരുന്നു. ഒന്നുമില്ലെങ്കിലും ക്രിക്കറ്റ് കളി കാണാൻ വരുമ്പോഴൊക്കെ എന്റെ കയ്യിൽ നിന്ന് എത്ര ചായ വാങ്ങി കുടിച്ചിട്ടുള്ളതാ, അതിന്റെ നന്ദിയെങ്കിലും കാണിക്കാമായിരുന്നു. ഇതിലും ഭേദം ഓമന ചേച്ചി ആയിരുന്നു. അവരുടെ സ്വഭാവം അറിയാവുന്നതു കൊണ്ട് പറയുന്നത് തള്ളലാണെന്നു നാട്ടുകാർ വിചാരിച്ചേനെ.

എന്തായാലും ഒരു കാര്യത്തിന് തീരുമാന മായി. ഇനി കുറച്ചു നാളത്തേക്ക് പോക്കും വരവു മൊക്കെ വെളുപ്പിനെത്തന്നെ മതി. അതാണ് അഭിമാനത്തിന് നല്ലത് .

Trissur: Vilangan Hills

A hillock located in Adat Panchayat in Trissur. The hill gives a panoramic view of Trissur City and Trissur Kole wetlands from the top. Shown is an artistic work on Vilangan hills.
(കടപ്പാട്: Photo- Wiki Commons
വിവരങ്ങൾ: https://www.tripadvisor.com/Attraction_Review-g735202-d3908482-Reviews-Vilangan_Hills-Thrissur_Thrissur_District_Kerala.html)

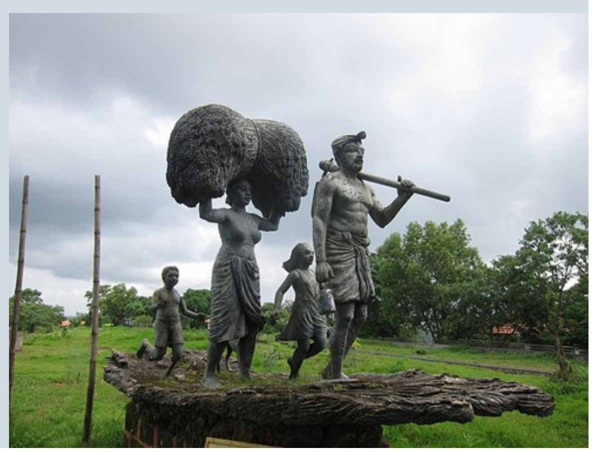

ധൂസരസങ്കൽപ്പം

കേൾക്കുന്നു ഞാൻ നിന്നുടെ മഞ്ജു നാദം
കാണുന്നു നിൻ മഞ്ജുള മുഗ്ധ ഹാസം.
സ്പർശിപ്പതംഗുലികൾ തിരുമാറിലാകെ
മുകരുന്നു നാസി തവ ചന്ദന പാദ ഗന്ധം.
നുകരുന്നു ജിഹ്വ നിന്നമൃത പീയൂഷവർഷം
ഉന്മാദമാടു മനമേ നറു സ്വപ്ന മയൂരമായി.

പഞ്ചേന്ദ്രിയമഗോചരമനോഹരമേ നിൻ വൈഭവം
കാഞ്ചന കഞ്ചുകം നീക്കി ദർശിപ്പു ജിതേന്ദ്രികൾ
ശോക സാന്ദ്രമീ മായിക ലോകത്തിൽ, താനെ
കേഴുന്നു ഞാനഹോ! സത്യത്തിൻ പൊരുൾ തേടി.
ശോച്യമാമെൻ മാനസം നെരിപ്പോടിൽ എരിയവെ
ആശ്വസിക്കട്ടെയോ ഞാനീ ധൂസര സങ്കൽപ്പത്തിൽ.

Dr N V Radhakrishnan

ഡോ. നേരുകാവ് രാധാകൃഷ്ണൻ. കൺസൽറ്റന്റ് ഗ്യാസ്ട്രോഎന്ററോളജിസ്റ്റ്. സാഹിത്യത്തിലും സംഗീതത്തിലും യാത്രകളിലും അതീവ തല്പരൻ. റോഷ്ഡേലിൽ താമസം.

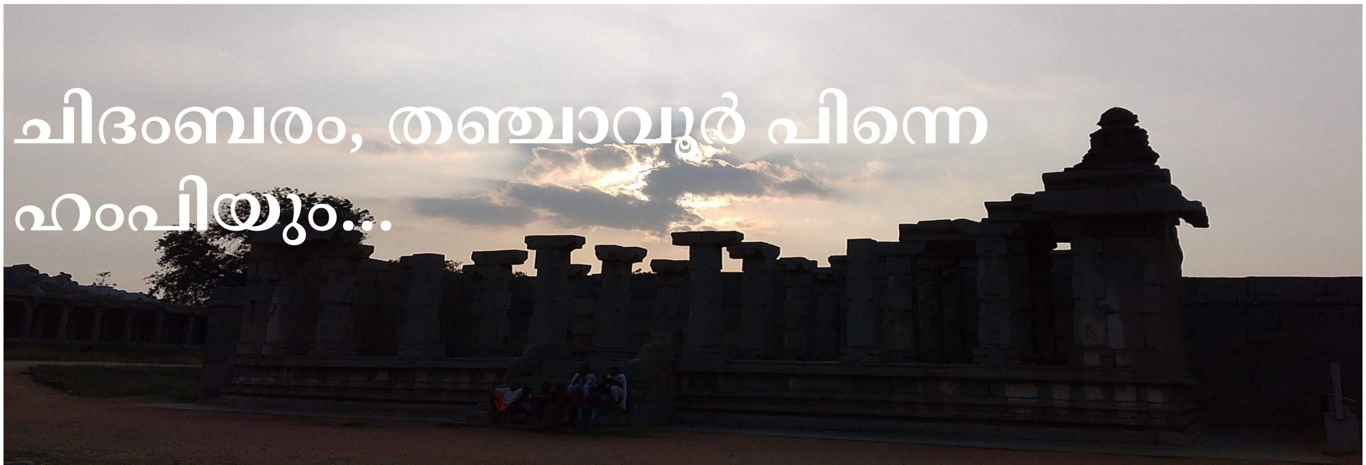

ചിദംബരം, തഞ്ചാവൂർ പിന്നെ ഹംപിയും...

2018ലെ വേനലവധിക്ക് നാട്ടിലെത്തിയപ്പോൾ പരിചയം പുതുക്കാൻ താളനിബദ്ധമായി കറുകറ കാർമുകിലേറിയെത്തിയിരുന്ന കുറുമ്പനോട് പഴയ മമതയൊന്നും കാട്ടാതെ അവധി നശിപ്പിച്ചതിന്റെ നീരസവും താളം തെറ്റിയതിന്റെ ഈർഷ്യയും ഒക്കെക്കൂടി മുഷിഞ്ഞ് മഴയില്ലാത്ത തമിഴ്നാട്ടിലേക്കു വെച്ചുപിടിച്ചു.

ഒരു മാസത്തിനു ശേഷം വീണ്ടുമെത്തി കർക്കിടകത്തേവർ സംഹാരതാണ്ഡവമാടിയത് ഈ ഒളിച്ചോട്ടത്തിന്റെ ശിക്ഷയാണെന്ന് പിന്നീട് മനസ്സിൽ സ്വകാര്യമായി ഏറ്റുപറഞ്ഞു. മുങ്ങിപ്പോയ ചങ്ങനാശ്ശേരി-ആലപ്പുഴ റോഡിനുപകരം മാവേലിക്കരയിലെത്തി ഹരിപ്പാടു വഴി എറണാകുളത്തും അവിടെ നിന്ന് മഴയിൽ കുത്തിയൊലിച്ച് പൊട്ടിപ്പൊളിഞ്ഞ കുതിരാനും കടന്ന് വരണ്ട് കിടക്കുന്ന തമിഴ്നാട്ടിലേക്കു കയറുമ്പോൾ പ്രളയത്തിൽ നിന്ന് സമർത്ഥമായി രക്ഷപെട്ടതിന്റെ ചാരിതാർത്ഥ്യത്തിൽ ഒന്ന് ഞെളിഞ്ഞിരുന്നു. അതല്ലാതെ മറ്റൊരു ലക്ഷ്യവും ആ യാത്രയ്ക്കില്ലായിരുന്നു, എറണാകുളത്തുള്ള ചേട്ടന്റെയും ബെംഗലൂരുവിലുള്ള ചേച്ചിയുടെയും കുടുംബത്തോടൊത്ത് കുറച്ച് സമയം ചെലവഴിക്കുന്നതൊഴിച്ചാൽ...

പുതുച്ചേരിയിലെ ബീച്ചും വൃത്തിയും വെടിപ്പുമുള്ള അരബിന്ദോയുടെ ആശ്രമവും പരിസരവും കണ്ടുകഴിഞ്ഞപ്പോൾ ഇനിയെന്ത് എന്നായി. കേട്ടു പരിചയമുള്ള ചിദംബരവും തഞ്ചാവൂരും ചർച്ചാവിഷയമായി. ആദ്യം ചിദംബരത്തെ നടരാജന്റെ സന്നിധിയിലേക്ക്. പ്രൗഢിയോടെ തലയുയർത്തി നിൽക്കുന്ന കിഴക്കേ ഗോപുരം കടന്ന് കേരളത്തിനു പുറത്തുള്ള മറ്റേതൊരു ക്ഷേത്രത്തിലേക്കു കടക്കുമ്പോഴുമുള്ള അല്പം അന്യതാബോധവും, അവധിക്ക് അലക്ഷ്യമായി ചുറ്റിക്കറങ്ങുന്ന ഒരു നാടൻ ടൂറിസ്റ്റിന്റെ അനവധാനതയും, പെട്ടെന്നാണ് അവിശ്വസനീയമായ ക്ഷേത്രജ്യാമിതിയുടെയും, അത് കൃത്യതയാർന്ന യാഥാർത്ഥ്യത്തിലേക്ക് പകർത്തിയ നിർമ്മാണ വൈദഗ്ധ്യത്തിന്റയും, കല്ലുകളിൽ

രഞ്ജീവ് കുറുപ്പ്

ആബർദ്ദീനിൽ നേവൽ ആർക്കിടെക്ടായി ജോലിചെയ്യുന്നു.

കൊത്തിയ കരകൗശലതയുടെയും, തറയിൽ പരന്ന അനന്യങ്ങളായ കോലങ്ങളുടെയും മാസ്മരിക ചുറ്റമ്പലങ്ങളിലേക്ക് വഴിമാറിയത്. പ്രദക്ഷിണ വഴിയിലെ കൽമണ്ഡപങ്ങളുടെ ഉൾത്തളങ്ങൾ നട്ടുച്ചയ്ക്കും കുളിരു പകർന്നു.

ചിദംബരം, കിഴക്കേ ഗോപുരം

അഞ്ചാം നൂറ്റാണ്ടു മുതൽ പലപ്പോഴായി പണികഴിപ്പിച്ചിട്ടുള്ള, നാല്പതേക്കറോളം പരന്നു കിടക്കുന്ന ഈ ക്ഷേത്രസമുച്ചയത്തിന്റെ തെക്കുവടക്കും കിഴക്കുപടിഞ്ഞാറുമുള്ള വിന്യാസം, അതീവകൃത്യതയോടെ കൊത്തി യുണ്ടാക്കി സംയോജിപ്പിച്ചിട്ടുള്ള തൂണുകളും അവയിലെ കൊത്തുപണികളും ആധുനിക സർവേ ഉപകരണങ്ങളോ ത്രിമാന കംമ്പ്യൂട്ടർ മോഡലുകളോ രൂപരേഖയോ ഒന്നും തന്നെയി ല്ലാതെ ഉണ്ടാക്കിയെടുത്ത മഹാശില്പി പരമ്പര കളെ മനസ്സിൽ സാഷ്ടാംഗം നമസ്കരിച്ചിട്ടാണ് അവിടെനിനിന് പടിയിറങ്ങിയത്. അൻപ ത്താറു (ഇപ്പോൾ അൻപത്) തൂണുകളിൽ താങ്ങി നിറുത്തിയിരിക്കുന്ന നൃത്തസഭയും കിഴക്കേ ഗോപുരനടയിൽ കണ്ട രഥങ്ങളും വിസ്മയക്കാഴ്ചകളായി. നാട്യശാസ്ത്രത്തിലെ 108 കരണങ്ങൾ കൊത്തിയ ഗോപുരനടയിൽ ക്കൂടി കയറിയിങ്ങിയിട്ടും അതൊന്നും ശ്രദ്ധി ക്കാതെ പോയതിന് പിന്നീട് സ്വയം പഴിച്ചു. ക്ഷേത്രനഗരിയുടെ ഗരിമ, അവഗണനയിലും ദാരിദ്ര്യം വിളിച്ചറിയിക്കുന്ന പുറം വഴികളിലും വീർപ്പുമുട്ടുന്ന പോലെ തോന്നി.

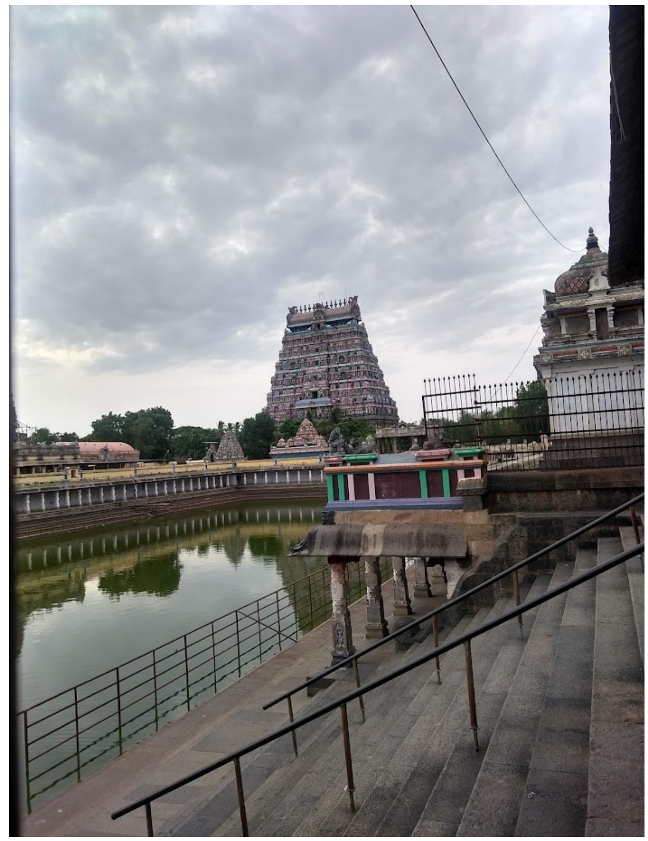

ചിദംബരം, ശിവഗംഗൈ തീർത്ഥം

അവിടെനിന്നും തഞ്ചാവൂരിലേക്ക്. കാവേ രിക്കു കുറുകെ പണിത ലോകത്തിലെ തന്നെ ഏറ്റവും പുരാതനമായ അണക്കെട്ടുകളിലൊ ന്നായ 'കല്ലണ'യും കടന്നാണ് പോയതെന്ന തിരിച്ചറിവ് വീണ്ടുമൊരു മോഹഭംഗത്തിനിട യാക്കി. രണ്ടായിരത്തോളം വർഷം മുൻപ് നിർ മ്മിച്ച ഈ അണക്കെട്ട് കാവേരി നദിയിലെ വെള്ളം ജലസേചനത്തിനായി വഴിതിരിച്ചു വിടാനുപയോഗിക്കുന്നു, ഇന്നും!

CE 1003-ൽ രാജരാജചോളന്റെ നിർദ്ദേശ

പ്രകാരം തുടങ്ങി ഏഴുകൊല്ലം കൊണ്ട് പണി തീർത്ത ബൃഹദേശ്വരക്ഷേത്രമായിരുന്നു തഞ്ചാവൂരെ ഞങ്ങളുടെ ലക്ഷ്യം. പുരാണ കഥകളിലെ മഹാമേരു പർവതത്തിന്റെ പ്രതിരൂപമായാണ് ഈ ക്ഷേത്രം രൂപകല്പന ചെയ്തിരിക്കുന്നത്. ചിദംബരം ക്ഷേത്രം ആദ്യമായി നിർമ്മിച്ചത് ആരെന്നോ എന്നാണെന്നോ എന്ന് വ്യക്തതയില്ലെങ്കിൽ, പില്ക്കാലത്തു നിർമ്മിക്കപ്പെട്ട ബൃഹദേശ്വരക്ഷേത്രത്തിന്റെ CE 1011ലെ വരവുചിലവു കണക്കും അറുന്നൂറോളം ജോലിക്കാരുടെ പേരുകളുമടങ്ങിയ ശിലാലിഖിതങ്ങൾ ഈ ക്ഷേത്രത്തിന്റെ ഉത്ഭവത്തെക്കുറിച്ചും അതിന് നിർദ്ദേശം നല്കിയവരെക്കുറിച്ചും കൃത്യമായി വിവരം നല്കുന്നു. കൂട്ടിച്ചേർക്കലുകളും മരാമത്തു പണികളും ചെയ്തിട്ടുണ്ടെങ്കിലും പ്രധാന ക്ഷേത്രവും ഗോപുരങ്ങളും ആയിരമാണ്ട് മുൻപ് നിർമ്മാണം പൂർത്തിയാക്കിവയാണ്. 240 മീറ്റർ നീളവും 120 മീറ്റർ

ബൃഹദേശ്വരം പ്രധാന ക്ഷേത്ര ഗോപുരം

ബൃഹദേശ്വരം ക്ഷേത്രം

വീതിയുമുള്ള ദീർഘചതുരാകൃതിയിലുള്ള ക്ഷേത്രാങ്കണത്തിൽ 50 കിലോമീറ്ററിനപ്പുറത്തു നിന്നെത്തിച്ച കരിങ്കല്ലിലാണ് പണി തീർത്തിരിക്കുന്നത്. സമചതുരാകൃതിയിലുള്ള ഗർഭഗൃഹത്തിന്റെ വിമാന (പ്രധാന ശ്രീകോവിലിന്റെ മുകളിലുള്ള ഗോപുരം) ത്തിന് 60.96 മീ. പൊക്കവും അതിന്റെ മകുടിയിലുള്ള താഴികക്കുടത്തിന് 81.284 ടൺ ഭാരവുമുണ്ട്.

കൊത്തുപണികളാലും ആലേഖനങ്ങളാലും ചുവർച്ചിത്രങ്ങളാലും ശ്രീകോവിലും മണ്ഡപങ്ങളും ഗോപുരങ്ങളും അലങ്കരിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ഒറ്റക്കല്ലിൽ തീർത്ത നന്ദികേശ പ്രതിമ ഭാരതത്തിലെ തന്നെ ഏറ്റവും വലിപ്പമേറിയ രണ്ടാമത്തെ നന്ദികേശ പ്രതിമയാണ്. ഒന്നാം രാജരാജചോളൻ തന്നെ പണികഴിപ്പിച്ച ഈ പ്രതിമയിരിക്കുന്ന മണ്ഡപത്തിലും ധാരാളം ചുവർച്ചിത്രങ്ങൾ കാണാം. ക്ഷേത്രാങ്കണത്തിലേക്കുള്ള ആദ്യത്തെ പ്രവേശനഗോപുരം,

“കേരളാന്തകൻ തിരുവാസൽ” രാജരാജ ചോളൻ കേരളത്തിലെ ചേരരാജാവിനെ യുദ്ധത്തിൽ തോൽപ്പിച്ചതിന്റെ ആഘോഷസൂചകമായി പണികഴിപ്പിച്ചതാണെന്നു പറയപ്പെടുന്നു.

ങ്ങുമ്പോൾ ഒരു സഹസ്രാബ്ദം മുമ്പ് ഇത്രയും സാംസ്കാരിക ഉന്നതിയും നിർമ്മാണ വൈദഗ്ദ്യവും കലാമേന്മയും കൈവരിച്ച ഈ സമൂഹത്തെക്കുറിച്ച് അത്ഭുതപ്പെടാതിരിക്കാൻ കഴിഞ്ഞില്ല.

കേരളാന്തകൻ തിരുവാസൽ

അവിടെ നിന്നും പോയത് ഏഷ്യയിലെ തന്നെ ഇന്നുള്ളതിൽ ഏറ്റവും പഴക്കമേറിയ ഗ്രന്ഥശാലയിലൊന്നിലേക്കാണ്, തഞ്ചാവൂരിലെ മഹാരാജാ സർഫോജിയുടെ പേരിൽ നാമകരണം ചെയ്ത സരസ്വതി മഹാൾ ഗ്രന്ഥശാല. തമിഴ് നായ്കർ രാജാക്കൻമാർ പതിനാറാം നൂറ്റാണ്ടിൽ തുടങ്ങി മറാത്താ രാജാക്കൻമാർ, പ്രത്യേകിച്ചും മഹാരാജാ സർഫോജി പരിപോഷിപ്പിച്ച ഈ ഗ്രന്ഥശാല അത്യപൂർവ്വങ്ങളായ താളിയോല ഗ്രന്ഥങ്ങളുടെ സൂക്ഷിപ്പുകേന്ദ്രമാണ്. തഞ്ചാവൂരിനെക്കുറിച്ചുള്ള ഒരു ഡോക്യുമെന്ററിയും ഇതിനോടനുബന്ധിച്ചുള്ള മ്യൂസിയവും കണ്ട് ഞങ്ങൾ മട

ഇത്രയും കാലത്തെ അജ്ഞത ഉള്ളിലൊതുക്കി ഞാനും ഈ ദ്രാവിഡ പാരമ്പര്യത്തെ കുറച്ചുനേരത്തേക്ക് എന്റെ സ്വന്തമാക്കി ഊറ്റം കൊണ്ടു. തിരിച്ച് കേരളത്തിലെത്തിയപ്പോഴേക്കും കാറ്റും കോളും അല്പം ശമിച്ചിരുന്നു. മഹാപ്രളയത്തിനു തൊട്ടുമുന്നോടിയായെത്തിയ ഈ ചെറുപ്രളയത്തിൽ നിന്നും ഞങ്ങൾ രക്ഷപെട്ട് യു.കെ.യിലെത്തിയെങ്കിലും ചെങ്ങന്നൂരുള്ള അച്ഛനമ്മമാരും പാണ്ടനാട്ടിലുള്ള അമ്മൂമ്മയും പ്രളയത്തിന്റ തീവ്രത മുഴുവനും സഹിച്ച് മച്ചിലും മുകളിലത്തെ നിലയിലുമായി ഒരാഴ്ച കഴിയേണ്ടി വന്നു.

ഹംപിയിലേക്കുള്ള യാത്രയിലെ വഴിയോരക്കാഴ്ച

ഒരു പ്രളയക്കാലത്ത് തഞ്ചാവൂരും ചിദംബരവും സമ്മാനിച്ച വിസ്മയം കാണുന്നവരോടെല്ലാം വിളമ്പിയും വീമ്പിളക്കിയും നടക്കുമ്പോഴാണ് ശ്രുതി വാർഷികത്തിന് പ്രധാന അതിഥിയായെത്തിയ ഡോ. പി.കെ. രാജശേഖരൻ മാഷ് ഹൊയ്സാല സാമ്രാജ്യത്തിലെ വാസ്തുശൈലിയെക്കുറിച്ചും ശില്പകലയെക്കുറിച്ചും സൂചിപ്പിച്ചത്. എങ്കിൽ അടുത്ത അവധിക്ക് അവിടേക്കു തന്നെ പോകണമെന്ന പൂതി കലശലായി. മഹാമാരിയുടെ നിയന്ത്രണങ്ങൾ കുറഞ്ഞ അവസരം നോക്കി നാട്ടിലേക്കുവിട്ടെങ്കിലും പുതുതായിറങ്ങിയ ഒമിക്രോണിന്റെ ബന്ധനത്തിൽ ഞങ്ങൾ ഒരാഴ്ച ബെംഗലൂരുവിൽ കഴിഞ്ഞു. രണ്ടര വർഷത്തെ ഇടവേളയ്ക്കു ശേഷം നാട്ടിലെത്തിയിട്ട് ബന്ധുക്കളെ കാണുന്നതിനു മുൻപുള്ള ഏഴുദിവസത്തെ quarantine-ന്റെ വീർപ്പുമുട്ടലും കുടുംബ ബന്ധങ്ങൾ തകരാതിരിക്കാനുള്ള പ്രായോഗികബുദ്ധിയും കാരണം ഹോയ്സാല തീർത്ഥാടനം രണ്ടു ദിവസത്തെ ഹംപി യാത്രയാക്കി മാറ്റി.

പാഠപുസ്തകങ്ങളിലൂടെ മാത്രം പരിചിതമായ ഡെക്കാൻ പീഠഭൂമിയുടെ ഭൂമിശാസ്ത്രവും, പേരിലെ പ്രൗഢികൊണ്ട് എന്നും ഭ്രമിപ്പിച്ചിരുന്ന തുംഗഭദ്ര നദിയും ബെംഗലൂരുവിൽ നിന്നും അവിടേയ്ക്കുള്ള യാത്ര മുഴുവൻ മനസ്സിൽ ഔൽസുക്യം നിറച്ചു. തുംഗഭദ്ര അണക്കെട്ട് (പമ്പാ സാഗർ അണക്കെട്ട്) കടന്നുള്ള യാത്ര വേറിട്ടതും കുളിർമ്മയുള്ളതുമായ ഒട്ടേറെ കാഴ്ചകൾ പകർന്നു. നദിക്കു വടക്കു വശത്തുകൂടി ആഞ്ജനേയാദ്രി ലക്ഷ്യമാക്കിയാണ് ഞങ്ങളുടെ യാത്ര. ഹനുമാന്റെ ജന്മസ്ഥലമെന്നു വിശ്വസിക്കപ്പെടുന്ന ഈ

കുന്നിന്റ മുകളിൽ നിന്നുള്ള സൂര്യാസ്തമയം കാണുന്നത് അതിമനോഹരമായ ഒരു അനുഭവമാണ്. സൂര്യാസ്തമനത്തിന് മുൻപുള്ള സായാഹ്നസൂര്യന്റെ സുവർണ്ണരശ്മികളിൽ ശോഭിച്ചു നിൽക്കുന്ന പാറക്കൂട്ടങ്ങളും അവയ്ക്കിടയ്ക്കുള്ള ഹരിതാഭമായ നെൽപ്പാടങ്ങളുടെയും നിറവൈവിധ്യങ്ങൾക്ക് മനസ്സിനെ ശാന്തമാക്കുന്ന ഒരു മാസ്മരികതയുണ്ടായിരുന്നു.

575-ഓളം പടികൾ കയറി മുകളിലെത്തിയപ്പോഴേയ്ക്കും സൂര്യൻ ചക്രവാളത്തിൽ മറഞ്ഞുതുടങ്ങിയിരുന്നു. കുറച്ചുനേരത്തേക്ക് ചുമന്നുതുടുത്ത പഴം പോലെ സൂര്യബിംബം കണ്ടപ്പോൾ ഹനുമാന്റെ പേരിനാധാരമായ കഥ ഓർമ്മവന്നില്ലെങ്കിലേ അത്ഭുതമുള്ളൂ,

മേഘാവൃതമായിരുന്ന പടിഞ്ഞാറൻ ചക്രവാളം, കാണാൻ കൊതിച്ചു കയറിയ അസ്തമയക്കാഴ്ചയെ മറച്ചെങ്കിലും ആഞ്ജനേയാദ്രിയെ കുങ്കുമാഭിഷേകം നടത്തി മറിച്ചൊരു ആനന്ദക്കാഴ്ച നൽകി. ആഞ്ജനേയാദ്രിയിൽ നിന്ന് വളഞ്ഞുപുളഞ്ഞൊഴുകുന്ന തുംഗഭദ്രയും തെക്കെ കരയ്ക്കുള്ള ഹംപിയും കാണാൻ കഴിയും. അവിടവിടെയായി കൂമ്പാരം കൂടി കിടക്കുന്ന പാറക്കൂട്ടങ്ങൾക്ക് എതോ കൊച്ചു കുട്ടി കുറുമ്പു കാട്ടി തട്ടിക്കളഞ്ഞ കളിപ്പാട്ടങ്ങളുടെ പ്രതീതി.

പതിനാലാം നൂറ്റാണ്ടുമുതൽ രണ്ടര നൂറ്റാണ്ടോളം വിജയനഗര സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ തലസ്ഥാനമായിരുന്ന ഹംപി നഗരാസൂത്രണത്തിന്റെ ഉത്തമോദാഹരണമാണ്.

ഹംപി, ആഞ്ജനേയാദ്രിയിൽ നിന്നുള്ള കാഴ്ച

ഹംപിയിലെ ആനക്കൊട്ടിൽ

ക്ഷേത്രസമുച്ചയങ്ങളും കൽപ്പാത്തികളിലൂടെയുള്ള ജലവിതരണവും ജലസംഭരണിയുടെ സാമീപ്യമുള്ള രാജകീയകൊട്ടാരങ്ങളും എട്ടുകോണുകളുള്ള കുളിപ്പുരയും ഭോജനശാലയും വീതിയേറിയ വഴിക്കിരുവശവും കൽത്തൂണുകൾ നാട്ടിയിട്ടുള്ള വാണിഭസ്ഥലങ്ങളും എല്ലാം സമ്പദ്സമൃദ്ധമായിരുന്ന ഒരു നഗരത്തിന്റ തിരുശേഷിപ്പുകളാണ്. ഏറെ നാശം നേരിട്ട വിത്തലക്ഷേത്രത്തിലെ മണ്ഡപങ്ങളും കല്ലുകൊണ്ടുള്ള രഥവും സന്ദർശകരെ അത്ഭുതസ്തബ്ധരാക്കാൻ പ്രാപ്തിയുള്ള വാസ്തുശില്പങ്ങളാണ്. ഈ ക്ഷേത്രത്തിലെ രംഗമണ്ഡപത്തിലാണ് സപ്തസ്വരങ്ങളുതിർക്കുന്ന തൂണുകളുള്ളത്. പുനരുദ്ധാരണം നടക്കുന്നതിനാൽ ഇവിടെ പ്രവേശനം ലഭിച്ചില്ല.

പിൽക്കാലത്തുണ്ടാക്കിയ ആനക്കൊട്ടിലും ചിത്തരഞ്ജിനി മഹാളും (lotus mahal) കാര്യമായ നാശനഷ്ടങ്ങളില്ലാതെ ഇപ്പോഴും നിലനില്ക്കുന്നു. ഇവ രണ്ടും നിർമ്മിച്ചതിൽ ഇസ്ലാമികവാസ്തുകലയുടെ സ്വാധീനം വ്യക്തമായി കണാൻ കഴിയും.

ചിത്തരഞ്ജിനി മഹാൾ (Lotus mahal)

ഒരു ദിവസം കൊണ്ട് ഓട്ടപ്രദക്ഷിണം

നടത്തി വൈകുന്നേരം തിരിച്ച് ബെംഗലൂരിലേക്ക് യാത്രതിരിച്ചപ്പോൾ ഇടയ്ക്കിടെ കണക്കില്ലാതെ സേവിച്ച നല്ല കരിമ്പിൻ നീരുകാരണം ഒട്ടും ക്ഷീണം തോന്നിയിരുന്നില്ല. സാംസ്കാരികമായും ബൗദ്ധികമായും കലാപരമായും ഒക്കെ ഏറെ മുന്നിൽ നിന്നിരുന്ന ഒരു ജനതയ്ക്ക് ആത്മാഭിമാനം കൈമോശം വന്നതെപ്പോഴാണെന്നത് ഒരു പ്രഹേളികയായി മനസ്സിൽ കൂടി.

വിത്തല ക്ഷേത്രത്തിലെ കല്ലുകൊണ്ടുള്ള രഥം

(ചിത്രങ്ങൾക്ക് കടപ്പാട് : വർഷ, ശ്രീലക്ഷ്മി, ശിവരഞ്ജിനി, ശ്രീഹരി)

Shivala ghat is one of the largest ghats in Varanasi, India. It was built by King Balwant Singh in honour of Hindu god Shiva.

Sketch by Sri Sreeraj Nair, a long-standing member of Sruthi. He has directed and acted in many plays staged at Sruthi events.

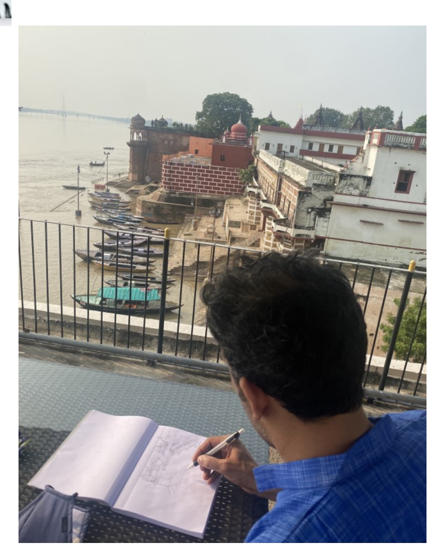

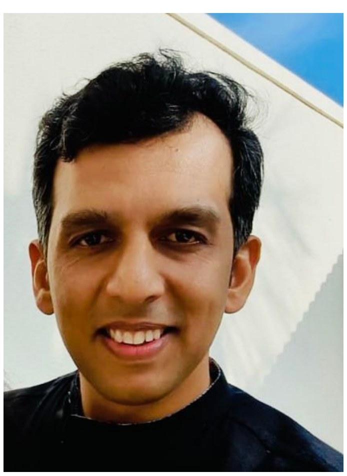

Sreeraj

Sruthi Report 2020-22

Sruthi's traditional routine and activities were severely disrupted in the last three years by the COVID pandemic. The Sruthi Executive Committee (ExCom) made a conscious effort to keep Sruthi going with various online events during this time. Once the restrictions started easing, the 2021 AGM was held as an in-person event and was well-received by the Sruthi family. I am glad to present the report of all the Sruthi activities since the publication of the last report in Sruthirekha 2020.

The Sruthi Executive Committee

The current ExCom was elected at the Sruthi Annual General Body Meeting (AGM) held on 6th September 2020. Due to travel restrictions arising from the COVID pandemic, the AGM was held as a virtual Zoom meeting.

The outgoing ExCom consisted of the following members:

President - Sethu Wariyar
Vice President - Rathi Venugopal
Secretary - Chovodath Unnikrishnan
Treasurer - Sreekanth Balasubramanyam
Members - Ajith Kartha, Satheesh Manayankath, Rashmi Sudhir

Taking their place the following members were elected as office bearers for a three-year term:

President - Shameel Mattara
Vice President - Preetha Kishore
Secretary - Sojan Vasudevan
Treasurer - Rejani Paul
Members - Appu (Ananthabharathan Kurup), Neeraj Cherukunnath, Vimala Sebastian

Breeze George, Shahid Rashid and Usha Binooj continued as ExCom members for their remaining tenure of one year. In 2021 they were replaced by Anagha Jayadevan, Deepthi Binuraj and Sathish Sundharesan.

Sruthi Winter Event - 20 February 2021

As it became clear that our usual face-to-face meetings would be unlikely in the foreseeable future, the ExCom made plans to proceed with a

Sojan Vasudevan

Sruthi Secretary

Flyer for Sruthi Winter Event February 2021

series of online events. The 2021 winter event was the first such event organised by the new ExCom. The chief guest was the eminent writer and orator Sri. Alankode Leelakrishnan. His informative and entertaining speech, as well as the interactive session with Joji Kuriakose, kept the audience enthralled. He also released the 2020 edition of Sruthirekha.

For the first time in the history of Sruthi, a "kathaaprasangam" (കഥാപ്രസംഗം) was presented for the Sruthi audience. This was performed by Smt. Gopika Jawahar Nath, a kathaaprasangam artist with Aakasha vaani and recipient of several awards. The programme generated several nostalgic comments from the viewers.

The event provided an opportunity for the Sruthi family to pay homage to the recently deceased stalwarts of Malayalam literature Sri. Akkitham Achuthan Namboodiri and Smt. Sugathakumari. The first programme titled കാവ്യസ്മൃതികൾ was a recital of Akkitham's selected poems by the Sruthi children. They included:

വാഗ്ദാനം - ഗോപു
അരിപ്രാവിനോട് - അനന്തശ്രീ
കാത്തിരിപ്പ് - അഭിജിത്
ഇടയൻ - ഭരത്
പണ്ടത്തെ മേശാന്തി - ശാരദ
മലവെള്ളം വന്നപ്പോൾ - വിനായക് & നവനീത്
ഉത്സവപ്പിറ്റേന്ന് - മഹാദേവ് & നാരായൺ

Following this, Akkitham's nephew Sri. U. S. Narayanan, a poet and Sanskrit scholar in his own right, joined the Zoom call reminiscing about his memories of Akkitham. Narayanan's daughters Mithravinda and Mihira beautifully recited extracts from Akkitham's poems.

[Note: Sadly U. S. Narayanan passed away in July 2022 after a period of illness. Our thoughts are with his wife and children].

The next programme titled നാട്യാർപ്പണം was a dance tribute to Akkitham by Breeze George and her team of children. Three poems were included:

വിദ്യ അരുളുക – ചിന്മയി & അനന്തശ്രീ

മുന്നറിയിപ്പ് – നിവേദിത, ഹർഷ,

നന്ദിനി, ജാനകി & ശിഖ

കടമ്പിൻ പൂക്കൾ - നന്ദിത, ശാരദ, ഈവ

Next, സുഗീതികൾ was a recital of a selection of poems by Sugathakumari, comprising:

ഒരു തൈ നടാം - ടോം

ഇനിയീ മനസ്സിൽ കവിതയില്ല - ജാനകി

കണ്ണന്റെ അമ്മ - മാനസ

ഒരു പാട്ടു പിന്നെയും - ഭാവന

കാളിയമർദ്ദനം - ശിഖ

പശ്ചിമഘട്ടം - ഗൗരി

അമ്പലമണി - ശാരദ

The final segment was a solo dance titled "പാദപ്രതിഷ്ഠ", choreographed and performed by Amritha Jayakrishnan as a tribute to Sugathakumari teacher. This was originally performed at the Soorya festival and a recording was shared for the Sruthi Winter Event.

The full programme is available to watch online at https://youtu.be/z4BpCIIk8iw.

Online Theatre Workshop - 2 May 2021

A half-day theatre workshop for the Sruthi children was conducted by the renowned theatre artist and Sangeet Natak Akademi Award winner Sri. Gireesh Sopanam. He used two poems for the workshop - കുഴിയാന by കാവാലം നാരായണപ്പണിക്കർ, and കള്ളൻ by അയ്യപ്പപ്പണിക്കർ. He demonstrated ways and means of enacting them on stage to the wonderment of the young audience. The participants were Anjana, Archana, Bhavana, Gopu, Gowri, Ishani, Janaki, Mahadev, Manasa, Milan, Minnu, Nandini, Narayan, Navaneeth, Sarada, Shikha, Tom, Vinayak, and Visakh. A few parents also had joined. Feedback from the participants was overwhelmingly positive.

"Sruthi Sandhya" Family event – 22 May 2021

An informal family event named "Sruthi Sandhya" was organised via Zoom. The main aims were to showcase the talent of the younger

Sri Gireesh Sopanam

members of Sruthi and to engage Sruthi members in some fun and entertaining activities.

Usha Binooj ensured maximum participation by the Sruthi children through an active and persuasive talent hunt. The result was a collection of a variety of activities by children, ranging from talk, music, quiz, dance etc. Participants included Abhijith, Adil, Amutha, Ananthasree, Anjana, Archana, Bharath Kishore, Bharath Sreekanth, Bhavana, Chinmayi, Eva, Gopu, Gowri, Harsha, Janaki, John, Mahadev, Manasa, Milan, Minnu, Nandini, Narayan, Navaneeth, Paul, Sarada, Sikha, Vinayak, Visakh and Zoran.

This was followed by an entertaining quiz session by Kishore Chandran. There was a good level of participation with around 40 participants in the Zoom call.

Sruthi Winter Event 29 Jan 2022

Sruthi and Kala UK organised an online music programme. This was the first time the two sister organisations joined hands together to organise an event. Many of the singing talents (both

adults and children) from Sruthi participated in this event. The technical support team from Kala produced flawless streaming resulting in a high quality programme enjoyed by one and all.

AGM 2021 – 25 Sep 2021

As the restrictions related to COVID had started easing, the ExCom decided to proceed with a "real" rather than a "virtual" AGM. This cluded that the process would be rather complex and the perceived benefits were unclear. Therefore, the decision was made not to actively pursue this.

At the AGM

was held in Wakefield on 25th September 2021. The event was also streamed live on FaceBook Live.

The day started with the traditional Sruthi Walk in the morning at Pugneys Country Park followed by lunch at Notton Village Hall. The badminton tournament was held at St Thomas à Becket Catholic Secondary School. Jayadevan Vellani and Shahid Rashid emerged the winners this year.

The AGM was held at Notton Village Hall from 5 pm to 10 pm. Approximately 50 members (including children) attended the AGM, plus up to 11 at a time on FaceBook Live. Various organisational matters were discussed and presented, including Secretary's report on Sruthi activities and Treasurer's report on the financial status.

Matters arising from the last AGM were discussed. Noteworthy points included "*Consider getting charity status for Sruthi*". The current ExCom had collectively investigated this and con-

Criteria used for admitting new members into the Sruthi family were discussed at length. Traditionally, new members would be admitted after they attended the annual day event for three years; alternatively, active participation in any annual day programmes for two years would be acceptable. The criteria were debated and agreed that two years' of attendance or participation will be sufficient for attaining membership. The ExCom retains the right to deviate from this in exceptional circumstances.

Prior to the AGM there were 69 paid members in the Sruthi family. Sindhu & Ajeet Nair, Jayan Mannath & Reji Jayan, and Nisha & Praveen were introduced as new members.

Breeze, Shahid and Usha completed their three-year tenure as ExCom members. Shameel and others in the ExCom thanked them for their contributions over this period and requested their continued support in future. Breeze and Shahid spoke about their experiences as ExCom

members. Usha could not attend the AGM in person, but joined via FaceBook Live.

The new ExCom members were announced by the former Sruthi Secretary Sri. Unnikrishnan. There were no volunteers in response to ExCom's request; therefore, ExCom directly approached various individuals and Anagha, Deepthi and Sathish consented.

On conclusion of the meeting the audience were treated with various entertainment programmes by children and adults.

This was followed by another entertaining quiz session by our resident quiz master Kishore (for Sruthi members only).

The 2022 winter event is available on the Sruthi YouTube channel at https://youtu.be/cFDt8mAYrOs.

Sruthirekha

The 2020 edition of Sruthi's annual magazine was released by the chief guest Sri. Alankode Leelakrishnan in the Sruthi Winter Event in February 2021. The theme of this edition was cinema. As a departure from tradition, the magazine was released online and printed copies were sent later to only those who had asked for it. This was the second issue of Sruthirekha edited by Lakshmi Renjeev.

The release of the 2020 edition was delayed due to the COVID pandemic. As a knock-on effect, the 2021 edition was cancelled and the 2022 edition was decided to be released on the Sruthi 2022 annual day in October 2022.

Past issues of Sruthirekha are all available at https://www.sruthionline.com/publications/.

Sruthi Winter Event 29 Jan 2022

With no chance of having a live annual day due to COVID restrictions, it was decided to have another online event at the start of 2022. The highlight of the event was a തോൽപ്പാവക്കൂത്ത് video performance followed by live interaction with the artists Rajeev Pulavar and Padmashree Ramachandra Pulavar. The audience got a rare opportunity to go behind the scenes and learn about the making of the puppets and how they are brought to life. Ajith Kartha led the interview on behalf of Sruthi. The programme was streamed live on YouTube.

Look ahead

As the restrictions associated with the COVID pandemic are being relaxed, the ExCom is trying to get live Sruthi programmes back on track, especially our prestigious annual event. At the same time we hope to continue with online events too when possible. I take this opportunity to thank all Sruthi members for your co-operation, support and understanding during these uncertain times. Your whole-hearted support is what motivates us to keep going.

Signing off with best wishes for all Sruthi members and your near and dear ones.

Palakkad: Thasrak

This is a re-imagined village from O. V Vijayan's *Khasakkinte ithihasam*. There are rock several sculptures in the village worth mentioning which are in fact, the character sketches of the book, with recreations like the *Njattupura*, the Mosque and several other attractions, it is said that one can feel the pulse of Khasak here. Enjoyable for literary enthusiasts and others alike. May be this is the only place in the world where a memorial for a book can be found.
(കടപ്പാട്: Photo- Satheesh Kumar Manayankathu
വിവരങ്ങൾ: https://www.ovvijayanmemorial.com/en/about-the-memorial/)

Malappuram: Panniyur Temple, Rayiranelloor Mala

Both cultural sites related to *Prayipetta Pandirukulam*. Shown is the picture of Panniyur temple where one can see even today the mark of the chisel (uli) made by Perumthachan. Rayiranelloor Mala (hill) is considered as the hill on which Naranathu Bhranthan rolled up big rocks and then pushed them down. A related site is situated not in Malappuram district but in Palakkad district is Vayillakunnilappan Temple dedicated to the youngest of the 12 siblings.
(കടപ്പാട്: Photo- Wiki Commons;
വിവരങ്ങൾ: Dr Kishore Chandran)

Wyanad: Jain Temples

Wayanad is a district which hides the Jain culture once flourished in Kerala. Shown is picture is of the ruins of Panamaram Jain Temple, Kalpetta. The richness and the intricacy of the pillars can only be looked at with awe. Served as a shrine, trade centre and ammunition dumping site for Tipu Sultan during 18th century, the age of this site can be traced back to 12th century CE.
(കടപ്പാട്: Photo- Wiki Commons; വിവരങ്ങൾ: Dr Kishore Chandran)

Nowhere to Run

The swift arrow skimmed the side of Zeke's shoulder, blood came dripping down his arm. If the arrow had been one-centimetre closer it would have pierced his skin and impaled him. Zeke held back the urge to scream, he couldn't give himself away - not after what he had done to get here. He ducked behind a large fallen tree. Someone knew Zeke is here… or maybe several people? Regardless Zeke had to get them off his tail. But how? He was already so exhausted, he felt like he was about to collapse if he got to his feet. So, should Zeke just hold his breath and hope the bounty hunters would not notice him? He had nowhere to run now.

Zeke heard heavy footsteps walking toward him, leaves crunching beneath their feet, each footstep getting louder as they approached him. Was it Zeke's fate to get captured by the Emperor just like his father? Zeke edged closer to the tree, his heart racing beneath his brown hooded cloak. If the hunters saw his face now, they would obviously recognise him as the outlaw who had stolen the Emperor's most prized possession. He felt the pendant he had taken from the Emperor's trophy room against his chest, he still hadn't figured out how to use the pendant. Legend had it that whoever wore the pendant became a god. He thought back to the day he had stolen it. He was so guilty for leaving Opal (the goblin who had raised him) in that emperor's trophy room. Was Opal locked behind bars right now or had she escaped?

The heavy footsteps shook him back to reality, He could now see the metallic-tipped boots that the hunters wore. Zeke could now see that two hunters were searching the area - hoping to deliver him to the Emperor. Zeke tried to make himself smaller crouching closer to the tree, hoping the hunters won't notice him. The tall hunter closest to Zeke with long hair tied back in a ponytail glanced at Zeke, meeting Zeke's eye. Zeke studied the man's expression, his lip was curled, his colourless eyes staring him down. His pink skin looked out of place as it gleamed in the sunlight. Would the tall hunter who had just seen Zeke tell the hunter with the bow to capture him? But before Zeke could get up and bolt in the opposite direction with the little energy that he had, something caught him off guard. Something so peculiar. It had felt like his brain had told his feet to freeze. The tall hunter had snatched the other hunter's quiver which was full of arrows, the other hunter looked at him then said something inaudible - impossible to hear from Zeke's distance. Then the tall hunter declared to the other hunter "Tell the Eternal Emperor that the Blue Bandit is back with his followers."

"The Blue Bandit" Zeke thought to himself. Legend has it that decades ago the Blue Bandit rebelled against the emperor but then he The hunter scurried away, his body trembling.

"You can come out now, Zeke." Said the pink-skinned man with the long ponytail.

"Who are you…?" Zeke replied with a

confused expression on his face.

"Lieutenant Lell-ow of the Blue Bandit at your service. The Blue Bandit would like to work with you so he instructed me to escort you to his undersea city." Zeke got to his feet he tried to hide the excitement in his voice

"Lead the way" he exclaimed.

It took Zeke and Lell-ow several weeks to get to the city they travelled through grasslands over mountains and even through a slightly murderous, hungry and very alive swamp. Eventually, the two of them reached a small hut close to the seashore Lell-ow opened the door to the hut. Zeke and Lell-ow strode towards the hut. Zeke was feeling nervous, after all these years could Zeke with the help of the mysterious blue bandit finally end the reign of the eternal emperor or was the emperor going to stay the eternal ruler forever? He was certainly going to find out soon. Lell-ow pulled a hidden lever and Zeke felt his stomach drop. The whole hut felt like it was falling down but just at the last second when it felt like the hut was going to crash it came to a steady halt. Someone opened the door to the hut.

"Welcome to the Blue Bandit's undersea city." Announced an enormous cheerful woman.

"I'll show you the way to the Bandit." Soon enough they had reached a massive room, a woman sat on a throne in the centre of the room, her face unreadable. Zeke approached the throne while Lell-ow stood in the doorway. Zeke immediately recognised the woman as Opal the goblin!

"How did you escape the throne room?" asked Zeke.

"…Your father was the emperor and it … Turns out the emperor isn't really eternal!" Opal shouted and laughed.

"I had you run for months and become so desperate that you would take an opportunity to meet the made-up blue bandit." Opal recounted wickedly. Her eyes gleamed, her smile stretched from ear to ear. Zeke glanced backwards there was nowhere to run, Lell-ow was blocking the exit. Then Opal spoke 5 words that made Zeke freeze.

"Give me the pendant Zeke…"

To be continued...

Abhijith (13)

Amudha (4)

Summer Sojourn

This is a list of the main attractions that I visited during the Summer Holidays in 2021 with my family and it consists of beaches, castles, cathedrals and waterfalls. During this trip I visited Janaki, Unni Chetan, Sarada Chechi, Govind, Jonas, Jithu Chetan and Janaki Chechi, I really enjoyed it!!!

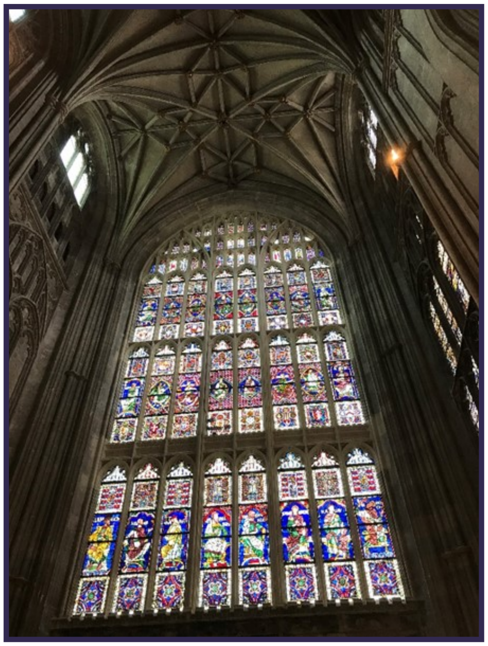

Canterbury Cathedral *in Canterbury, Kent, is one of the oldest and most famous Christian structures in England, first opened in 597 AD. A Stain Glass window from the Cathedral on the left hand side.*

Botany Bay in Kent in the South East Coast of England features chalk cliffs.

Queen Elizabeth's country park near Sarada Chechi's house has an assault course with monkey bars, rope swings, tyre obstacles and scramble nets.

Leysdown on Sea Beach located in the eastern end of Isle of Sheppey is a long stretch of coarse sand backed by a wide promenade and sea defences.

Durdle Door *is a natural limestone arch on the Jurassic Coast near Lulworth in Dorset, England. The arch stands about 200 feet above sea level.*

Winchester Cathedral *is a cathedral of the Church of England in Winchester, Hampshire, England. It is one of the largest cathedrals in Europe, with the greatest overall length of any Gothic cathedral.*

The water that flows through ***Black waterfalls,*** *Garve is black because it flows through peaty land.*

Ardvreck Castle *is a ruined castle dating from the 16th century which stands on a rocky promontory jutting out into Loch Assynt in Sutherland, Scotland.*

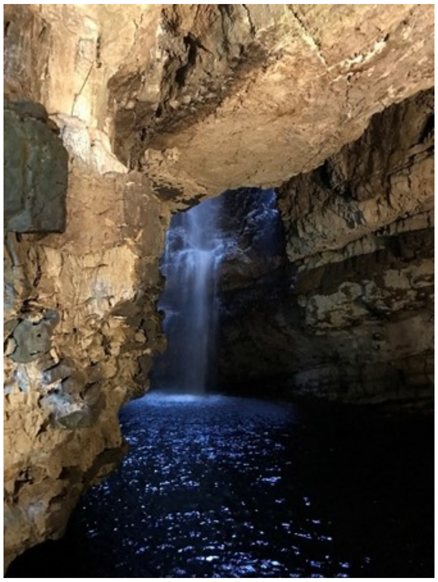

Smoo Cave *is a large combined sea cave and freshwater cave in Durness in Sutherland, Highland, Scotland. The cave name is thought to originate from the Norse 'smjugg' or 'smuga', meaning a hole or hiding-place.*

Sango Sands Beach *in Durness, very close to Smoo cave, is a beautifully formed cove, with panoramic views of the North Minch.*

Balnakiel beach *is a wide, white beach with large dunes, situated near Cape Wrath in the very north of Scotland.*

Dunnet Head, *as it says on the sign, is the most northernly part of UK mainland.*

Dunrobin Castle *is a stately home in Sutherland, in the highland area of Scotland and the family seat of the Earl of Sutherland and the clan Sutherland.*

Gopu (10)

Courtesy: https://www.visitscotland.com/, https://en.wikipedia.org/ , https://earth.google.com/web/

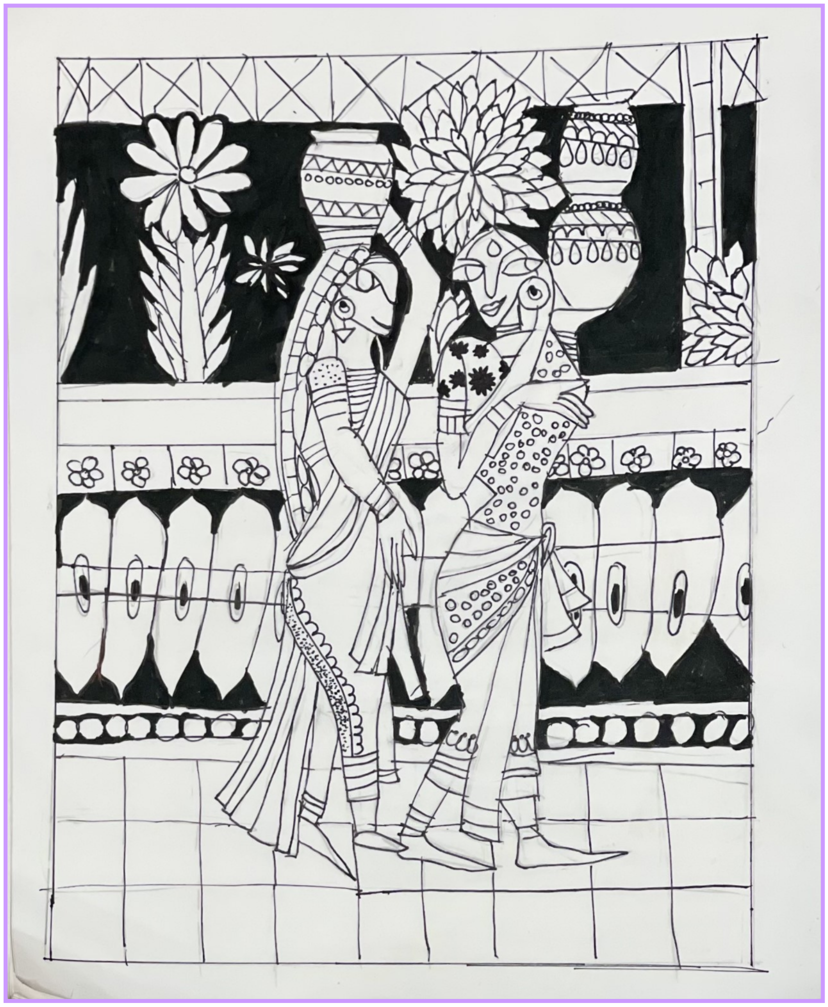

Janaki (10)

Thomas (9)

Colour

Every day, I open my eyes. The world is blurred. I put on my glasses but they do not help. Every face I see is a frown, and more and more colour drains from my life every single day. I thud downstairs. Porridge is set on the table.

Urgh.

I hate porridge.

I swear my mother sets out to make my life miserable.

"Good morning, sweetie!" she beams at me from the stove, obviously oblivious. "We ran out of cereal, so it's just porridge today. I know you don't like it but I have some honey to drizzle in."

I only just woke up, and the day is against me. I imagine her stupid smile fading and some cruel satisfaction takes over. She's probably frowning at me like she probably always does behind my back, because she hates me. I know she does.

I thud back upstairs. I only just woke up, and the day is against me. I imagine her stupid smile fading and some cruel satisfaction takes over. She's frowning at me like she probably always does behind my back, because she hates me. I know she does.

I pick up my phone and scroll through my social media pages.

Girls talking about weight loss pills.

A depressed girl handling a rope.

A boy who committed suicide.

The clips are muted colours, losing opacity every moment, and in its absence, my fear grows. I changed into my school uniform. I drag my bag down the stairs, hearing dull clunk after clunk of a metal water bottle which won't change much with a few extra dents. It was bright blue, like the sky, when it was new, but both have dimmed in colour since.

My stupid little sister is in the kitchen, out of breath from the sprint from room down the hall, showing my mother something extravagantly frilly.

"It's so shiny!" she squeals, excitedly. "They mailed it for my birthday." She adds by way of explanation, when she sees me, and runs upstairs while I cringe at her childishness. I look at the gift.

A faded pink phone case, with gems that don't shine. A bland, dirty pink bow is stuck on. My sister's friends took it upon themselves to make a phone case themselves. God knows if my parents are thinking of buying a phone that fits the case.

The day trickles by. My teachers pick on me in class. The bullies tease me at break and lunch. Others just scowl at my back. I know they do. I mean, they don't even look like smiles, but, rather, grimaces. I know they find me ugly.

I ride home on the bus and open up the internet on my phone. I stare hard at my search history.

how do you know if your depressed?

how can 'i' fix 'mu depressio'?

blood

https://amazon.com/search/knife

A knife. I'm expecting it to come soon. I don't know how people carry on living. I can't do this and anyone who expected otherwise are kidding themselves, not me. It will all be over soon. Life will drain from me like colour left my eyes. I take off my glasses and clean them. I think of the last stanza of my favourite song, 'The Hanging Tree' from the Hunger Games by Suzanne Collins

"Are you, are you
Coming to the tree
Wear a necklace of rope
Side by side with me
Strange things did happen here
No stranger would it be
If we met at midnight
In the hanging tree"

I consider this. If only a hanging tree existed. It would make my life -or will be left of it- a lot easier. I open the door into our hallway. An empty delivery box sits in the corner. The inner packaging shows a picture of a sharp knife. I take the contents of the box to the bathroom. I've avoided being a burden to my parents my whole life, no need to start now.

I draw small patterns on my hand. The ink flows out, a deep crimson colour, yet oddly enough, it's one of the brightest things I've seen recently.

I look around me.

My bottle peeking out from the side of my bag is the same cerulean blue as they sky outside. Our bathroom is no longer the dull grey I was accustomed to but a clean bright white.

My thoughts are confused and muddled as they whirl around my befuddled mind. I feel light and free.

I fall asleep, into a pitch-black hole.

Gowri (15)

Kozhikkode: Dhowmaking *Khalasis*

Uru, traditional type of ships are built in Beypore near the mouth of Chaliyar River. The tradition itself is about 1500 years old. The ancestry of *Baraamis*, the original ship builders of Beypore can be traced back to Egypt. The *Mappila Khalasis* are known for their skill in lifting heavy loads. They have even succeeded where modern machinery struggled.

(വിവരങ്ങൾക്കു കടപ്പാട്: Dr Kishore Chandran, http://uru-ship.blogspot.com/2012/04/dhows-of-beypore-uru-heritage-ship.html; photos not given due to copyright issues)

The Never-Ending Journey

Gabriel stepped out of his private jet into the wall of heat that was São Paulo, he turned around and gave a wild grin to his best friend - who coincidentally was also called Gabriel but everyone called him Gabi - Gabi returned the grin and gave Gabriel a fistbump. They were home.

Once they had collected their luggage, Gabriel checked the train schedule to check if their train to Campos de Jordão had been delayed; fortunately, it hadn't. He had never been to Campos de Jordão before but Gabi's parents lived there so they planned to spend a few days there before coming back to São Paulo in time for the football match.

The shuttle bus meant to take people from the airport to the train station had been cancelled without any warning due to a staff shortage so when Gabriel and Gabi got to the bus station, there were no buses. Gabi called up an Uber as soon he realised that all the buses had been cancelled. The Uber didn't show up though and on the app, it showed the Uber on the opposite side of São Paulo, in the exact same spot it had been an hour ago. Gabriel absolutely despised the São Paulo traffic that ALWAYS led to being late for wherever you wanted to be.

They decided that their best chance of getting to the train station was to just run there with their luggage since they only had a suitcase and a rucksack each. Google Maps said that it would take an hour to walk there so they figured that they could be there in half an hour if they were running at a decent speed.

30 minutes later

They still hadn't arrived at the train station and they only had 10 minutes until the train would leave. They started to run as fast as they could with a suitcase but it wasn't quick enough to arrive on time to catch the train. They got to the train station just as it started to pull away. Gabi cursed under his breath when he realised

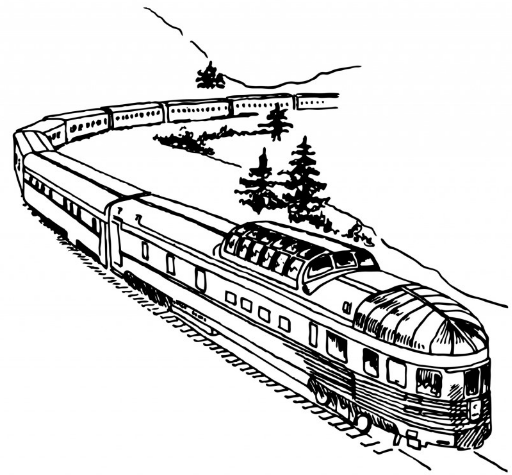

what this meant - they would either have to wait for a day at the station for the next train or they would have to hitchhike their way to Campos de Jordão.

As cars went past at a speed that could easily have been surpassed by a walking man, they were starting to regret their decision to hitchhike. Both Gabi and Gabriel were tired and Gabriel was already beginning to nod off so Gabi decided that the best plan of action was to go back to the train station and sleep there.

A few hours later when they had woken up they checked the board to see if the train was going to be their best plan or if they should keep with their hitchhiking idea. They didn't see their train on the board for some reason. Gabriel went to ask the staff but they simply said they didn't know about the train to Campos de Jordão. Gabriel and Gabi picked up their stuff and tried to find a car to take them closer to their destination.

A truck finally stopped and took them to another remote village near Campos de Jordão but the quickest way there was not by car but in fact by boat. The problem was that at this time of year, boats were unsafe and it would be difficult to A) find someone willing to take them to Campos de Jordão and B) stay in the boat…

They went door by door in the village trying to find someone willing to take them to Cam-

pos de Jordão. They spent hours in the rain knocking on doors and as they were losing hope of finding someone to take them, a creepy man walked towards them and said "come with me." With nothing to lose, they shrugged and followed him towards the river.

20 minutes later

The boat journey was relatively uneventful apart from a few close shaves with death when Gabriel and Gabi were taking turns to sleep and nearly fell off the boat. But they survived and kept creeping ever so closer to Campos de Jordão.

Even in the rain, Gabi's parents were waiting for them out by the river, their eyes lighting up when they saw their son arriving, dripping wet, with his friend. They welcomed Gabi and Gabriel in and got a fire up and running in their fireplace to warm up.

After a few days of chilling, they knew they had to leave if they wanted to watch the football match. They said their goodbyes and set off toward the train station.

When they arrived at the station, they saw that the train to São Paulo was scheduled to arrive in one hour. Gabi and Gabriel waited in silence as the hour passed just twiddling their thumbs until finally, after what felt like an eternity, the train pulled up and nobody got on or off apart from Gabi and Gabriel. But they were on their way to São Paulo without any incident so far.

The train was zooming to São Paulo, and before Gabi and Gabriel could even settle down properly, they arrived at Luz Station, which happened to be right beside the hotel Gabi had booked for them. They took their bags and left the train and went straight to their adjoining hotel rooms.

The next day, it was matchday and they arrived extra early to ensure they were out of the way of football traffic and commotion caused by superfans entering the stadium. They got some time to relax in the VIP box of the stadium before the start of the game and got some complimentary food and drinks as part of their tickets.

The match was finally underway after an altercation between some fans and stewards resulted in a delay, but after 20 minutes the match kicked off. Gabi was supporting São Paulo whereas Gabriel was supporting Santos and Gabriel was the first to jump out of his seat in joy when Santos scored to take the lead just before the half-time whistle. Lucky for Gabriel, there were no other twists in the tale as Santos went on to win the match 1-0.

On their way back to the hotel, Gabriel was gloating the entire time about the win. Even though Gabi knew it was just banter, he still got pretty worked up and snapped back at Gabriel. The rest of their journey was in an awkward silence that neither of them wanted to break in case the other took offence. They both went back to their rooms and went straight to bed without another word to each other.

The next day, they were due to fly back and Gabriel decided that there was no point in keeping this act of hatred on. As soon as Gabi had woken up, he apologised for taking the banter too far and Gabi apologised for snapping back at Gabriel. They packed everything away in preparation for the flight home and since they were going by private jet, there were no worries about being late since it wouldn't leave without them.

They ate lunch at the airport and popped over to security soon after so that they would be able to reach Heathrow as early as possible. However, they were told their private jet had been denied clearance to leave Brazil because the jet was "unsafe" and shouldn't be in the air.

Gabi and Gabriel just could not be bothered with even more hassle during their journey. So they just decided to buy two First Class tickets to London Heathrow that would be taking off later that day. It was going to cost them a fortune, over £3,000 each, since they were buying a ticket inside the airport to fly First Class on the same day. An hour later they were in the air on their way to London.

11 hours later

Touchdown at Heathrow. Finally, their holiday was over and there were no more worries of missing a plane or a train. Some relaxing time at home was waiting for them, just a taxi ride away.

Vinayak (14)

My Summer Travel

Introduction

My summer travel started quite late in July, and it was a 10-day road trip, and along the way, we saw Rohin and Shreya in Oban for 2 days, after they came to our house for 2 days. Then we drove for 14 hours to Derby to see Neeraj uncle for his 50th birthday, along with a lot of others at an Indian restaurant. The next stop was Sarada Chechi's house. After a day passed, we hit the road once more and journeyed to Reading, more specifically, (once again) Rohin and Shreya. By lunch the next day, it was time to leave and we went to Hari aunty's house, once again reaching at a late time and when we left, we were headed to Newcastle, to Madhu uncle's house, and then we went back home.

Oban - Rohin and Shreya

We left a few days after Rohin and Shreya left our house to make progress on their holiday, and then we crossed paths once more at Oban and this time is still not the last time. We went to the harbour and we crossed the sea to the Isle of Mull.

Isle of Mull - Rohin and Shreya

After we crossed the sea to the Isle of Mull, we drove to our hotel which was only an hour (I say "only" because of the drive to Derby that is yet to come) and then we settled in for the night and had dinner in the small house we booked into and then we went to bed, exhausted.

The next morning we had a full English breakfast at the hotel's restaurant and then we went to Rohin and Shreya's small cottage they booked after they arrived because they took the car ferry after us. We played with Rohin and Shreya for the whole day and then went home to bed. Then, we went on a boat drive to a lot of different islands including Iona, Staffa (and some more I can't remember for the life of me!). We saw Fingal's Cave in Staffa, and a beach and Iona Abbey, which is one of the oldest Christian religious centres, and then went back to Mull. We then went on a dolphin and whale sightseeing boat trip. We saw 2 spinner dolphins, although sadly we saw no whales apart from something in the distance, and we weren't sure if it was a whale or not. The rest of the day consisted of playing with Rohin and Shreya at their cottage. The day after that, we went to Balamory, but specifically, Tobermory where we went to a church, that was turned into a clothes selling place, and then me and Rohin (who love animals unanimously) begged our parents to go to a whale research shop, where I bought a stuffed turtle and my brother came up with a name and title for the turtle - Toby the Tory from Tobermory. After that joyous time, we checked out of our cottage and then we sailed back to Oban on a car ferry, which this time let you out of your car (which the last one didn't) and had loads of shops and seating areas and games on the wall, where we played tig and tag until our parents stopped us.

Derby - Neeraj Uncle

Ahead of us now, was a 14-hour drive to Neeraj uncle's place to celebrate his 50th birthday (I can't believe he's already completely bald!) along with a lot (and I mean a LOT) of other families. We only stayed for a night though but I got to play with water guns and enjoy spraying the garden with Amutha and the others.

London - Abbas Uncle

On the way to our next destination, we stopped at Abbas Uncle's house for a few hours where we played Monopoly, Irish Snap, and a few other card games before a few people (including me) went down and saw their cat and I got to stroke their cat for a few minutes before my brother came and scared it off.

Portsmouth - Sarada Chechi

Here, we arrived late and settled into a sofa bed for the night. The next morning we headed out to Winchester after some breakfast, a chess game, and Sarada Chechi giving me a set of wireless headphones (Thank you!) and my brother a Nike hoodie. Winchester Castle was our destination where we basically spent the afternoon. We also went to Pret a Manger and an art shop (boooooring) before we headed home and saw a massive cruiser. It was, in fact, the same one we had gone on to get to the Isle of Man a couple of years ago with Sarada Chechi. It had a Costa on it as well! But then we parted ways and departed to the next destination. Reading - Rohin and Shreya We (once again) crossed paths with Rohin and Shreya, this time in their 3 floor house where we only spent a half-day. When we arrived it was midnight and we settled in and waited for the night to pass. We left at lunch, after reading Rohin's book about a pufferfish and the others pranking me with a massive Halloween spider which, I admit, totally got me.

Kent - Hari Aunty

Another midnight entry, where we had a very late dinner of lasagne before collapsing into bed. We had breakfast (PB&J sandwiches, you should actually try them) and lunch before we watched The Mitchells vs. The Machines, played a card game (my brother accidentally took one home with him, we still to this day have it) and went on a walk and played in the park, which concluded our day with Hari Aunty and her family.

Newcastle - Madhu Uncle

Here we enter the last stage of my summer holiday, but also my favourite (you'll soon find out why) where we went to Madhu uncle's house and immediately were greeted with (here's where you find out why it's my favourite) a dog. A German Shepherd. Madhu Uncle used to have a Belgian Shepherd, called Diesel, but it was very aggressive and he decided to give it to the police. I played with the dog (as my mom is scared of dogs, and my brother and dad basically don't have a care for dogs) named Hero which was only 11 months, but (naturally) massive. It was also aggressive though he didn't mean any harm and gave me a few cuts and bruises but no hard feelings. Because of this, they sometimes locked him outside where he couldn't open the door, like he could do inside with the other rooms. And then at night when we were sleeping he somehow opened his door and got out of his bedroom and managed to come up to where I was sleeping and licked my dad, and my mum (who was awake and scared) woke him up. We all thought he was coming for me because I was the only one playing with him and when we left, he just lay on the ground, looking very sad, and stayed like that for the rest of the day.

Navaneeth(10)

Spooky

Just in the distance I saw a little house on the edge of the hill. I wondered, "What is a little house doing there! I must find out." The walk was tedious and never ending. The terrain was uneven and bumpy with rocks and dust blanketing the ground. The hill itself was steep.

I couldn't remember the path I took to I get there but I made it (eventually). This was the house where my old mother used to live. The house had a straw roof and walls made from bricks. This house had no decor, only a small cot, a bed, an oven and a fridge. The bed was stripped bare of its sheets. There was no pillow, and the case for it was nowhere to be seen. The oven was covered in rust and the paint was flaky and peeling off slowly; piece by piece signatured by time. Luckily, the fridge was still intact defying the decades and time but the food rotten and untouched. I didn't dare touch the repulsive food. Anyway, the house was empty. I looked into the other small room which I could tell was newer which had all the essentials. It had a lot of a metallic smelling red liquid: blood. Blood was splattered on the wall like spilt paint you would often expect on a child. Vines entwined themselves with each other and were sagging, going into any crevice it could to sneak into. It was all dried so it had probably been there for a long time. When I looked closer there was an inscription: "Here lies a person who was a mother to all. I was guessing it was either my mother or they

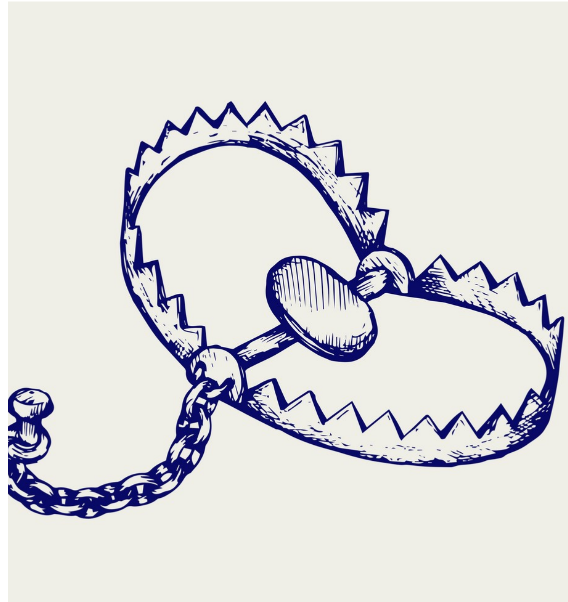

were probably talking about Mother Nature. If not, well there is always the other option. My mother could be dead...

Gasping I woke up, sweat and tears poured off me in bucket loads. I remembered what happened and I considered going back to bed. Since I wanted to see if she was still there, I went back to bed.

I was transported to the same spot and for some reason there was some strange essence I couldn't place and more blood. I ran out and on my way out there was a note waiting for me: ***'Careful. Your dreams may be a reality...'***

Again I woke up. I sat up so quickly I felt faint. I gasped desperately for air. Sweat gushed off by back like a waterfall. I needed a break from the horrifying life-drama. I went downstairs and got a glass of water and shakily tried to drink it but it tipped over into my shirt. I got into my bed full of adrenaline and a soaked shirt. Once again sleep swept me away into an imaginary land.

Unlike my dream last time, I was in a different place. This time I was outside another house. There seemed to be a small figure at the bottom. I thought I could see someone waving but I wasn't sure so I ran towards the bottom. The rocks were sharper now as if someone had put them there. This time there were bear traps

with ends sharper than spears and glass. I considered going into the bear trap just so I could wake out of this madness but then I remembered what the note said 'they might just be reality'. Maniacal laughing pricked by ears and I continued running. After I ran for a while, I stumbled past a strange line in the dirt. It couldn't touch me now. I walked away shuddering, across back to reality: back to safety...

I woke up smiling. I had been successful in the end. I was back into the realm of reality. My smile vanished and transformed into a big frown when I saw a note transfixed. It was written in the same scratchy handwriting as the dream.

'Be careful where you walk....'

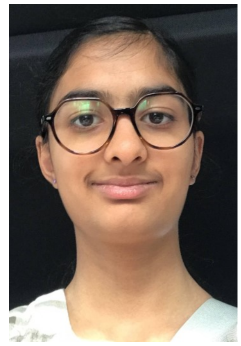

Anjana (14)

Don't worry Death is Here

A long, silk, dark robe slid along the lush green,
Past the red to the sorrowful scene,
Soft, silver fur curled in its palms
As it glanced to the grieving swans,
It placed the babies next to it on an elm,
Welcoming them to its wondering realm.
Then turning its back on the ugly machine.
It was saddened at the harsh world's demean.

Miles afar, where the blue silk flowed,
Little fireworks swam under the blanket next to the load,
Canons fired, plummeting towards the ocean show,
Then amongst them, a great king followed in tow,
Helpless souls, at the mercy of another,
With their will to live, so strong only to smother,
Yet it opened its world in open arms,
And joined the world of twinkling charms,
Then turning its back on the ugly drift,
It sighed and left, disheartened and swift.

Archana (14)

Finally, gliding past the dotted glows,
It looked toward the frothy white above to the rose,
Toes over, hair slicing the blush and eyes contracted, full to the brim,
At the bottom, it waited, the grim,
As the boy plunged towards the ground,
The grim opened its arms and cushioned him, safe and sound,
A smiling boy met its gaze, having escaped the horror,
It clasped the hand of the admirer,
And let the boy shed a tear,
Because, don't worry, death is here.

So, Let Us Talk...

1. Do you like to travel? Why?

Shikha- Yes, I love travelling as I get to experience and learn about different cultures. It takes me out of my comfort zone and inspires me to try new things.

Vinayak- Yes, I like travelling abroad because the UK can be boring!

Angel- I like to travel because it allows me to see different places and meet new people. It also allows me to embrace different cultures and learn about the history behind some of the most famous landmarks of the world.

Abhijith- Yes, I like to travel because it provides new experiences that I would not get if I had stayed in one place.

Bhavana- I actually enjoy travelling a lot. In my opinion, it's an opportunity to relax and try new things and visit different places.

Sarada- I love travelling. Being able to break out of the everyday routine to see new places and people makes it very special.

Sivaranjini- I like travelling. Going places and seeing all their sights is cool.

2. What kind of travel do you most enjoy (adventure, sightseeing, etc.)?

Shikha- I most enjoy visiting my family in India.

Vinayak- Sightseeing, because doing the same things every day is boring. Sightseeing takes me out of my everyday norm and widens my exposure to different cultures.

Angel- I like travel that involves adventures as it allows me to take part in activities I have not done before. I also like visiting my extended family as I don't see them very often.

Abhijith- Visiting friends and family.

Bhavana - I like all of them to be honest but I think a combination of all of them makes travelling more enjoyable. But I do love sightseeing and taking pictures.

Sarada- It can depend on the place; I enjoy doing a bit of everything.

Sivaranjini- I like a mixture of everything. I need it to be a mix of enjoying nature, sightseeing and adventure for it to be an enjoyable journey- doing the same thing the whole time would be boring!

3. Do you enjoy the journey or the destination more, why?

Shikha- As much as I love the destination, I think that the journey is my favourite part as not only do you get to spend time with the people you travel with, but also learn a few things on the way.

Vinayak- I love the destination more because there's so much to explore there. The journey is a cool experience but nothing beats the destination!

Angel- I like the destination more as I can enjoy and experience the culture and atmosphere of the destination.

Abhijith- The journey because it makes reaching the destination more worthwhile.

Bhavana- The destination is more important for me because that's where you can really embrace the different cultures and try a variety of activities and food but travelling to the destination is also very entertaining, especially with friends.

Sarada- I think the destination is more enjoyable as there is so much to do. The journey can sometimes get boring, but with the right people it is not too bad.

Sivaranjini- I like travelling, but there's a certain relief in reaching the destination. Being able to sleep comfortably after a long trip is the best.

4. Favourite way to travel?

Shikha- My favourite mode of transport is a car because it's a lot more flexible and you can take as many stops in between as you want!

Vinayak- My favourite is ferry; I like the views of the sea and there's lots to do onboard too.

Angel- Cars are my favourite mode of transport because you can spend time with family and friends during the journey and you can also see the beautiful scenery.

Abhijith- Car.

Bhavana- I like travelling in aeroplanes mainly

because the views from the window seat are really beautiful, especially the sunrise.

Sarada- I love taking the train because it doesn't even feel like we're in a moving vehicle. Looking out the window at the view and listening to music is really relaxing!

Sivaranjini- I like going on an aeroplane the best.

5. Best travel you have ever made?

Shikha- The best trip I have had was probably when I went to Disney Land Paris. It was just so

Tivoli Gardens, Copenhagen

much fun and I would love to revisit because I love Disney so much!

Vinayak- Copenhagen. I was younger, but I remember the Tivoli Gardens vividly. It's a famous theme park there and I have so many fun memories associated with it; I would love to go back.

Angel- My favourite trip was our trip to London. I enjoyed this because we got to see all the famous landmarks, Timothée Chalamet's car, and the West End show, The Prince of Egypt.

Abhijith- Any of my trips to India because it enabled me to revisit my family and culture. Although we follow the culture here at home as well, it is not the same experience as being there.

Bhavana- My favourite trip was definitely Venice. The gondola rides were so nice and it was warm and sunny most of the time. We were able to make the most of the time we had there. The food was amazing too; the gelatos in particular.

Sarada- I went on a massive road trip to Rameswaram, Tamil Nadu, India. We went as a big group of my extended family. Not only were the temples we visited beautiful, but being there with all my family was the best experience and something I'll always remember.

Sivaranjini- Most of the trips I've made were before COVID so it's been a while but there are a

Hampi Karnataka

few trips I remember. Amsterdam, Paris, Hampi and my most recent trip to Harry Potter World are the ones that stick out to me.

6. A place you wish you never visited and why?

Shikha- I have never been to a place where I haven't wanted to go back as I've always had good experiences.

Vinayak- Not really.

Angel- Manchester, it wasn't very visually appealing.

Abhijith- No.

Bhavana- I'm not sure there is a place that I'd never travel to again, but I didn't really enjoy my trip to Paris because it was raining the majority of the time and we simply weren't there long enough to really see what Paris had to offer.

Sarada- I've never been to a place I've disliked, but I do not remember some of the countries I visited when I was little, so I wish I went when I was a little older. I'm still grateful for even being able to go- looking back on the photos I'm jealous of little me!

Sivaranjini- No, because I love travelling, why would I not want to go somewhere? Travelling is fun!

7. What place do you recommend to other Sruthi members?

Shikha- I would recommend either Switzerland or Austria as they are one of the most beautiful

places I've ever visited. Especially at Christmas time I've heard that you can not only experience exciting skiing trips but also see the stunning Christmas markets and lights.

Vinayak- Amsterdam is a great place, I recommend it as it has a variety of interesting attractions and the tulip gardens are so beautiful.

Angel- I recommend Sruthi members visit Paris as there is lots to do for both sightseers and children- beware of the pickpockets, though!

Bhavana- I would recommend Pamukkale in

Pamukkale, Turkey

Turkey, it's the most beautiful place I have ever been to.

Sarada- I would recommend going to Barcelona! The city has beautiful scenery and even better architecture. Not to mention, the food there is incredible too!

Sivaranjini- I would recommend going on a trip around South India to admire the congregation of temples. They were made thousands of years ago and every single bit of it is intricately carved- it's spectacular!

8. Do you like travelling to Kerala?

Shikha- Yes, I really enjoy travelling to Kerala as I can see all of my family after a long time of not seeing them.

Vinayak- Yes, because I like seeing family. I also love the food. The state is not grey, like Aberdeen- the colours and the hustle bustle is always something I miss when I leave.

Angel- I love travelling to Kerala!

Abhijith- Yes, I like travelling to Kerala.

Bhavana- I love travelling to Kerala because I get to see my grandparents and other relatives.

Kerala

It's my favourite place to go in summer.

Sarada- Yes, Kerala is my favourite place to travel - it is my home! I get to spend time with all my family and eat all the delicious food you get.

Sivaranjini- Yes, it is my homeland and there's good food and nice weather. There's genuinely stuff to see there, every time I go there I notice something new about the place.

9. Do you enjoy travelling with family/ friends/alone?

Shikha- I enjoy travelling with my parents but I would love to travel somewhere with my friends.

Vinayak- I enjoy travelling with my friends because we can have more of a laugh together.

Angel- I enjoy travelling with my family the most as we share some good laughs throughout the journey.

Abhijith- My family.

Bhavana- Friends and family are the most enjoyable to travel with personally; I find it more fun when there's other people with you.

Sarada- I enjoy travelling with my family as they are fun to annoy on long trips and therefore a great source of entertainment. I have not travelled alone much, so I would love to go on a solo journey somewhere when I'm older, I'm sure it'll be such a cool experience!

Sivaranjini- I think it depends what type of trip. If it's a long journey to India, for example, I'd love to be with my family, but for small excursions I think it's fun to be with friends.

10. Have you visited any place more than once? Did you notice any difference?

Shikha- I have visited India several times and

Tulip gardens, Amsterdam

for me I haven't seen any significant changes each time I go.

Vinayak- Kerala. I've noticed that this time I went there were far more fast-food chains here, like Pizza hut and Starbucks. Due to covid, there were many people wearing masks as well.

Angel- I have visited India multiple times. This year when we went (after 3 years) I noticed a significant increase in traffic and crowds in general.

Abhijith- I have visited Kerala more than once.

Bhavana- I have been to Amsterdam twice but I don't think I noticed many differences other than it being warmer the second time round.

Sarada- I've been to Dubai twice and I do not think much has changed, but the city seems to have increased highly in popularity over recent years and I can see why- the place is so cool!

Sivaranjini- Kerala, there are places I don't recognise each year I go, but that's because we don't go to Kerala for sightseeing there's stuff I do not register, but overall, I haven't seen much of a difference.

Bingin beach, Bali

11. What is your dream journey? Whom would you like to go on this journey with?

Shikha- One of my dream destinations is to go to Tokyo, Japan with my best friends. I find their culture quite interesting and it would be a blast to experience that!

Vinayak- I would love to go to New York during summer when I'm older. The city is filled with skyscrapers and walking amongst them and seeing all the sights would be something great to enjoy with my friends.

Angel- My dream destination would be Dubai and I would go there with my family.

Abhijith- At the moment, I do not have a dream journey/ destination.

Bhavana- I really would love to go to Bali because I've seen pictures of the place and the beaches look stunning. If I were to go, I would probably want to travel with my friends.

Sarada- I would love to go on a world tour when I'm older, possibly with friends- travelling to a

Takoyaki, Japanese street food

couple of countries and being able to enjoy their culture and interact with new people seems like quite an experience!

Sivaranjini- I want to go to Japan, I really would love to go on a food tour because east Asian street food is so cool and I would love to try it. I am willing to go with whoever wants to go on it with me!

12. How has COVID impacted your travel experiences, what's changed?

Shikha- COVID has certainly impacted our travels as we didn't travel anywhere at that time. Now when you travel you have to take many precautions like wearing a mask throughout an entire flight.

Vinayak- I've found that we've travelled less since COVID, many more things have been online. There are less people at places like airports and there's less interaction at public places.

Angel- COVID has impacted my travel experiences in many ways. Firstly, I wasn't able to go to India to visit my family for 3 years. Also, our S2 residential trip to Loch Eil got postponed by a year. Lastly, our S3 trip to France had also been postponed.

Abhijith- Travel has been less frequent since COVID.

Bhavana- COVID has certainly reduced the amount of travelling I do, especially since we couldn't go to India for two years. I think it's also made me realise how much I missed travelling to places.

Sarada- COVID meant that I appreciated all the travels I went on far more. I've realised the importance of being able to meet new people and experience new things.

Sivaranjini- Obviously, international travel was banned for a while so I hadn't travelled for ages. When I was able to go to India/abroad again, there was a lot of testing involved in every leg of the journey, and that was cumbersome! It took up a lot of the time in our holidays and it was just a bit difficult. I think now I have got used to it, though.

Sarada (15)

Kannur: St Angelo's Fort Kannur

Built in 1505 by the first Portuguese Viceroy in India, Don Francesco de Almeida, and later took over by British this fort is a massive triangular laterite structure, flanked by gigantic bastions. The fort offers a breath-taking view of Arabian sea, the main attractions near by are Mappila Bay, a natural harbour and Dharmmadam island.

A Grandma's Queries

They zoom like lightning
Green, Red, Blue
They are so frightening to me
What about you?

They leave the old diesel smell
A taste of the oil
The sound of a moped
Leaving off in a toil

Why are they hot?
After a ride to the coast
My fingers burn like hot jam toast

They are night owls at dusk
Roaming past city hall
Early birds in the morning
Like your slave and your pawn

Thou why has ye world so different?
Where went the old moped?
The disco parties at night
The little paper aeroplanes
That you now call a flight
The bottoms with the bells
With the paper where she dwells
Next to the numbers
Then bells ,bells, bells

Now before the bell rings at Saint Mary's
Tick tick tick goes the Grandma's queries.

Ananthasree (12)

Kasargod: Ranipuram Hills

Situated about 55kms from Kasaragod, this place blessed by nature at the northern tip of Kerala. Trekking through these hilly areas situated 750 ft. above sea level is a never-forgetting experience.
(കടപ്പാട്: Photo- Wiki Commons; വിവരങ്ങൾ: Mini Nambiar, https://www.keralatourism.org/destination/ranipuram-kasaragod/166,)

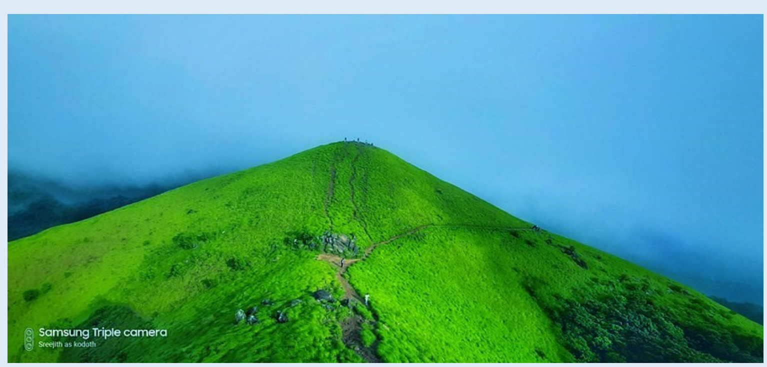

നാൾ വഴികളിലൂടെ ശ്രുതി

Sruthi was formed in 2005 by a small group of Malayalee friends living in the UK, united by the passion towards art, literature and culture of Kerala. Sruthi was formed with the intention of maintaining this passion, to explore ways of further nourishing it through direct interaction with artists and literary figures from Kerala, to maintain, identify and develop artistic talents, and to stage existing and new talent at appropriate venues.

Sruthi now has nearly eighty member families who come from all over UK. Sruthi has grown into a major art and cultural forum and is well known both in the UK and in Kerala. Sruthi's annual events have grown in quality and popularity through the years and these are keenly attended by genuine lovers of art and culture from different ethnic groups.

Sruthirekha is the annual publication of Sruthi, first published in 2013. For previous issues of Sruthirekha, please visit https://www.sruthionline.com/publications/

www.sruthionline.com

“മനോഹരം മഹാവനം ഇരുണ്ടഗാധമെങ്കിലും
അനേകമുണ്ട്, കാത്തിടേണ്ട, മാമകപ്രതിജ്ഞകൾ
അനക്കമറ്റു നിദ്രയിൽ ലയിപ്പതിന്നു മുൻപിലായ്
എനിക്കതീവദൂരമുണ്ടവിശ്രമം നടക്കുവാൻ! "